

Univerzita Karlova v Praze

3. lékařská fakulta

DISERTAČNÍ PRÁCE

Praha, 2018

JUDr. Vít Vlček



Univerzita Karlova v Praze

3. lékařská fakulta

Studijní program: Preventivní medicína

JUDr. Vít Vlček

DISERTAČNÍ PRÁCE

Právní otázky pandemií

Legal issues of pandemics

Školitel: JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem řádně uvedl a citoval a citoval všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze dne 30.7.2018

JUDr. Vít Vlček

Identifikační záznam:

VLČEK VÍT. *Právní otázky pandemií. Legal issues of pandemics. Praha 2015,*

Počet stran 94, Disertační práce.

Univerzita Karlova v Praze, 3. lékařská fakulta, Ústav epidemiologie 3. LF UK,
2018. Školitel JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Klíčová slova:

Pandemie, právní norma, ústava, ústavní listina základních práv a svobod, ústavní zákon, zákon, nařízení vlády, ochrana veřejného zdraví, stav nouze, veřejné zakázky

Pandemic, legal norm, constitution, constitutional charter of fundamental rights and freedoms, constitutional act, act (statute), government decree, protection of public health, state of emergency, public procurement

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi odbornou radou pomohli při studiu, zejména

paní prof. MUDr. Mileně Černé, DrSc.,

doc. MUDr. Alexandru Martinu Čelkovi, CSc.,

MUDr. Jitce Částkové, CSc.,

MUDr. Kateřině Fabiánové, CSc. a

MUDr. Zdeňkovi Šmerhovskému, Ph.D.,

kteří pomohli v orientaci v epidemiologické problematice, bez které by tato práce vůbec nemohla vzniknout.

JUDr. Petru Šustkovi, Ph.D., školiteli.

Obsah

Souhrn	7
Summary	10
Úvod	12
Obecná část	12
Přehled problematiky	16
Zvláštní část (body 1.-40 . uvedeny v souhrnu)	33 -89
Výsledky	89
Cíl práce	95
Závěr	95
Literatura	97

SOUHRN

Předkládaná disertační práce se zabývá právními otázkami pandemií. V obecné části:

Úvod práce se zabývá otázkou postoje společnosti k pandemiím a vnímáním potřeby právní úpravy této problematiky.

Dále se práce v obecné rovině zabývá záležitostmi případného omezování základních lidských práv a svobod ve veřejném zájmu.

Ve zvláštní části je stručně rozebíráno 40 vybraných otázek souvisejících s pandemiemi.

Právní otázky pandemií

- 1) Volný pohyb osob a izolace, případně karanténa (Str. 33)
- 2) Kontrola pohybu osob přes hranice v rámci schengenské smlouvy.(Str. 34)
- 3) Kontrola pohybu zvířat v rámci schengenské smlouvy (Str. 37)
- 4) Kontrola pohybu divokých zvířat.(38)
- 5) Vakcinace, nákup léčiv.(38)
- 6) Vakcinace, volný pohyb zboží, veřejné zakázky.(40)
- 7) Volný pohyb zboží a kontrola zdravotní nezávadnosti jídla, vody.(42)
- 8) Čištění vody.(44)
- 9) Nakládání s odpady.(44)
- 10) Náklady na izolaci, případně karanténu cizinců.(47)
- 11) Povinné očkování, vynutitelnost.(47)
- 12) Sankce za porušení izolace, karantény, povinnosti očkování.(47)
- 13) Kdo provede očkování u osob bez lékaře, cizinců? (49)
- 14) Kdo provede izolaci karanténu cizinců? (49)
- 15) Dezinfekce, dezinfekce, deratizace velkých území, např. na větším než státním teritoriu.(53)
- 16) Úhrada za vyšetření (55)
- 17) Úhrada za hospitalizaci.(55)
- 18) Potvrzení vyléčení.(56)
- 19) Školy, školní výměna.(57)
- 20) Armády, přesuny vojsk.(58)

- 21) Povinná vyšetření (hranice, zaměstnavatel atp).(59)
- 22) Jednotná mezinárodní celokontinentální opatření.(59)
- 23) Celosvětová opatření, zákazy letů, plaveb. Co s dotčenými osobami.(59)
- 24) Celosvětové informování, například při mimořádné naléhavosti.(60)
- 25) Pandemie a právo shromažďovací.(60)
- 26) Zásobování pohřbívání, převozy zesnulých.(60)
- 27) Vězeňství v pandemii.(61)
- 28) Potřebná profylaxe a vakcinace.(62)
- 29) Právní postavení zdravotníků při pandemii (63)
- 30) Lékárny a lékárníci při pandemii (63)
- 31) Gravidní ženy, porodnictví při pandemii.(64)
- 32) Činnosti epidemiologicky závažné při pandemii.(64)
- 33) Informace, omezení i poskytování.(64)
- 34) Zásobování – potraviny, voda, energie (66).
- 35) Bezpečnost ochrana před rabováním.(66)
- 36) Sběr citlivých dat a manipulace s nimi.(67)
- 37) Prevence závislostí.(70)
- 38) Podpora zdravé výživy. (86)
- 39) Podpora zdravého životního stylu.(87)
- 40) Hygienický a živnostenský dozor při pandemii.(87)

V závěru jsou shrnuty závěry k jednotlivým otázkám.

Jsou konstatovány případy, kdy právní úprava odpovídá společenským potřebám.

Na základě našich výsledků navrhuje příslušné legislativní změny, týkající se zpřesnění: vyhlášení nouzového stavu vládou, volného pohybu osob v podobě zpřesnění lhůt pro soudní rozhodnutí ve věci izolace, karantény či nedobrovolné hospitalizace, nakládání s pitnou vodou z hlediska správné provozní praxe, veřejných zakázek pro operativní nákup léčiv, pro povinnou vakcinaci, pro přehlednější implementaci Mezinárodních zdravotních předpisů IHR do českého právního řádu.

Uvedené návrhy týkající se úprav právního řádu včetně krizového zákonodárství jsou velmi vhodné, neboť pokud jde o virová infekční onemocnění je dáno, že například v případě chřipky, je jisté, že pandemie nastane, pouze nevíme kdy. Není možné připustit, aby z důvodů právních nejasností došlo k ohrožení veřejného zdraví.

U pandemií infekčních onemocnění možno zaznamenat například i omezení prevence, například upuštěním od fluorizace pitné vody jako preventivního faktoru zubního kazu.

U neinfekčních pandemií jsou vhodná rovněž popsána zpřesnění, neboť stávající mezery v právním řádu (právní zařazení omamných látek, hraní prostřednictvím internetu, zdanění některého alkoholu, zdanění tabákových výrobků, nedostatečná daňová podpora zdravého životního stylu) podstatně zpochybňují vynutitelnost nezbytné prevence. Je rovněž nutné dbát na nezbytnou roli práva a prosazování patřičných legislativních změn z hlediska hodnocení zdravotních rizik.

SUMMARY

This dissertation deals with legal issues of pandemics

In general part:

introduction of the thesis deals with the issue of the attitude of society towards pandemics and the perception of the need for legal regulation of this issue.

Further, the work in general deals with the issues of the possible restriction of fundamental human rights and freedoms in the public interest.

In special section, 40 selected issues related to pandemics are briefly discussed.

Legal issues of pandemics

- 1) Free movement of persons and isolation, or quarantine.
- 2) Checking the movement of persons across borders within the framework of the Schengen Agreement.
- (3) Checking the movement of animals under the Schengen Agreement.
- 4) Control of movement of wild animals.
- 5) Vaccination, buying medicines.
- 6) Vaccination, free movement of goods, public procurement.
- 7) Free movement of goods and control of the health of food, water.
- 8) Water purification.
- 9) Waste management.
- 10) Costs of isolation or quarantine of foreigners.
- 11) Compulsory vaccination, enforceability.
- 12) Penalties for violation of isolation, quarantine, vaccination obligations.
- 13) Who performs vaccinations for people without a doctor, foreigners.
- 14) Who performs isolation or quarantine of foreigners.
- 15) Disinfection, disinsection, deratization of large areas, eg in larger than state territory.
- 16) Examination payment.
- 17) Hospitalization reimbursement.
- 18) Confirmation of cure.
- 19) Schools, school exchange.
- 20) Army, Army Movements.
- 21) Compulsory examination (border, employer, etc.)
- 22) Uniform international cross-sectoral measures.
- 23) Global measures, flight bans, voyages. What about the persons concerned.
- 24) Worldwide information, for example, with extreme urgency.
- 25) Pandemic and assembly law.
- 26) Matters of burial, transport of the deceased.
- 27) Prison in a pandemic.
- 28) Prophylaxis and Vaccination Required.
- 29) Legal Status of Pandemic Patients.
- 30) Pharmacies and pharmacists for a pandemic

- 31) Pregnant women, obstetrics in a pandemic.
- 32) Activities epidemiologically relevant for a pandemic.
- 33) Information, restrictions and provision.
- 34) Supply - food, water, energy.
- 35) Safety Fall Protection.
- 36) Collection and manipulation of sensitive data.
- 37) Prevention of addictions.
- 38) Promoting healthy nutrition.
- 39) Promoting a healthy lifestyle.
- 40) Hygienic and trade surveillance for a pandemic.

The conclusion summarizes knowledge concerning the above issues.

On the basis of our results, we propose the relevant legislative changes regarding the specification of the state of emergency by the Government, the free movement of persons in the form of specifying the deadlines for the isolation, quarantine or involuntary hospitalization, drinking water management in terms of good operational practice, operative purchase of medicines, compulsory vaccination, for a better implementation of the International Health Regulations of the IHR into the Czech legal order.

The above-mentioned proposals on the modification of the rule of law, including crisis legislation, are very appropriate, since, as regards viral infectious diseases, it is stated that, for example, in the case of flu, it is certain that the pandemic will occur, we only do not know when. It is not possible to allow public health to be endangered because of legal uncertainty.

For pandemics of infectious diseases, prevention, for example by dropping fluoridation of drinking water as a preventive factor of tooth decay, can be noted, for example.

In the case of non-infectious pandemics, it is also appropriate to clarify the details, since the existing gaps in the legal system (legal classification of drugs, Internet gambling, taxing some alcohol, tobacco taxation, insufficient tax support for healthy lifestyles) substantially undermine the enforceability of the necessary prevention. It is also necessary to take the necessary role of law and to promote appropriate legislative changes in terms of health risk assessment.

..

Obecná část

Úvod

K právním otázkám pandemií lze konstatovat úvodem.

Pandemie je rozsáhlá epidemie zasahující nejméně dva kontinenty. Tedy lze říci, že se jedná o rozšíření choroby na, přinejmenším, dvou kontinentech s vysokou incidencí. Vysokou incidenci lze chápat, dle názoru autora, jako incidenci u uvedené choroby vyšší, než je incidence obvyklá. Jedná se o incidenci vyšší než obvyklou za určité za určité časové období.

Pandemie, vycházejíce z výše uvedené definice, můžeme rozdělit na pandemie infekčních a neinfekčních onemocnění. Toto dělení má význam z hlediska obrany lidské společnosti určující postup při pandemiích. U pandemií infekčních onemocnění se jedná o přenos nákazy mezilidský či přenos ze zvířat na člověka lavinovitě se šířící ve velkém rozsahu. U pandemií neinfekčních onemocnění se nejedná o přenos infekčního agens, nýbrž se jedná o velkou incidenci chorob bez přenosu, způsobenou zejména životním stylem v nejšířím slova smyslu, od sociálního prostředí, životního prostředí, přes životosprávu až po dědičné faktory a povahu a rozsah zdravotní péče.

Proto se liší i způsob reakce na oba druhy pandemií.

Na pandemii infekčního onemocnění je nutno reagovat rychle a energicky, neboť je nutno čelit rychlému šíření nákazy. Je tedy nutno urychleně přijímat opatření hygienická, sanitární, preventivní a léčebná mající povahu okamžitých příkazů, zákazů, omezení.

Na pandemii neinfekčního onemocnění je nutno reagovat zejména preventivní péčí, osvětou a systematickou klinickou péčí. Tyto pandemie přes své velmi zhoubné účinky, ač se projevují masově, se projevují v podstatě plíživě. Vyžadují soustavnou obranu, která však celou populačně nemůže uplatňovat bleskovou reakci, protože se jedná o choroby nepřenositelné, choroby, často dlouhodobé a zvolna progredující. Právo, jako normativní systém musí působit svou regulací dlouhodobě či trvale. Právo může působit pozitivně někdy i jen nepřímo, podporou zdravotně vhodného chování a zatěžováním chování zdravotně nevhodného.

Pokud jde o pandemie infekčních onemocnění, koncem 20. století a začátkem 21. století neprobíhala žádná pandemie.

Vzhledem k této skutečnosti nebyla dosud věnována reakci na pandemii věnována z hlediska obrany společnosti velká pozornost. Pandemie infekčních onemocnění se delší čas nevyskytly, řada chorob s přetrvávajícím pandemickým potenciálem se vyskytuje v topických oblastech rozvojových zemí (mor, cholera, ebola, horečky Maburg, Lassa). V oblasti mírného pásma, se vyskytuje chorob s pandemickým potenciálem menší množství (černý kašel, záškrť, obrna, pravé neštovice byly eradikovány), lze zmínit např. SARS, dále AIDS a zejména chřipku.

U neinfekčních chorob je z vlastního léčebného hlediska postup u jednotlivých pacientů řízen potřebami konkrétní terapie, přičemž přímo není ovlivněn velikostí incidence nemoci.

Tyto skutečnosti vedly a vedou ke společenskému postoji spočívajícím v omezené ochotě regulovat lidské chování v souvislosti s hrozbami či výskyty pandemií a zmírňováními jejich následků.

Proto nebyla pandemiím z hlediska mezinárodního, kontinentálního ani národního věnována příliš velká pozornost po právní stránce.

Pandemiím infekčních onemocnění nebyla v rozvinutých zemích věnována přílišná pozornost, protože se v poslední době žádné pandemie nevyskytly a, s výjimkou chřipky, žádné pandemie nehrozily. Tato skutečnost nepochybně vedla k podcenění problému, a to i přesto, že z vědeckého hlediska se považuje za zcela nesporně prokázané, že například v případě chřipky nezní otázka, zda pandemie nastane, nýbrž, kdy pandemie nastane?

U pandemií neinfekčních chorob je nutno zmínit vedle karcinomu a chorob kardiovaskulárních, nárůst incidence například obezity a diabetes mellitus, které se zvláště v rozvinutých zemích stávají hrozbou pro lidstvo. I zde je možno konstatovat, z pohledu lidstva, zřejmé podceňování problému.

Cílem této práce je zabývat se, jak právo, tedy státem vynucovaný a vynutitelný normativní systém lidského chování přispívá a může lépe přispět k odvracení hrozby pandemií, obraně proti pandemiím a zmírňování jejich následků. Vzhledem k podceňování problematiky nebyla dosud roli práva v boji s pandemiemi věnována velká pozornost.

Samozřejmě role práva, jako lidského výtvoru a projevu státní moci, nemůže být přeceňována, protože úspěšné čelení pandemiím je podmíněno zásadně vědeckým poznáním a odbornou preventivní, klinickou a epidemiologickou praxí. Podpůrná role práva může být úspěšně uplatněna vedle nesporné lékařské odbornosti. Jelikož právo znamená násilné vynucování lidského chování státní mocí, znamená takové vynucování chování, omezování, někdy i základních, lidských práv a svobod a ukládání a vynucování nových povinností. Vzhledem k tomu, že základní lidská práva a svobody jsou zásadně nedotknutelné, musí se nepochybně jejich omezování řídit principem přiměřenosti, kdy musí být postupováno se zcela zřejmou snahou, co nejvíce sladit veřejný zájem s chráněnými individuálními zájmy vyjádřenými základními právy a svobodami. Tudíž jakékoli omezení lidských práv a svobod může být přípustné jen ve zcela nezbytné míře a v případech, kdy ve veřejném zájmu nelze postupovat jinak.

Těmito otázkami a z nich vyplývajícími problémy se práce, ve vší skromnosti, dále pokouší zabývat.

Tato práce hodnotí možnosti práva jako obecně závazných pravidel lidského chování vynutitelných státní mocí přispět k prevenci vzniku pandemií, omezení jejich rozsahu a zmírnění jejich následků. Posuzuje určitost, srozumitelnost a systémovou propojenost právní úpravy z hlediska její možnosti přispět k uvedenému účelu.

Hlavním cílem práce je upozornit na právní problémy při předcházení, bránění, mírnění a omezování následků pandemií. Analyzovat problémy vyskytující se v právním normativním systému, uveřejnit je, upozornit na ně a navrhnout jejich řešení.

Práce vychází z porovnání potřeb vyvolaných hrozbou pandemie, vyvolaných pandemií a vyvolaných následky pandemie a příslušných právních norem, tedy zda u příslušné právní normy odpovídá hypotéza, dispozice a sankce, tedy zda příslušné právní normy odpovídají uvedeným potřebám.

„Hypotéza“ v právním slova smyslu *„je podmínka, která personálně (vymezením povinné osoby), lokálně (místním vymezením), temporálně (časovým vymezením) anebo modálně omezuje platnost dispozice (příkazu, zákazu, dovolení nebo práva /nároku/, tedy pravidla chování. Hypotéza může být jednoduchá nebo složená z více podmínek a z vymezení jejich vzájemného vztahu. U normy platné všeobecně (univerzálně) se hypotéza často neuvádí nebo je vyjádřena slovy každý, kdokoli, zvrtným slovesem (trest smrti se nepřipouští) apod. Základní rámec hypotézy je dán územním a (nebo) personálním rozsahem legitimacy autora normy – tedy zpravidla územím státu a (nebo) občanstvím osob.¹⁾ K personálnímu vymezení hypotézy možno uvést ustanovení např. článku 31 Ústavní listiny základních práv a svobod 2/1993 Sb.:*

Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.²⁾

(z hlediska personálního vymezení tedy je zřejmé, že pojmem každý je ústavodárcem míněn, každý člověk a pojmem občan je míněn každý občan České republiky).

Kdy dále lze konstatovat, že dispozice je vlastní pravidlo lidského chování a sankce další dispozice pro případ porušení dispozice znamenající postih.

Práce se zabývá právními úpravami majících vliv na řešení otázek souvisejících s pandemiemi, nejprve z hlediska norem nejvyšší právní síly, tedy z hlediska ústavnosti. Otázkami ústavnostními se v souvislosti pandemiemi práce zabývá v podstatě úvodem, neboť dodržování ústavnosti je a musí být v rámci fungování státu absolutní prioritou, a právě v souvislosti s pandemiemi se nelze vždy objektivně vyhnout možnému střetu základních lidských práv a svobod na straně jedné a veřejného zájmu omezujícího tato práva a svobody z důvody obrany vůči pandemiím.

Dále jsou demonstrativně uvedeny většinově příslušné právní normy týkající se možných otázek problémů majících spojitost s pandemiemi či jejich následky.

Jsou zkoumány vlastnosti norem z hlediska jejich účinnosti, účelnosti a výchovnosti. Z hlediska metody normy jsou vyjmenovány, popsány, analyzovány – tedy první

¹⁾ Viktor Knapp *Teorie práva*: C. H. Beck, 1995, str. 153–154, ISBN 80-7179-028-1l. 37

²⁾ WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL Ivo, aj. *Listina základních práv a svobod: Komentář [Systém ASPI]*. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 54

metodou je metoda analytická. Dále jsou normy zhodnoceny, v případě shledání nedostatků je navržena jejich úprava, tedy jejich změna. Druhá metoda je proto metoda syntetická.

Vzhledem k povaze práva jako společenské vědy nelze závěry práce podávat v podobě exaktně podložené. Je třeba vycházet z potřeb vyvolaných pandemickými hrozbami, pandemiemi či jejich následky a možnostmi práva tyto problémy pomáhat řešit.

Kromě nemožné aplikace úplné exaktnosti při použití práva, je nutné konstatovat, že účinnost a účelnost právní úpravy, bohužel, může plně prověřit jen praxe. Dále možno zmínit, že vzhledem ke stavu, že pandemie infekčních onemocnění se v rozvinutých zemích (hlavně severní polokoule) se v poslední době nevyskytly a že s výjimkou chřipky (což je choroba, jejíž nebezpečnost je veřejným míněním podceňována) tyto pandemie ani v těchto zemích nehrozily, nebyla a není s rolí proti pandemického působení práva věnována přílišná zkušenost.

Při posuzování právních otázek pandemií vychází práce zejména z českého právního řádu, protože se jedná o právní úpravu s právem EU harmonizovanou a právní úpravu obdobnou jakékoli obvyklé kontinentální evropské právní úpravě. Právní otázky pandemií představují poměrně složitou množinou problémů.

Pandemie je epidemie velkého rozsahu zasahující více kontinentů. Jedná se tedy o výskyt onemocnění s vysokou incidencí na velkém území (kontinenty) za určité časové období. Tyto problémy se ve větším či menším rozsahu vyskytují i za normálního stavu či za zhoršených podmínek vyvolaných epidemií. Proto právní úprava ČR obsahuje pro řešení většiny problémů obvykle spojených s pandemií postup používaný za běžných podmínek v některých případech postup za krizové situace. Tedy pro jednotlivé právní problémy spojené s pandemií nebývá zvláštní „pandemická“ úprava. Pro řešení epidemie lze nalézt speciální ustanovení zejména v zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Jak bude popsáno dále, jedná se rovněž o úpravu obecnou. Tato obecná úprava neumožňuje vždy beze zbytku na pandemii přiměřeně reagovat (např. veřejné zakázky, volný pohyb zboží atd.). Proto nad rámec zdravotnictví může být a bude nezbytné využít i zvláštního krizového zákonodárství, zejména příslušného ústavního zákona jako právního předpisu nejvyšší právní síly, přitom ovšem i toto využití znamená překonávat někdy úskalí. Obecnou právní úpravu pro její neúplnost, však, není možno ve vztahu k pandemii přijímat bez dalšího příliš kriticky, neboť jistá míra zobecnění norem chování je nutná, protože život ve své pestrosti přináší či může přinášet ohromné množství rozmanitých situací, které ve vší úplnosti nelze pod příslušné právní normy skutkově přesně taxativně subsumovat. Veškeré situace, které mohou při některé náhlé a rychle se šířící pandemii nastat, nelze předjímat. Proto při použití právních nástrojů pro řešení konkrétních problémů je nutno počítat se skutkovým zobecněním včetně možného použití analogie. Této problematice je dále věnována již část úvodu této práce.

Obecným problémem právní úpravy pro případy pandemických situací je střet ochrany lidských práv, osobních práv člověka jako jednotlivce, člověka jako suveréna, člověka základního subjektu demokracie, tedy i demokratického pojetí státu na straně jedné a nutnost podstatného potlačení základních lidských práv a svobod jednotlivce ve

veřejném zájmu za účelem zabránění či omezení šíření nákazy a případné eradikace nákazy na straně druhé.

Zde jedná se již o filosofický střet, zda je možné vůbec do nezadatelných a nezcizitelných lidských práv zasahovat, a proč či, zda veřejný zájem opravňuje společnost zastoupenou státem, jako potlačovacím aparátem, omezovat člověka zásahem do základních lidských práv a svobod či dokonce jednotlivce nebo celé části lidské populace těchto základních práv a svobod i zbavovat. Tohoto sporu a společenské diskuse jsme si mohli všimnout například v souvislosti s pandemií nikotinismu. Dále k témuž viz článek 37 zvláštní části Prevence závislostí.

Rozpory mohou nastat rovněž tam, kde ochrana veřejného zdraví se může dostat do střetu s efektivním užíváním veřejných prostředků. Zvláště v případě možné pandemie infekčního onemocnění, je-li nutné urychleně reagovat, může být neřešitelným problémem dosáhnout optimální cenu dodávky. Tudíž, zvolení optimálního postupu může být vystaveno ekonomickým, politickým i společenským tlakům, situaci může leckdy ztěžovat nesprávná percepce rizika, například u civilizačních chorob.

Konkrétní popis jednotlivých oblastí spojených s problémy při pandemiích nejprve z hlediska základních lidských práv a svobod zakotvených, jak v právních předpisech EU např. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950)*, tak v právních předpisech ČR např. *Ústavní listina základních práv a svobod 2/1993 Sb.*

Přehled problematiky

V obecné rovině lze rozdělit problematiku pandemií z lékařského hlediska do dvou skupin, pandemie infekčních onemocnění a pandemie neinfekčních onemocnění.

Pokud jde o pandemie infekčních onemocnění. Možno konstatovat, že pandemie infekčních onemocnění se objevují nepravidelně avšak soustavně. Vymizely pandemie moru, černých neštovic a některých dalších chorob, kde došlo k jejich eradikaci. Některé sdělné choroby mají omezený pandemický potenciál, neboť vyžadují příhodné klimatické podmínky (žlutá zimnice, cholera atp.) s tím, že jejich rozšíření končí většími epidemiemi v rámci jednoho kontinentu.

Nejběžnější pandemickou hrozbu představují zejména chřipková onemocnění. Zde platí, že neexistuje otázka, zda pandemie nastane, nýbrž kdy. Rozsáhlé chřipkové epidemie /tj. pandemie/ se objevují s rozdílnou periodicitou v závislosti na variabilitě a rekombinaci nákazy (vysoká mutagenita virů typu A, a nebezpečná možnost rekombinace nastávající v případě, že dva různé subtypy virů napadnou tutéž buňku, může mezi viry dojít k výměně části RNA, a tím k vytvoření radikálně odlišného viru s novými vlastnostmi). Možno zmínit především pandemii Španělské chřipky v letech 1918–1920, kdy se uvádí až 500 mil. nemocných osob. Počet úmrtí nebyl přesně zjištěn, ale odhady uvádí počet 20 – 100 mil. Mrtvých osob. Proto lze říci, že s epidemiemi chřipky má lidstvo zkušenosti a existuje podstatné poznání i týkající se chřipkové pandemie. *) citace vztahující se k výše uvedené záležitosti:

. *) **citace vztahující se k výše uvedené záležitosti:**

1. Stephen Prior, M.D. - Preparing For A Pandemic Influenza, A Primer For Governors And Senior State Officials .pdf – PDF, 8 MB
2. written by Elke Jakubowski with contributions from Shouka Pelaseyed . - Eleventh futures forum on the ethical governance of pandemic influenza preparedness .pdf – PDF, 496 kB
3. John M. Barry - The Great Influenza_ The story of the deadliest pandemic in history (2005, Penguin Books).pdf – PDF, 3 MB
4. Lester K. Little - Plague and the End of Antiquity_ The Pandemic of 541-750 (2006, Cambridge University Press).pdf – PDF, 2 MB
5. [Compact Research_ In Controversy] Scott Barbour - Is the World Prepared for a Deadly Influenza Pandemic_ (2011, ReferencePoint Press).pdf – PDF, 7 MB
6. [History's Greatest Disasters] Kristin Marciniak - Flu Pandemic of 1918 (2013, ABDO Publishing Company_ABDO Publishing_Core Library).pdf – PDF, 2 MB
7. Ali Khan, William Patrick - The Next Pandemic_ On the Front Lines Against Humankind's Gravest Dangers (2016, PublicAffairs).pdf – PDF, 3 MB
8. Daniel Kalla - Pandemic (2005).pdf – PDF, 2 MB
9. Dr. Bradly J. Condon, Dr. Tapen Sinha (auth.) - Global Lessons from the AIDS Pandemic_ Economic, Financial, Legal and Political Implications (2008, Springer-Verlag Berlin Heidelberg).pdf – PDF, 15 MB

V této souvislosti nastávají okruhy právních otázek. Právních otázek proto, že právo, jako soubor závazných pravidel lidského chování, tedy chování pravidel jedinců biologického druhu Člověk moudrý (Homo sapiens sapiens) vynucovaných představitelem organizace lidské společnosti státem, ukládá povinnosti, a zakládá práva lidem a zároveň se musí zkusit vyrovnávat s působením přírody, na které je vliv práva s výjimkou působení na druh Homo sapiens sapiens vyloučen. V rámci lidského působení pak vliv práva jako donucovacího násilného prostředku musí být stanoven v souladu s pojetím práva a státu obvyklým a vlastním moderní civilizaci.

To znamená, že právo musí působit v rámci všeobecné ochrany lidských práv a svobod v souladu s principy demokracie jako moderní civilizací jediné uznávané a přijatelné formy vlády.

Pokud jde o působení přírody, je tedy omezena možnost práva upravovat lidské chování jen potud, pokud lidské možnosti, zejména možnosti lidského poznání sahají. Tedy, například není možno nařídit provedení eradikaci takové infekční choroby, u které věda svými dosavadními poznatky člověku takovou eradikaci provést nemožňuje.

Pokud vyjdeme z podstaty demokracie, je nutno vycházet z podstaty liberální či ústavní demokracie. Liberální či ústavní demokracie zahrnuje: politický pluralismus,

rovnost před zákonem, petiční právo, právo na spravedlivý proces, občanská a lidská práva a svobody a občanskou společnost.

Z pohledu právního členění pandemiím je nutno zdůraznit v první řadě lidská práva a svobody. Všechny součásti ústavní demokracie musí být dodrženy, ale v oblasti lidských práv a svobod jsou nezbytná omezení, která však musí zůstat v souladu s povahou ústavní demokracie.

Z pohledu mezinárodního práva nutno zmínit Všeobecnou deklaraci lidských práv Usnesení č. DEO 1/48 Valného shromáždění OSN, které nabylo účinnosti 10. 12. 1948 (dále jen Deklarace). Význam této deklarace je v morálním především smyslu, kdy je inspirací právních řádů většiny členských zemí OSN. Sama o sobě je právně nezávazným dokumentem, neboť se jedná o rezoluci Valného shromáždění OSN přijatou slavnostní formou (proto Deklarace).

Pokud jde o ochranu zdraví lze zmínit na základě jejich přímých dopadů na tuto ochranu následující články Deklarace:

Čl.3 Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

Čl.22 Každý člověk má jako člen společnosti právo na sociální zabezpečení a nárok na to, aby mu byla národním úsilím i mezinárodní součinností a v souladu s prostředky příslušného státu zajištěna hospodářská, sociální a kulturní práva, nezbytná k jeho důstojnosti a svobodnému rozvoji jeho osobnosti.

Čl.23

1) Každý má právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti.

2) Každý, bez jakéhokoli rozlišování, má nárok na stejný plat za stejnou práci.

3) Každý, kdo pracuje, má nárok na spravedlivou a uspokojivou odměnu, která by zajišťovala jemu samému a jeho rodině živobytí odpovídající lidské důstojnosti a která by byla doplněna, kdyby toho bylo třeba, jinými prostředky sociální ochrany.

4) Na ochranu svých zájmů má každý právo zakládat odborové organizace a přistupovat k nim.

Čl.24 Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné omezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou.

Čl.25

1) Každý má právo na životní úroveň přiměřenou zdraví a blahobytu jeho i jeho rodiny, čítajíc v to potravu, šatstvo, bydlení, lékařskou péči a nezbytné sociální služby; má právo na zabezpečení v nezaměstnanosti, v nemoci, při pracovní nezpůsobilosti, při ovdovění, v stáří nebo v ostatních případech ztráty výdělečných možností, nastalé v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli.

2) Mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc. Všechny děti, ať manželské či nemanželské, požívají stejné sociální ochrany.

Uvedené články Deklarace zakotvují principy nutné pro zdravotní prevenci. Dále uvedené články Deklarace zmiňujeme v souvislosti s možnými pandemiemi, neboť se týkají pobytu a volného pohybu lidí.

Například Článek 13

- 1) Každý má právo na svobodu pobytu a na volbu bydliště uvnitř určitého státu.
- 2) Každý má právo opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vrátit se do své země.

Čl.14

- 1) Každý má právo v jiných zemích hledat a požívat tam azyl před pronásledováním.
- 2) Toto právo nelze uplatnit v případě stíhání skutečně vznikajícího na základě nepolitických trestných činů nebo jednání, která odporují cílům a zásadám Organizace spojených národů.

Čl.8

Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu proti činům porušujícím základní práva, jež jsou mu přiznána ústavou nebo zákonem.

Všeobecnou deklarací lidských práv jsou inspirovány a ni navazují právně závazné akty: Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966), zejména pak Mezinárodní pakt o ekonomických, sociálních a kulturních právech (1966), Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950), Evropská sociální charta. Všechny tyto mezinárodní a evropské prameny práva týkající se základních práv a svobod se promítají spolu s ústavou ČR z roku 1920 a rakouskou ústavní úpravou z roku 1867 do Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR, č. 2/1993 Sb., jako součást ústavního pořádku zakotvena euronovelou ústavy z roku 2001 dle článku 87 odst. 1 písm. a) a b) a článku 95 odst. 2, kdy soulad s ústavním pořádkem je předmětem kontroly a dodržování ústavnosti. V této ústavní listině je ještě nutno zmínit ustanovení Článku 31:

Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

Konkrétně je nutno zmínit podobu mezinárodní spolupráce, která se týká např. i ochrany veřejného zdraví ^{**)} Charta OSN, čl. 57 a 63

.**)

článek 57

1. Různé odborné organizace, které byly zřízeny mezivládními dohodami a mají na základě svých ústav rozsáhlé mezinárodní úkoly v oboru hospodářském, kulturním, sociálním, výchovném, zdravotnickém a v oborech příbuzných, budou přidruženy k Organizaci podle ustanovení článku 63.

2. Organizace, jež budou takto přidruženy k Organizaci spojených národů, označují se dále jako „odborné organizace“.

**)

Článek 63

1. *Hospodářská a sociální rada může s kteroukoli z organizací zmíněných v článku 57 uzavírat dohody, které stanoví podmínky, za nichž tato organizace bude přidružena k Organizaci spojených národů. Takové dohody podléhají schválení Valného shromáždění.*
2. *Může koordinovat činnost odborných organizací tím, že se s nimi radí a činí jim doporučení a že činí doporučení Valnému shromáždění a členům Organizace spojených národů.*

Z hlediska celosvětového pak, k mezinárodně právní ochraně zdraví je nutno uvést Světovou zdravotnickou organizaci /World Health Organisation – užívána zkratka WHO/:

Světová zdravotnická organizace (World Health Organization, WHO, též SZO) je agentura Organizace spojených národů. Je koordinační autoritou v mezinárodním veřejném zdraví. Centrálu má v Ženevě ve Švýcarsku. WHO byla založena členskými státy OSN 7. dubna 1948 a stala se nástupkyní, Health Organisation HO, která byla agenturou Společnosti národů (Ligy národů) a převzala plnění úkolů Mezinárodního úřadu veřejného zdravotnictví (OIHP).

Úkoly WHO

Konstituce (statut) WHO stanovuje, že jejím úkolem je „dosažení všemi lidmi nejvyšší možné úrovně zdraví“. Její hlavní úloha je likvidovat nemoci, speciálně klíčové infekční nemoci. V rámci mezinárodního monitorování průběhu a šíření infekčních nemocí jako SARS, malárie a AIDS, realizuje též programy na likvidaci těchto nemocí, a to vývojem a distribucí vakcín. Po letech likvidace pravých neštovic, WHO v roce 1979 prohlásila, že nemoc byla eradikována - jako první nemoc v historii lidstva, která byla vymýcena. WHO se blíží úspěchu ve vývoji vakcín proti nemocem, jako jsou malárie a schistosomóza (infekční nemoc způsobená motolicemi rodu Schistosoma) a plánuje eliminovat dětskou obrnu v nejbližších letech.

Ústava WHO definuje zdraví jako stav kompletní fyzické, mentální a sociální pohody, a ne jenom jako absenci nemoci nebo vady. V rámci boje proti různým nemocem, WHO též provádí celosvětové kampaně, např. na zvýšení konzumace zeleniny, nebo na snížení konzumace tabáku, a vede také výzkum - např. zdali elektromagnetické pole kolem mobilních telefonů má negativní vliv na zdraví. Něco z této práce může být kontroverzní, jako například WHO zpráva z dubna 2003, která doporučila, že obsah cukru ve zdravé dietě má být méně než 10%, co vedlo k lobbování (nátlaku) cukrovarnického průmyslu právě proti tomuto doporučení.

K uvedeným úkolům WHO, mezinárodní smlouvy přidělili organizaci mnoho odpovědnosti za následující konvence - např. Jednotnou konvenci o narkotických drogách (Single Convention on Narcotic Drugs) a Konvenci o psychotropických látkách (Convention on Psychotropic Substances) žádají WHO vydat závazné vědecké a

medicínské hodnocení psychoaktivních drog a doporučit, jak mají být regulovány. Tímto způsobem WHO koná dohled na výkon zákonodární Komise pro narkotické drogy (Commission on Narcotic Drugs).³⁾

(Světová zdravotnická organizací dále jen v textu WHO)

Jak uvedeno, podle své ústavy má WHO, jako jednu ze svých hlavních úloh: *likvidovat nemoci, speciálně klíčové infekční nemoci.*

Kromě uvedeného celosvětového pohledu možno v rámci obecného úvodu zmínit z evropského hlediska například reakci EU.

Vzhledem k povaze pandemie, jakožto epidemie velkého rozsahu zasahující více kontinentů. Kdy se jedná o výskyt onemocnění s vysokou incidencí na velkém území (kontinenty) za určité časové období je nutno pandemii hodnotit i jako přeshraniční hrozbu.

K tomu je nutno zmínit Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1082/2013/EU o vážných přeshraničních hrozbách a o zrušení rozhodnutí č. 2119//98//ES. K tomu viz:

https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/preparedness_response/docs/decision_serious_crossborder_threats_22102013_cs.pdf

Uvedené rozhodnutí vychází ze Smlouvy o fungování Evropské unie, jejíž článek 168, že má být zajištěn vysoký stupeň ochrany lidského zdraví. Rozhodnutí vychází z úvahy o rozšíření hrozeb, tak, aby hrozby nezahrnovaly jen přenosné nemoci, ale i jiné biologické nebo chemické činitele, ekologické události zahrnující nebezpečí vyvolaná změnou klimatu z přenosných nemocí. Zdůrazněna role Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí ECDC. Tomuto středisku je v rámci Evropské unie svěřen dozor nad přenosnými nemocemi. U jiných hrozeb shledává Rozhodnutí vhodnější přístup na základě hodnocení rizika, které je prováděno systémy sledování v jednotlivých členských státech. Získané informace si členské státy vyměňují prostřednictvím systému včasného varování a reakce.

Cílem uvedeného rozhodnutí je čelit přeshraničním zdravotním hrozbám. Uvedené rozhodnutí se zásadně zabývá všemi hrozbami s výjimkou hrozeb radiologického nebo jaderného původu, neboť jimi se zabývá speciální Smlouva o fungování Evropské unie v článku 68.

Na základě Článku 5 a 14 Rozhodnutí v rámci dobré připravenosti na výskyt závažných přeshraničních hrozeb byla v Evropě v roce 2014 uzavřena Dohoda o společném zadávání veřejných zakázek na lékařská protipatření. „Joint Procurement Agreement to Procure Medical Countermeasures“.

U velkých přeshraničních hrozeb je třeba vycházet ze skutečnosti, že jednotlivé členské státy EU nejsou schopny takové hrozby zvládnout samostatně. Jedním z nástrojů zvládnání přeshraničních hrozeb, tedy i případně pandemií, je společné

³⁾ Příspěvatelé Wikipedie, *Světová zdravotnická organizace* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2018, Datum poslední revize 16. 05. 2018, 07:25 UTC, [citováno 1. 08. 2018]

zadávaní veřejných zakázek, Taková dohoda umožňuje operativní zajištění léčiv, očkovacích látek či diagnostik ve velkém množství za, co možná, nejvýhodnější, jednotnou cenu. Rozhodnutí počítá se skupinovými nákupy, dále při pandemii předpokládá Rozhodnutí v rámci omezených výrobních kapacit na globální úrovni umožnit dotčeným členským státům spravedlivější přístup k očkovacím látkám.

Pokud jde o infekční nemoci možno zmínit Globální plán pandemické chřipkové připravenosti, jehož principy jsou následně zakotveny i v Pandemickém plánu ČR. Pandemický plán ČR je pro vládu zpracováván ministerstvem zdravotnictví na základě povinností ministerstva k ochraně a podpoře veřejného zdraví zakotvených v § 80 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění, přičemž pro kraje je pandemický plán zpracováván příslušnou Krajskou hygienickou stanicí a schvalován hejtmánem podle § 82 a 81 téhož zákona. K tomu lze poznamenat právní formu vlastního pandemického plánu či předpisu jej provádějícího, například: 682/2011 (VV) *USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 14. září 2011 k Pandemickému plánu České republiky a OPATŘENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY Plán opatření pro případ pandemie chřipky vyvolané novou variantou chřipkového viru Pandemický plán ČR říjen 2006*. Což jsou takzvané předpisy neregistrované. Jedná se tedy v podstatě o organizační předpisy. Usnesení vlády je druhem rozhodnutí vlády mající povahu řídicího organizačního předpisu pro podřízené subjekty, opatření vlády lze zřejmě chápat jako krizové opatření, tedy organizační nebo technické opatření mající zřejmě povahu rozhodnutí vlády vydávaného na základě zmocnění podle § 2 písm. c) z. č. 240/2000 Sb., v současném znění, krizového zákona. Jedná se však o technická nebo organizační opatření, kterými podle příslušného zákonného ustanovení může být zasahováno, ať přímo či přinejmenším nepřímo, do práv nebo povinností osob! Přitom se nejedná o zákon, v podstatě se nejedná o právní předpis a nejedná se ani o řádné správní rozhodnutí.

Z uvedeného vyplývá, že český stát včetně zákonodárce si v případě implementace mezinárodních protipandemických předpisů do právního řádu z hlediska legislativní čistoty příliš „hlavu nelámá“. Nutno uvést citaci Ústavní listiny základních práv a svobod 2/1993 Sb.

Čl. 4

(1) Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.

(2) Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod (dále jen "Listina") upraveny pouze zákonem.

(3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.

(4) Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena

S uvedeným ústavním ustanovením nejvyšší právní síly není právní úprava řešení pandemií zcela zřejmě v plném souladu, neboť veškeré povinnosti mohou být

ukládány na základě zákona a v jeho mezích. Zde se povinnostmi zabývají v podstatě organizační předpisy, které nemají povahu pramenů práva. Této problematice se budeme věnovat dále u příslušných otázek a v závěru práce.

V případě mimořádných událostí obrovského rozsahu, jakými jsou nepochybně i pandemie, musí být právo schopno umožňovat bezprostřední reakci státu k odvrácení pohromy či zmírnění pohromy či, alespoň, k co největšímu zmírnění jejích následků. Při mimořádné události tedy musí být k dispozici právní nástroj v rámci ústavnosti, právní nástroj nejvyšší právní síly. Jednak proto, že zasahuje do základních lidských práv a svobod chráněných v rámci ústavního pořádku, jednak proto, že tento nástroj, nepochybně v souladu s ústavním pořádkem, nesmí být omezován běžnými zákony, ať již hmotněprávními či procesněprávními, ať již veřejnoprávními či soukromoprávními, protože tyto zákony by svými požadavky buď, ať již časovými (např. lhůty) nebo jinými požadavky čas spotřebovávajícími (např. splnění zákonných podmínek, různá řízení, např. v oblasti veřejného práva hmotného – zadávací řízení veřejných zakázek, veřejného práva procesního – správní řízení atd.), brzdily potřebnou reakci státu (jeho orgánů) na hrozící či probíhající pohromu, zákonem nazývanou jako mimořádnou událost. Z tohoto důvodu je potřebné zmínit pojem ústavní pořádek. Tento pojem je zakotven v Článku 3 a článku 112 Ústavy České republiky 1/1993 Sb., v současném znění.⁴⁾

Ústavní pořádek představuje souhrn ústavních zákonů a dalších Ústavou vyjmenovaných pramenů ústavního práva České republiky. Jedná se o právní předpisy nejvyšší právní síly, se kterými nesmí být žádný právní předpis, tedy ani běžný zákon, v rozporu. Ústavním pořádkem a zákonem o Ústavním soudu je při svém rozhodování při ochraně ústavnosti vázán i Ústavní soud.

Je pravda, že dříve byl používán termín ústavní řád, nikoli ústavní pořádek.

Z jazykového hlediska slovo pořádek bylo považováno za slovakismus (poriadok) O tomto pojmu byly vedeny i odborné diskuse, jejich rozbor by však byl již nad rámec a mimo téma této práce.

Článek 112 Ústavy ČR již původním znění zahrnoval a zahrnuje taxativní seznam ústavních zákonů. Z našeho pohledu můžeme jmenovat ú. z. č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, Ústava České republiky, ú. z. č. 2/1993 Sb., Ústavní listina základních práv a svobod, Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ústavní zákon o bezpečnosti České republiky a Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o přistoupení České republiky k Evropské unii.

Podle judikatury Ústavního soudu jsou součástí ústavního pořádku podle článku 1 odst. 2 Ústavy České republiky také ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, např. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a

⁴⁾ BAHÝLOVÁ, Lenka, FILIP, Jan MOLEK, Pavel, PODHRÁZKÝ, Milan, SUCHÁNEK, Radovan, ŠIMÍČEK, Vojtěch, a VYHNÁNEK Ladislav. Ústava České republiky: Komentář [Systém ASPI]. Nakladatelství Linde [cit. 2018-7-20]. ASPI_ID KO1i1993CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 9

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Z hlediska ústavního pořádku je tedy potřebným nástrojem pro řešení mimořádných situací ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky⁵⁾. Tento ústavní zákon upravuje zajištění bezpečnosti České republiky prostřednictvím regulace nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu. Podle Článku 5. tohoto ústavního zákona

Čl. 5

*(1) **Vláda může vyhlásit nouzový stav v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost.** (2) Nouzový stav nemůže být vyhlášen z důvodu stávky vedené na ochranu práv a oprávněných hospodářských a sociálních zájmů.*

(3) Je-li nebezpečí z prodlení, může vyhlásit nouzový stav předseda vlády. Jeho rozhodnutí vláda do 24 hodin od vyhlášení schválí nebo zruší.

4) Vláda o vyhlášení nouzového stavu neprodleně informuje Poslaneckou sněmovnu, která může vyhlášení zrušit.

Čl. 6

*(1) **Nouzový stav se může vyhlásit jen s uvedením důvodů na určitou dobu a pro určité území. Současně s vyhlášením nouzového stavu musí vláda vymezit, která práva stanovená ve zvláštním zákoně a v jakém rozsahu se v souladu s Listinou základních práv a svobod omezují a které povinnosti a v jakém rozsahu se ukládají. Podrobnosti stanoví zákon.***

(2) Nouzový stav se může vyhlásit nejdéle na dobu 30 dnů. Uvedená doba se může prodloužit jen po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny.

(3) Nouzový stav končí uplynutím doby, na kterou byl vyhlášen, pokud vláda nebo Poslanecká sněmovna nerozhodnou o jeho zrušení před uplynutím této doby.

Vzhledem k tomu, že nouzový stav je definován demonstrativně, lze dovodit, že pod ústavní vymezení nouzového stavu, při splnění v ústavním zákoně uvedených znaků, tedy jiného nebezpečí, které ve značné míře ohrožuje životy, by bylo možné podřadit i pandemii. V takovém případě, za účelem možnosti reagovat operativně dává ústavodárce nástroj vládě, ve velmi naléhavé situaci i jejímu předsedovi, vyhlásit nouzový stav. Vyhlášení nouzového stavu umožňuje vládě reagovat patřičně na existující nebezpečí včetně případných nezbytných zásahů do jinak nenarušitelných práv a svobod. Nástroj tohoto typu je zcela nezbytný pro mimořádné situace. K uvedenému po právní stránce je však potřeba uvést:

Vláda může nouzový stav vyhlásit jen s uvedením důvodů na určitou dobu pro určitá území. Uvedení důvodů a vymezení území by nemělo činit problémy.

⁵⁾ RYCHETSKÝ, Pavel, LANGÁŠEK, Tomáš HERC, Tomáš, MLSNA Petr, aj. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: Komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-20]. ASPI_ID KO110_1998CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 11

Problematickým se v praxi může stát vyhlášení na určitou dobu. Již se stalo, že vláda vyhlásila nouzový stav od konkrétního data a hodiny do odvolání. Takovému vyhlášení nouzového stavu určitě nesplňuje požadavek na dobu určitou. Samozřejmě ale může být problém při vyhlášení nouzového stavu dobu jeho trvání předem určit. Někdy nelze dobu trvání nouzového stavu vůbec odhadnout, a navíc, vyhlášení nouzového stavu na dobu určitou jednoznačně implikuje, že tato doba musí být předem určena přesně. Opakované vyhlášení nouzového stavu by se mohlo jevit postupem „in fraudem legis“, a tudíž, v tomto případě, i porušením ústavnosti.

Vláda o vyhlášení nouzového stavu neprodleně informuje Poslaneckou sněmovnu, která může vyhlášení zrušit. Jedná se jistě o pořádkovou lhůtu, neprodleně. Možnost zrušit vyhlášení sněmovnou by nemělo přinášet v praxi problémy. Je velmi nepravděpodobné, že by vláda vyhlásila Nouzový stav nedůvodně. Pokud bude vyhlášení důvodné, je nepravděpodobné, že by sněmovna vyhlášení rušila.

Pokud jde o formu vyhlášení nouzového stavu, zde je vhodné poznamenat:

Vyhlášení je označováno jako rozhodnutí vlády. Sám o sobě tento název aktu může být matoucí, protože pokud jde o státní moc výkonnou, rozhodnutí je název pro zakončení správního řízení, kdy je zakončováno rozhodnutím ve věci samé, jedná se rozhodnutí o žádosti nebo rozhodnutí z moci úřední, kdy rozhodnutím konstitutivním konkrétnímu subjektu (konkrétním subjektům) jsou dáвана práva, ukládány povinnosti nebo práva odebrána, je konkrétní subjekt zbaven povinností či práva nebo povinnosti jsou měněna nebo rozhodnutím deklaratorním se konstatuje, že konkrétní subjekt (konkrétní subjekty) práva nebo povinnosti má (mají) nebo nemá (nemají). Případně by se mohlo jednat o rozhodnutí týkající se vedení řízení. O žádný z těchto případů se nejedná. Ústavodárce ani zákonodárce nepředpokládali, že by vláda rozhodovala ve správním řízení ve věci samé.

Vláda na základě generálního zmocnění z ústavy může k zákonům vydávat prováděcí právní předpis, který se nazývá nařízení vlády. O rozhodnutí vlády, v této podzákoně prováděcí souvislosti, ústava nehovoří.

Na základě ústavního zmocnění, zákonného zmocnění ani názvem ani svou formou vyhlášení nouzového stavu pramenem práva, tedy právním předpisem, není.

Vyvstává tedy otázka, co je vyhlášení nouzového stavu, které je ale uveřejňováno ve Sbírce zákonů?

Rozhodnutí vlády o vyhlášení nouzového stavu lze pravděpodobně považovat za opatření obecné povahy, neboť se nejví zřejmým žádný jiný akt, o který by se mohlo jednat. Této úvaze na překážku poněkud však je, že opatření obecné povahy se objevuje v českém právním řádu až se správním řádem 500/2004 Sb., přičemž zákon o bezpečnosti České republiky je z roku 1998. Této úvaze je dále na překážku skutečnost, že opatření veřejné povahy vzniká postupem správních orgánů podle Části šesté, § 171 až 174 správního řádu. Podle uvedené Části šesté postupují správní orgány v případech, kdy jim zákon ukládá vydat závazné opatření obecné povahy, které není právním předpisem ani rozhodnutím. Na překážku je skutečnost, že opatření obecné povahy vydává správní orgán. Za správní orgány jsou v zásadě považovány orgány moci výkonné, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy. Vláda a

obdobně prezident republiky, ač podle ústavy orgány moci výkonné, nejsou v zásadě považovány za správní orgány ve smyslu správního řádu, neboť v rámci své pravomoci zásadně neprovádí vrchnostenský výkon veřejné správy směřující vůči konkrétním adresátům upravený správním řádem. Existují či existovaly jisté výjimky (prezident jmenuje soudce), vláda rozhodovala o výjimkách v chráněných územích podle § 43 zákona o ochraně přírody a krajiny podle z. č. 114/1992 ve znění účinném do 31. 7. 2017. Tedy akt, jehož vydání je svěřeno správnímu orgánu vydává někdo, kdo v podstatě správním orgánem není.

Opatření obecné povahy je vymezeno jako správní akt s konkrétně vymezeným předmětem a s obecně určenými adresáty (nikoli s konkrétními adresáty a abstraktním předmětem).

V případě vadného opatření obecné povahy zákon (soudní řád správní 150/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů) zná řízení o zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části § 101 a – 101 d.

Jak uvedeno v případě opatření obecné povahy se nejedná o právní předpis, jedná se o akt, který v mezích zákona pro množinu individuálně neurčených adresátů na konkrétně vymezeném území konkretizuje plnění zákonných povinností.

V případě nouzového stavu, spolu s válečným stavem a stavem ohrožení státu, lze dovodit, že ústavodárce soudní přezkum nepředpokládal. Nepředpokládal, protože ústavní soudnictví žádný nástroj přezkumu nemělo a nemá. Na dodatečnou přijatou úpravu přezkumu opatření obecné povahy ve správním soudnictví, ústavodárce nereagoval. O postoji ústavodárce svědčí i komentář k ústavnímu zákonu, kdy analogicky s nouzovým stavem, je uváděno vyhlášení válečného stavu, kdy například agresor by mohl proti vyhlášení válečného stavu (vyhlášeného z důvodu jeho agrese) brojít u správního soudu s tím, že vyhlášením válečného stavu jsou dotčeny jeho zájmy!

Proto je považována za důležitou, v případě nouzového stavu, kontrolní funkce poslanecké sněmovny. U obou dalších stavů (stav ohrožení státu a válečný stav) je dána kontrolní funkce celého parlamentu.

U uvedené problematiky vidíme, že ač se jedná o ochranu životů a zdraví lidí a jedná se o jednu z nejdůležitějších problematik, je k ní ze strany ústavodárce přistupováno s určitou „legislativní lehkostí“, kdy je v podstatě vytvořeno pod záštitou ústavního pořádku soudně nepřezkoumatelné „ústavní opatření obecné povahy“.

Je nepochybné, že ústavodárce nedbal na legislativní čistotu a definiční přesnost. Definiční přesnosti se vyhnul, když nedefinoval, u vyhlášení nouzového stavu, o jaký akt se jedná. Ve chvíli, například, kdyby se nějaká významná obec považovala za nadměrně dotčenou vyhlášením nouzového stavu, mohla by vzniknout, právně matoucí a lidsky nepříjemná situace. V obecné rovině z hlediska zákonnosti je obec aktivně legitimována opatření obecné povahy napadnout u příslušného krajského soudu. Vzhledem k tomu, že ústavní pořádek, jak řečeno výše, akt vyhlášení nouzového stavu nedefinuje, muselo by se soudnictví s návrhem vyrovnat. Bylo by nutné rozhodnout, zda je příslušné ústavní soudnictví či obecné (správní) soudnictví a muselo by být nalezeno precedenční rozhodnutí. Samozřejmě bylo by možno dojít

k závěru, že součást ústavního pořádku není přezkoumatelná ústavním soudem a obecnými soudy už vůbec ne. I když by takový návrh na přezkum s ohledem na ochranu životů a zdraví lidí nemohl vyhlášení zdržet, mohla by vzniknout právně neřešitelná situace, kdy by musela využít své kontrolní pravomoci poslanecká sněmovna. Takový postup nahrazení soudní moci při kontrole konkrétního uskutečňování výkonné moci mocí zákonodárnou se nejeví optimálním. Naopak se jeví narušením dělby mocí nezbytným u řádně fungujícího demokratického státu.

Proto by se vší pravděpodobností bylo vhodné v případě pandemie vyhlášení nouzového stavu nařízením vlády „secundum et intra legem“ v souladu s Čl. 78 ústavy, s tím, že platnost tohoto nařízení by byla omezena tímto nařízením, což je praxe legislativně nepříliš obvyklá, ale možná (srov. např. § 396 odst. 2 ZP ve spojení s § 238 odst. 1 ZP (*Ustanovení § 238 odst. 1 pozbývá platnosti dnem, kdy nabude účinnosti vypovězení Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 45 o zaměstnávání žen podzemními pracemi v podzemí a dolech všech druhů, 1935.*) Datum pozbytí platnosti by muselo být stanoveno s dostatečnou časovou rezervou pro zvládnutí pandemie nebo by o zrušení nařízení rozhodla vláda analogicky s § 69 z. č. 258/2000 Sb., kdy o zrušení svého nařízení rozhoduje orgán ochrany veřejného zdraví. Za současného právního stavu nelze totiž v případě vzniku krizové situace vznik problémů vyplývajících z výše uvedených právních nejasností zcela vyloučit.

V obecné rovině v souvislosti s možnou pandemií, je možno zmínit její důsledky pro možnou činnost moci zákonodárné. V případě zjištění zákonných překážek pro neodkladné a naléhavé jednání státu, může vyvstat potřeba jejich neprodleného odstranění. K takové situaci by nemělo dojít, protože existuje krizové zákonodárství a dále, ve znění příslušných zákonů, prověřených vědeckým poznáním, vědeckou teorií i praxí a zkušenostmi, by neměla být přijata kogentní ustanovení „brzdící“ výkonnou moc při předcházení pandemii či potlačování pandemie nebo zmírňování a odstraňování jejích následků. Teoreticky, vzhledem k nemožnosti úplného předvídání všech budoucích jevů, stavů a okolností, nelze nutnost odstranění nějakých kogentních ustanovení z právního řádu zcela vyloučit. Takové odstranění může být učiněno jenom urychlenou změnou příslušných zákonů. Česká legislativa zná institut: Legislativní nouze. Legislativní nouze je institut umožňující zrychlené projednávání zákonů. Je upravena na úrovni obecných zákonů v § 99 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, v současném znění. „Stav legislativní nouze může na návrh vlády vyhlásit Předseda poslanecké sněmovny, jestliže jsou:

zásadním způsobem ohrožena základní práva a svobody občanů nebo

zásadním způsobem ohrožena bezpečnost státu anebo

kdy státu hrozí hospodářské škody.

Vyhlašuje se vždy na určitou dobu a platí pro něj, že vládní návrhy zákonů mohou být projednány v tzv. zkráceném jednání. V něm jsou stanoveny nepřekročitelné lhůty jednotlivých fází legislativního procesu, první čtení zákona se vůbec nekoná, ve druhém čtení se nemusí konat obecná rozprava a může být omezena řečnická doba, neplatí stanovené jednacím dny a nutné lhůty pro čtení třetí a lze navíc jednat i po 21

hodině, jakož i v pondělí, sobotu a neděli. Stejně tak neplatí nutné lhůty pro projednání osnovy zákona v případě vrácení Senátem či prezidentem.

V Senátu se institut legislativní nouze neuplatňuje, zkrácené jednání se může, stejně jako v případě Poslanecké sněmovny, jestliže se jedná mimo stav legislativní nouze, konat pouze v případě vyhlášení válečného stavu či stavu ohrožení státu, prodloužení doby či zrušení nouzového stavu nebo v případě jiných vojenských akcí.

K tomu možno konstatovat, že využití uvedeného institutu legislativní nouze v případě pandemie by ukázala až budoucnost. K vlastnímu využití, z hlediska případného postupu, možno uvést následující otázky:

Procedurálně může být otázkou, kdyby předseda Poslanecké sněmovny na žádost vlády stav legislativní nouze nevyhlásil. Dikce zákona je „může vyhlásit“ a nikoli „vyhlásí“. Čili není formulováno úplně přesně, tudíž je pouze možno doufat, že k odmítnutí spolupráce ze strany Předsedy Poslanecké sněmovny nedojde. Jinak by pravděpodobně nezbylo než žádat stanovisko Ústavního soudu. Pokud jde o věcnou použitelnost tohoto institutu na pandemii, muselo by se pravděpodobně vycházet z prvního výše uvedeného případu zásadním způsobem ohrožena základní práva a svobody občanů“ s tím, že Článek 31 Ústavní listiny základních práv a svobod 2/1993 Sb. stanoví, že Článek 31:

Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

Tedy lze předpokládat, že legislativní nouze by vyhlášena být mohla. Ale její uplatnění by nemuselo být zcela bezproblémové, z důvodů kompetenčních (vláda – předseda sněmovny), výkladových (základní práva a svobody, někdo by mohl argumentovat, že se jedná o základní práva spojená se svobodami a nikoli základní práva nebo svobody/).

Vzhledem k předpokládanému menšímu významu institutu legislativní nouze pro boj s pandemiemi, nejeví se v rámci práce potřebné více se problematice věnovat.

V souvislosti s pandemiemi infekčních onemocnění musí docházet k omezení lidských práv a svobod, které však musí být vždy prováděno právě bez porušení ústavního pořádku, tedy bez porušení ústavnosti. Rovněž, z logiky věci, by ani nemělo dojít k porušení zákonnosti. Při zásahu do lidských práv a svobod v souladu s ústavním pořádkem a zákonem musí být samozřejmě dodržována zásada přiměřenosti (proporcionality). Zároveň při pandemiích infekčních onemocnění musí být dodržena zákonnost při plnění ochrany a podpory veřejného zdraví, například při zajišťování léčiv a zdravotnických prostředků.

Pokud jde o pandemie neinfekčních onemocnění, ať se jedná o kardiovaskulární onemocnění, nádorová onemocnění, návykové nemoci, zde může právo působit jednak podpůrně, nepřímo, zakotvením financování léčebně-preventivní péče, podporu uplatňování epidemiologie například prováděním epidemiologických studií zaměřených zejména na detekce a velikosti účinků nežádoucích expozic populace,

financování primární prevence spočívající zejména ve školení, vzdělávání a celkovém zvyšování zdravotní gramotnosti populace, ovlivňováním zdravotního stavu populace podporou zdravého životního stylu zdaňováním či, teoreticky, daňovými úlevami, právním omezováním nezdravého jednání, jednak přímo represivním působením při porušování zákonnosti, trestáním správním a u nejzávažnějších společensky nebezpečných jednání použitím trestního práva, zejména například u deliktů drogových. Je nutno podrobněji zmínit epidemiologii jako nástroj boje proti pandemiím infekčních i neinfekčních onemocnění.⁶⁾

V rámci epidemiologie infekčních onemocnění se zkoumá zdroj nákazy, ohnisko nákazy, proces šíření nákazy a vnímavý organismus v procesu šíření nákazy. Epidemiologie, často epidemiologie neinfekčních onemocnění, používá epidemiologické studie. Ve stručnosti lze uvést, že studie lze rozdělit do 3 skupin, na studie deskriptivní, analytické a experimentální. Deskriptivní studie odpovídají na otázky kdo? kde? kdy?, onemocněl určitou nemocí a slouží jako východisko pro vyjádření hypotéz, které se snaží vysvětlit vliv nových či nejasných faktorů a hledají příčinné vztahy mezi různými faktory a rozvojem nemoci. Analytické studie ověřují hypotézy, které vyplynuly ze studií deskriptivních (obě skupiny těchto studií se nazývají dohromady – skupiny observační). Experimentální, též intervenční, studie jsou spojeny se vstupem badatele do děje. Badatel, zde na rozdíl od observačních studií provádí intervenci za účelem preventivních, léčebných či eradikačních opatření. Experiment například ověřuje ochranný či léčebný účinek léčivého přípravku. Při použití epidemiologie, při použití epidemiologických metod je nutno dbát na neporušení zákona. Vždy je nutno chránit zdraví sledovaných osob a u experimentálních studií je nelze osoby vystavit zdraví ohrožujícím expozicím, je nutné chránit osobní údaje, bránit šíření poplašných správ, dodržovat postup „lege artis“. U studií je jistě nutno dbát na ochranu základních lidských práv a svobod, na ochranu osobních údajů, na dodržení práva veřejných zakázek, předpisů farmaceutického práva, autorského práva atd. Lze upozornit v souvislosti s epidemiologickými studii na nutnost udržení ochrany zájmů a potřeb veřejného zdraví, to znamená, že je nutné provádět a vyhodnocovat studie objektivně bez ohledu na autory či sponzory. Při ochraně osobních údajů postupovat vždy v souladu se zákonem, přičemž při kolizi práva na ochranu osobních údajů a ochrany veřejného zdraví by měl mít vždy přednost veřejný zájem spočívající v ochraně veřejného zdraví. Takový veřejný zájem však musí být prokázán a musí být prokazatelný kdykoli. Podrobnější výklad možných, ryze, právních problémů spojených s epidemiologickými studii je nad rámec hlavního programu čelení pandemiím, a tím i rozsahu této práce.

Obecně je k pandemiím ještě nutno konstatovat, že každý stát, jako územní mocenská jednotka a organizace, musí být na pandemii připraven i při jejich časové nepředvídatelnosti. V ČR Rozpočtová pravidla zákon č. 218/2000 Sb., v současném

⁶⁾ GÖPFERTO VÁ D., PAZDIORA P., DÁŇOVÁ J.: Epidemiologie (obecná a speciální epidemiologie infekčních nemocí), Učební text Univerzity Karlovy v Praze, Karolinum 2013, ISBN 978-80-246-223-1.

znění, pamatují na krizové situace Vládní rozpočtovou rezervou podle § 27 tohoto zákona ve výši 0,3 % výdajů státního rozpočtu, což je 300.000.000,- Kč.

Tento finanční objem by měl při náhlém nástupu pandemie na první větší mimořádné státní výdaje stačit.

Popis jednotlivých právních problémů a návrhů jejich řešení je obsažen v dalších částech vědecké práce.

Přehled problematiky týkající se pandemie infekčních a neinfekčních onemocnění.

Přehled problematiky týkající se pandemií infekčních onemocnění.

Koncem 20. století a v 21. století neproběhla na světě žádná pandemie. Existují choroby virového původu, které by mohly pandemií spustit. Zejména se jedná o chřipku, dále by mohly připadat v úvahu AIDS, SARS, krvácivé horečky.

AIDS. Virus HIV je rozšířen po celém světě. Riziku pandemie s rychle vzrůstajícím velkým počtem onemocnění je velmi malé. Virus se může šířit jen mezi lidmi, nikoli přes zvířata ani jinak.

SARS. Severe acute respiratory syndrome, vážný akutní syndrom dýchacích cest či syndrom náhlého selhání dýchání. Onemocnění se objevilo v roce 2002 v Číně (dušnost s poškozením plic a smrtí, teploty nad 38^o C a dráždivý kašel). V důsledku účinných protiepidemických opatření se od roku 2004 považuje epidemie za uzavřenou.

Krvácivé horečky, např. Ebola, Marburg a Lassa, jsou virového původu. Viry jsou přenášeny na člověka ze zvířecích hostitelů, jako jsou opice či netopýři. Krvácivé horečky jsou, naštěstí, přenosné jen kontaktem s krví nebo jiným infikovaným materiálem infikovaného jedince (stolice, hlen, sperma). Virus je křehký, v kapénkách nepřežívá, nemůže se šířit z člověka na člověka vzduchem. Proto, pokud virus nezmutuje, pravděpodobnost pandemie, zejména v našich zeměpisných šířkách, je malá.

Nejpravděpodobnější nebo, lépe řečeno, jistá pandemie je pandemie chřipky. Zde nezní otázka, zda pandemie nastane, ale kdy.

Pokud tedy dále jsou rozebírány právní otázky pandemií infekčních onemocnění, týkají se tyto otázky pandemií infekčních onemocnění obecně, zejména však se týkají pandemie chřipky. Jednotlivé body obsahují popis stavu s případným uvedením právního problému a návrhem jeho řešení.

Před jednotlivými body týkajícími se vybraných problémů je nutno zmínit i postup orgánu ochrany veřejného zdraví při pouhé epidemii či nebezpečí jejího vzniku, neboť příslušná protiepidemická opatření bude nutno uplatnit samozřejmě i v případě pandemie.⁷⁾

⁷⁾ KRÝSA, Ivo, KRÝSOVÁ, Zdena. Zákon o ochraně veřejného zdraví: Komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-23]. ASPI_ID KO258_2000CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 45

Zde je nutno uvést znění

§ 69 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

Mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku

(1) Mimořádnými opatřeními při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku jsou

a) zákaz nebo omezení výroby, úpravy, úschovy, dopravy, dovozu, vývozu, prodeje a jiného nakládání s potravinami a dalšími výrobky, kterými může být šířeno infekční onemocnění, popřípadě příkaz k jejich zničení,

b) zákaz nebo omezení styku skupin fyzických osob podezřelých z nákazy s ostatními fyzickými osobami, zejména omezení cestování z některých oblastí a omezení dopravy mezi některými oblastmi, zákaz nebo omezení slavností, divadelních a filmových představení, sportovních a jiných shromáždění a trhů, uzavření zdravotnických zařízení jednodenní nebo lůžkové péče, zařízení sociálních služeb, škol, školských zařízení, zotavovacích akcí, jakož i ubytovacích podniků a provozoven stravovacích služeb nebo omezení jejich provozu,

c) zákaz nebo omezení výroby, úpravy, dopravy a jiného nakládání s pitnou vodou a vodami užívanými k účelům podle § 6a a 6d, zákaz používání vod ze studní, pramenů, vodních nádrží, rybníků, potoků a řek,

d) příkaz k vyčlenění lůžek ve zdravotnických zařízeních,

e) příkaz k provedení ohniskové dezinfekce, dezinfekce a deratizace na celém zasaženém území; ohniskovou dezinfekci, dezinfekci a deratizaci provede zdravotní ústav (§ 86 odst. 1), stanoví-li tak rozhodnutím příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Náklady na tuto ohniskovou dezinfekci, dezinfekci a deratizaci provedenou zdravotním ústavem jsou hrazeny ze státního rozpočtu,

f) příkaz k varovnému označení objektů, v nichž došlo k infekčnímu onemocnění, a text tohoto označení,

g) mimořádné očkování a preventivní podání jiných léčiv (profylaxe),

h) příkaz k vyčlenění objektu v majetku státu, kraje nebo obce k izolaci fyzických osob nebo jejich karanténě,

i) zákaz nebo nařízení další určité činnosti k likvidaci epidemie nebo nebezpečí jejího vzniku.

2) Mimořádná opatření podle odstavce 1 nařídí v nezbytně nutném rozsahu a rozhodne o jejich ukončení příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Pokud je to nezbytné k realizaci opatření na ochranu veřejného zdraví, vyžádá si poskytovatel zdravotních služeb nebo orgán ochrany veřejného zdraví součinnost Policie České republiky. Místní příslušnost orgánu ochrany veřejného zdraví se řídí místem výskytu infekčního onemocnění. Odvolání proti rozhodnutí příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví nemá odkladný účinek. Osoby jsou povinny se mimořádnému opatření podřídit.

K tomu je nutno uvést ustanovení § 97 odst. 1 téhož zákona:

(1) Náklady vzniklé plněním povinností v ochraně veřejného zdraví nese osoba, které je povinnost uložena, pokud tento zákon nebo zvláštní právní předpisy nestanoví jinak. Nesení nákladů vzniklých při výkonu státního zdravotního dozoru stanoví zvláštní právní předpis o kontrole.

Zde možno konstatovat, že náklady vzniklé plněním povinností v ochraně veřejného zdraví, které ponese osoba, které byla povinnost uložena, mohou být v některých případech značné. Je otázkou zda, řešení, kdy veškeré náklady jsou přeneseny i na povinnou osobu, která neporušila žádnou právní povinnost, a která se nedostala do střetu s žádným právním předpisem, je zcela správná. Je otázka, zda by takové osobě neměla náležet, ze zákona, nějaká pomoc státu. Kromě toho, je otázkou, zda taková úprava je zcela v souladu s ústavním pořádkem. Možno uvést např. Čl. 1 Ústavní listiny základních práv a svobod 2/1993 Sb., podle kterého si jsou lidé rovni ve svých právech. V této souvislosti je například možno upozornit na rozpor mezi citovaným zákonem 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, podle kterého povinná osoba nese veškeré náklady a například z. č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, konkrétně jeho § 76 odst. 8, podle kterého se osobě, které byla uloženo plnění povinností v oblasti rostlinolékařské péče, se částečné náhrady nákladů dostane. Přes analogickou situaci je právní úprava odlišná, bylo by lze dovodit porušení rovnosti v právech z hlediska citované ústavní listiny.

Zvláštní část (k jednotlivým vybraným bodům)

1) Volný pohyb osob, izolace případně karanténa

pohyb osob může být omezen, v rámci ústavnosti, podle Článku 8 odstavce 6, Ústavní listiny základních práv a svobod 2/1993 Sb. který deleguje na zákon možnost držet osobu v ústavním nebo zdravotnickém zařízení bez jejího souhlasu. Soudu musí být takové opatření oznámeno do 24 hodin a soud musí rozhodnout do 7 dnů. Dále článek 14 uvedené ústavní listiny upravuje omezení svobody pohybu a pobytu. Takové omezení opět může být uloženo jedině zákonem, a to z taxativně vyjmenovaných důvodů. Pro účely naší problematiky můžeme zmínit bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku a zejména ochranu zdraví.

Výše uvedený Článek 14 v odstavci 3 Ústavní listiny tak vytváří ústavní rámec pro případné omezení tohoto základního lidského práva.

V případě rychlého šíření nákazy může nastat situace, kdy je nutné držet osoby v ústavní zdravotnické péči bez jejich souhlasu.

Zákonná procesněprávní úprava je v ustanovení. § 66 až § 83 z. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v současném znění.^{8,9)}

Činnost soudu je upravena například v případě okresních soudů v § 116 a Jednacího řádu okresních soudů, vyhláška ministerstva spravedlnosti 37/1992 Sb., v současném znění. Zde je v podstatě zakotveno umožnění činnosti soudce v trestních věcech či při vydávání předběžných opatření. Není odpovídajícím způsobem podchyceno přejímání oznámení. Uvážíme-li, že osoba bude převzata do zdravotnického zařízení v úterý 23. prosince, oznámeno bude v den pracovního klidu 24. prosince ve středu, soud začne konat reálně v pondělí 29. prosince, soud bude mít na rozhodnutí, nikoli 7, nýbrž 3 dny.

Činnost soudců podle § 116 a nezahrnuje rozhodovací činnost týkající se rozhodování s odkazem na Čl. VIII, odst. 6 Ústavní listiny základních práv a svobod. Může tedy, být ohroženo základní lidské právo či spravedlivý proces dle článku 36 odst. 1, čl. 38 odst. 2 či veřejné zdraví, zvláště pak bude-li se jednat o větší počet zřejmě či zdánlivě podobných případů ve stejném období.

⁸⁾ LAVICKÝ, Petr aj. Zákon o zvláštních řízeních soudních: Praktický komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO292_2013CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 17,

a,

⁹⁾ JIRSA, Jaromír, CHARVÁT, Pavel, KOVÁŘOVÁ, Daniela, TRÁVNÍKOVÁ, Blanka, HAVLÍČEK, Karel, aj. Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář [Systém ASPI]. Havlíček Brain Team [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO292h2013CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 17

Izolace či karanténa nedobrovolné povahy je v souladu s ústavním pořádkem zakotvena v § 38 z. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, v současném znění, kde odstavec (1) stanoví „Pacienta lze bez souhlasu hospitalizovat, jestliže a) “ mimo jiné „2. je nařízena izolace, karanténa nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví.“

V zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví upravuje povinnost podrobit se izolaci nebo karanténě § 64 písm. a).

Soukromoprávně upravuje obdobně převzetí člověka bez jeho souhlasu do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo držení člověka v takovém zařízení bez jeho souhlasu Občanský zákoník 89/2012 Sb. v § 104 až 110^{10,11)}.

V zásadě lze konstatovat, že z hlediska prevence pandemií je, kromě uvedené procesní výtky, hmotněprávní úprava odpovídající. Je nutno připomenout, že uvedená ustanovení se týkají všech lidí, neboť podle čl. 31 Ústavní listiny základních práv a svobod 2/1993 Sb., v současném znění: „Každý má právo na ochranu zdraví“. Citovaná hmotněprávní úprava týkající se tohoto bodu není tedy v ČR obecně omezena na její občany. Čili základní zdravotní neodkladná péče týkající se zejména bezprostřední ochrany života a bezprostředních zdravotních hrozeb musí být poskytnuta každému, další léčba, která je zmíněna v dalších bodech se může uskutečňovat na základě všeobecného zdravotního pojištění.

2) Kontrola pohybu osob přes hranice v rámci Schengenské smlouvy.

Volný pohyb osob a izolace, případně karanténa. Volný pohyb osob vyplývá ve vnitrostátním právním řádu ze zásady, co není zákonem zakázáno, je dovoleno. V rámci EU vyplývá volný pohyb ze smluv Římské, Amsterdamské a posléze Schengenské spočívající v evropském hospodářském prostoru. Původně se volný pohyb osob týkal pouze ekonomicky činných osob a svoboda se dále rozšiřovala až po zrušení kontrol na vnitřních hranicích.¹²⁾

Z hlediska práva EU:

Směrnice 2004/38/ES, CELEX o právu občanů Unie a je jich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států ...

KAPITOLA VI

Omezení práva vstupu a práva pobytu z důvodů veřejného pořádku, veřejné

¹⁰⁾ ELIÁŠ K.. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, s. 109-111, Nakladatelství Sagit, a. s. (2012), a

¹¹⁾ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, aj. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654) [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 18

¹²⁾ MACHOTKOVÁ Š. Režim na hranicích Ministerstvo vnitra ČR (2008)

bezpečnosti nebo veřejného zdraví

Článek 27

Obecné zásady

1. **S výhradou této kapitoly smějí členské státy omezit svobodu pohybu a pobytu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků bez ohledu na státní příslušnost z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví. Tyto důvody nesmějí být uplatňovány k hospodářským účelům.**

Článek 29

Veřejné zdraví

1. Jedinými nemocemi, které odůvodňují opatření omezující svobodu pohybu, jsou výhradně nemoci s epidemickým potenciálem definované odpovídajícími akty Světové zdravotnické organizace a jiné nakažlivé nemoci a nakažlivé parazitické nemoci, pokud se na ně vztahují ochranná opatření používaná na státní příslušníky hostitelského členského státu.

2. Důvodem k vyhoštění z území nesmějí být nemoci, které se vyskytnou po uplynutí lhůty tří měsíců po příjezdu.

3. Existují-li závažné důvody, mohou členské státy do tří měsíců po příjezdu vyžadovat od osob s právem pobytu, aby se podrobily bezplatné lékařské prohlídce, kde by bylo zjištěno, zda netrpí žádnou z nemocí uvedených v odstavci 1. Vyžadování těchto prohlídek nesmí být běžnou praxí

Hlavním vnitrostátním pramenem práva v souladu s ústavním pořádkem je **z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, současném znění (dále jen zákon)**, konkrétně § 69, *Mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku*. V našem případě zejména věta b) odstavec 1 ve spojení s odstavcem 2

a) zákaz nebo omezení výroby, úpravy, úschovy, dopravy, dovozu, vývozu, prodeje a jiného nakládání s potravinami a dalšími výrobky, kterými může být šířeno infekční onemocnění, popřípadě příkaz k jejich zničení,

b) zákaz nebo omezení styku skupin fyzických osob podezřelých z nákazy s ostatními fyzickými osobami, zejména omezení cestování z některých oblastí a omezení dopravy mezi některými oblastmi, zákaz nebo omezení slavností, divadelních a filmových představení, sportovních a jiných shromáždění a trhů, uzavření zdravotnických zařízení jednodenní nebo lůžkové péče, zařízení sociálních služeb, škol, školských zařízení, zotavovacích akcí, jakož i ubytovacích podniků a provozoven stravovacích služeb nebo omezení jejich provozu,..

(2) *Mimořádná opatření podle odstavce 1 nařídí v nezbytně nutném rozsahu a rozhodne o jejich ukončení příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Pokud je to nezbytné k realizaci opatření na ochranu veřejného zdraví, vyžádá si poskytovatel zdravotních služeb nebo orgán ochrany veřejného zdraví součinnost Policie České republiky. Místní příslušnost orgánu ochrany veřejného zdraví se řídí místem výskytu*

infekčního onemocnění. Odvolání proti rozhodnutí příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví nemá odkladný účinek. Osoby jsou povinny se mimořádnému opatření podřídit.

Dále možno uvést opatření před zavlečením infekčních onemocnění ze zahraničí podle § 68 zákona.

§ 68

Provádění opatření před zavlečením infekčních onemocnění ze zahraničí

(1) Ochranná opatření před zavlečením vysoce nakažlivých infekčních onemocnění ze zahraničí stanoví a o jejich ukončení rozhodne Ministerstvo zdravotnictví. Osoba, která má ve vlastnictví, správě nebo užívání prostory, zařízení nebo pozemky, na nichž mají být ochranná opatření prováděna, je povinna v nezbytném rozsahu poskytnout příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví součinnost při organizování a provádění ochranných opatření. O druhu a způsobu provedení protiepidemického opatření, kterému se podrobí fyzická osoba, rozhodne a poskytovatele zdravotních služeb, který je provede, rozhodnutím stanoví místně příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Místní příslušnost orgánu ochrany veřejného zdraví se řídí místem, kde se fyzická osoba v době zjištění rozhodných skutečností zdržuje.

(2) Fyzické osoby jsou povinny předložit na výzvu příslušného orgánu potvrzení o očkování nebo stanovené profylaxi. Stanovení, na jakou nemoc mohou orgány vyžadovat potvrzení o očkování nebo profylaxi, je součástí ochranného opatření nařízeného podle odstavce 1 věty první.

(3) Ochranná opatření podle odstavce 1 věty první a jejich ukončení zveřejní na hraničním přechodu krajská hygienická stanice, v jejímž správním obvodu se hraniční přechod nachází. Zveřejnění ochranného opatření na hraničním přechodu je nejméně trojjazyčné, a to v českém jazyce, jazyce státu, z jehož území je státní hranice překračována, a v anglickém jazyce.

Uvedená hmotněprávní úprava v zásadě odpovídá potřebám omezení osobních svobod v případě epidemie. Uvedená protiepidemická úprava se týká samozřejmě i pandemie. Hmotněprávní úprava zachycuje příslušné odborné znalosti a zkušenosti. Stávající právní úprava umožňuje v zásadě odpovídající reakci na epidemii či pandemii.

Právní úprava podle § 68 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění, byla doplněna do zákona s účinností od 1. prosince 2015 a jedná se o implementaci Mezinárodních zdravotních předpisů vydaných WHO (IHR). Vychází se z názoru, že se jedná o opatření obecné povahy podle § 171 z. č. 500/2004 Sb., správního řádu, v současném znění, a zejména § 94a zákona *(k povaze opatření obecné povahy dle § 94a zákona viz citace č. 7)* Pokud jde o jednání orgánu ochrany veřejného zdraví dle § 69 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění, *Mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku* jedná se, buď o

⁷⁾ viz např. Krýsa I. Krýsová Z., *Zákon o ochraně veřejného zdraví Komentář*, Wolters Kluwer ČR, a. s. , Praha 2016, str. 151.)

právní předpis Nařízení Krajské hygienické stanice nebo dle § 68 o opatření obecné povahy. Obé je sankcionováno podle § 92n zákona. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění.

§ 92n

Přestupky na úseku zajištění plnění oprávnění orgánu ochrany veřejného zdraví

(1) Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

a) nesplní povinnost podle právního předpisu krajské hygienické stanice vydaného podle § 85,

b) nesplní povinnost uloženou mimořádným opatřením vydaným podle § 80 odst. 1 písm. g) nebo podle § 82 odst. 2 písm. m) k ochraně zdraví fyzických osob při epidemii, nebezpečí jejího vzniku, živelné pohromě nebo jiné mimořádné události, ...

(2) Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba, která má ve vlastnictví, správě nebo užívání prostor, zařízení nebo pozemek, na nichž má být prováděno ochranné opatření podle § 68 odst. 1, se dopustí přestupku tím, že v nezbytném rozsahu neposkytne příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví součinnost při organizování nebo provádění ochranného opatření.

(3) Za přestupek lze uložit pokutu do

a) 3 000 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. a), b), c), d), e), g), h), i) nebo j),

b) 500 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. f),

c) 100 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. k) nebo odstavce 2.

Uvedená příslušná Směrnice, *Směrnice 2004/38/ES, CELEX, o právu občanů Unie a je jich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států*, tedy zná důvod omezení volného pohybu osob z důvodu ochrany veřejného zdraví. Tedy lze použít výše uvedený vnitrostátní zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Případné omezení pohybu osob na vnitřní schengenské hranici bude spojeno s podstatnými technickými a organizačními problémy, neboť na vnitřních hranicích uvnitř Schengenského prostoru již nejsou zařízení pro ostrahu a kontrolu hranic a neexistují osoby provozující taková zařízení ve smyslu § 68 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění. Proto v případě omezení volného pohybu osob na vnitřních hranicích Schengenského prostoru by bylo velmi problematické případné opatření uvést v život.

3) Kontrola pohybu zvířat v rámci Schengenské smlouvy.

Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon v současném znění § 54 a § 55, Mimořádná veterinární opatření.

Tato mimořádná veterinární opatření jsou správními rozhodnutími adresovanými chovatelům.

Uvedená opatření omezují pohyb hospodářských a zájmově chovaných zvířat.. Podle těchto opatření se nařizuje karanténa nebo oddělené umístění (izolace), popřípadě

porážky nebo utracení zvířat. Dále součástí opatření může být omezení nebo zákaz přemísťování, prodeje, obchodování, volného pohybu, porážení a plemenitby zvířat a provádění pokusů na zvířatech. Příslušný orgán veterinární péče nařizuje mimořádná veterinární opatření **hrozí-li nebezpečí zavlečení nebo rozšíření původců nálezů zvířat a nemocí přenosných ze zvířat na člověka či zdravotně závadných živočišných produktů a krmiv ze zahraničí, (opatření k veterinární ochraně státního území).**

Sankcionováno jako přeštek podle § 72 odst. (1) písm. n) poruší povinnost vyplývající z mimořádných veterinárních opatření podle odstavce (3) pokuta do 2.000 000,- Kč.

Z evropského práva možno jmenovat Směrnici 92/119/EHS CELEX 31992L0119, kterou se zavádějí obecná opatření Společenství pro tlumení některých nálezů zvířat a zvláštní opatření týkající se vezikulární choroby prasat.

Vyhláška č. 356/2004 Sb., o sledování (monitoringu) zoonóz a původců zoonóz a o změně vyhlášky č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nálezů a nemocí přenosných ze zvířat na člověka. Sledování nálezů. Vyhláška č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nálezů a nemocí přenosných ze zvířat na člověka. Postup při nálezích.

Zde jeví se zákonná úprava v ČR, pokud jde o možné zoonózy, v zásadě z protipandemického hlediska dostačující¹³⁾. Proto další právní rozbor mimořádných veterinárních opatření není v této práci prováděn.

4) Kontrola pohybu divokých zvířat.

Směrnice o stanovištích 92/43/EHS, Příloha II. Každých 6 let zpráva o plnění Směrnice, Článek 17. Lze předpokládat nevelkou pravděpodobnost vzniku lidské pandemie z panzootie divokých zvířat.

V této souvislosti lze zmínit mezinárodní organizaci: OIE (World Organization for Animal Health, Organisation mondiale de la santé animale), Světová organizace pro zdraví zvířat. Ponechala si zkratku OIE, původní název Office International des Epizooties. Jinak v případě divokých zvířat, zejména v případě ptáků s aviární influencí, se v podstatě nekoná z přírodních důvodů nic, neboť jakákoli opatření proti divokým ptákům ve volné přírodě by ptáky, kromě možných kladných důsledků, vyplašila a přispěla by tak k šíření nákazy a způsobila tudíž více škody než užítku. Jiná pandemická hrozba pro lidskou populaci z panzootie nebo epizootie se ve střední Evropě nepředpokládá.

5) Vakcinace, nákup léčiv.

Léčivé přípravky jsou definovány v § 2 zákona č. 378/2007 Sb. o léčivech, ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto hlediska zmiňujeme humánní léčivé přípravky a

¹³⁾ GRYM M. Pasové minimum pro praktické veterinární lékaře, Komora veterinárních lékařů České republiky (2015)

nezabýváme se podrobnostmi týkajícími se homeopatických přípravků, radiofarmak atd. Státní správu v oblasti humánních léčiv vykonávají Ministerstvo zdravotnictví ČR a dále ministerstva – vnitra, spravedlnosti, obrany, financí, životního prostředí a Státní ústav pro kontrolu léčiv (SÚKL), Celní úřad a úřady Krajů. Ministerstvo zdravotnictví se účastní tvorby evropského lékopisu a vydává Český lékopis. Pro účely této práce je dále nutno zmínit SÚKL který vydává rozhodnutí o registraci léčivých přípravků, povolení k jejich výrobě, certifikáty, potvrzující správné výrobní podmínky, stanoviska k léčivům a léčebným postupům, dále osvědčení pro lékárny, odborná stanoviska pro používání neregistrovaných léčiv. SÚKL projednává dále přestupky v oblasti léčiv v I. stupni a zúčastňuje se v tvorbě Evropského lékopisu. V krizových stavech, v případě pandemie, lze předpokládat krizový stav, tedy vyhlášení nouzového stavu vládou ČR. je v působnosti ministerstva zdravotnictví činit opatření za účelem zajištění dostupnosti léčivých prostředků. V působnosti Ministerstva zdravotnictví podle § 11 zákona 240/2000 Sb., o krizovém řízení (Krizový zákon) ve znění pozdějších předpisů, je například zajistit nákup a distribuci potřebných léčivých přípravků (a to i neregistrovaných) koordinovat na vyžádání Kraje činnost poskytovatelů zdravotnické záchranné služby a poskytovatelů akutní lůžkové péče, a rozhodnout o rozsahu poskytovaných zdravotních služeb poskytovateli akutní lůžkové péče. Tedy krizové řízení je z hlediska ochrany veřejného zdraví právně zajištěno.

Vakcinaci a nákup léčiv jsou upraveny § 45 - § 54 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

Očkování a spolupráce orgánů ochrany veřejného zdraví s poskytovateli zdravotních služeb

§ 49

(1) Ze státního rozpočtu se hradí očkovací látky pro zvláštní a mimořádná očkování.

(2) Ze státního rozpočtu se dále hradí očkovací látky pro pravidelná očkování fyzických osob, které nejsou pojištěnci podle zákona upravujícího veřejné zdravotní

Úprava v podstatě odpovídající potřebám. Pravidelná očkování, očkovací kalendář podle vyhlášky 299/2010 Sb. Pravidelná očkování jsou prováděna proti záškrtu (difterii), tetanus, dávivý kašel (pertusse), přenosná dětská obrna (poliomyelitida), virová hepatitida B, onemocnění vyvolaná Haemophilus influenzae B., zarděnky (rubeola), příušnice (parotitis epidemica), spalničky (morbili). Proti TBC od roku 2010 jen v indikovaných případech. Povinné očkování stanoveno u nezletilých osob v § 46 a dále u osob pracujících na pracovišti se zvýšeným infekčním rizikem.

Za porušení povinností přestupky podle § 92 k) zákona č.258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění (dále jen zákon), u fyzické osoby, které se nepodrobí povinnému očkování stanoví symbolickou pokutu do 10.000,- Kč, podle odstavce 6, téhož paragrafu. **Zde tedy právo svou preventivní úlohu neplní.**

Po právní stránce z hlediska prevence pandemií je důležité, že podle § 49 zákona

(1) Ze státního rozpočtu se hradí očkovací látky pro zvláštní a mimořádná očkování.

(2) Ze státního rozpočtu se dále hradí očkovací látky pro pravidelná očkování fyzických osob, které nejsou pojištěnci podle zákona upravujícího veřejné zdravotní pojištění.

V podstatě důležitá případná mimořádná očkování hradí stát. Z hlediska možné pandemie tedy právo, v případě nutnosti mimořádného očkování, nejpravděpodobněji vyvolaného novým kmenem chřipky, svou roli plní.

6) Vakcinace, pohyb zboží, veřejné zakázky.

Vzhledem ke skutečnosti, že zdaleka nejpravděpodobnější je pandemie chřipkového onemocnění způsobená novým, dosud neznámým chřipkovým kmenem, je nutné případné mimořádné očkování provést neprodleně, operativně. Ministerstvo zdravotnictví může reagovat podle § 11 z. č. 240/2000 Sb., (krizový zákon), v současném znění, v případě krizového stavu¹⁴⁾. Krizový stav je definován v § 2 téhož zákona jako mimořádná událost podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, v současném znění. Mimořádná událost je definována v § 2 z. č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném jako působení sil, vyvolaných mimo jiné i přírodními vlivy. Tedy pandemii lze pod pojem mimořádná událost subsumovat. Pomineme-li „řetězovitost“ a tím i polo přehlednost právní úpravy, lze konstatovat, že současné zákony v zásadě umožňují pružně reagovat.

§ 11 z. č. 240/2000 Sb., krizového zákona

Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví je v době krizového stavu oprávněno

a) zajistit nákup a distribuci potřebných léčivých přípravků, a to i neregistrovaných podle zvláštního právního předpisu¹⁵⁾; v tomto případě neplatí povinnost oznámení a zveřejnění výjimky podle tohoto zvláštního právního předpisu,

b) koordinovat na vyžádání kraje činnost poskytovatelů zdravotnické záchranné služby a poskytovatelů akutní lůžkové péče, kteří mají zřízen urgentní příjem anebo statut specializovaného centra, při poskytování neodkladné péče,

c) rozhodnout o rozsahu poskytovaných zdravotních služeb poskytovateli akutní lůžkové péče v případě zavádění regulačních opatření podle zákona o hospodářských opatřeních pro krizové stavy³⁹⁾.

14) Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

15) Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech), ve znění pozdějších předpisů.

39) § 22 odst. 1 zákona č. 241/2000 Sb., ve znění zákona č. 320/2002 Sb.

§ 2 z. č. 240/2000 Sb. krizový zákon, písm. b)

¹⁴⁾ VANÍČEK, Jiří a VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO240_2000CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str.24

Vymezení pojmů

a) krizovou situací **mimořádná událost** podle zákona o integrovaném záchranném systému²⁾, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu (**dále jen „krizový stav“**),...

§ 2 z. č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, písm. b)

Vymezení pojmů

b) **mimořádnou událostí** škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací,...

K tomu § 3 odst. 4 z. č. 240/2000 Sb. krizový zákon,

(4) Stav nebezpečí lze vyhlásit na dobu nejvýše 30 dnů. Tuto dobu může hejtman prodloužit jen se souhlasem vlády.

Trvání nebezpečí a krizového stavu by tedy nemělo překročit 30 dní. Prodloužení tohoto trvání může být zcela výjimečné a o co nejkratší dobu.

Při velkém opakovaném či delší dobu trvajícím nákupu, po skončení krizového stavu, je pak možný jedině podle zákona postup podle z. č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, v současném znění¹⁵⁾

§ 63

(5) Zadavatel může použít jednací řízení bez uveřejnění také, pokud je to nezbytné v důsledku krajně naléhavé okolnosti, kterou zadavatel nemohl předvídat a ani ji nezpůsobil, a nelze dodržet lhůty pro otevřené řízení, užší řízení nebo jednací řízení s uveřejněním.

Uvedené jednací řízení bez uveřejnění může být jediným možným postupem v případě naléhavosti. Může být, jak uvedeno výše, využit někdy krizový postup (zatím se tak nestalo) podle ust. Článku 2, z. č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, v současném znění ve spojení s § 11 z. č. 240/2000 Sb., krizového zákona v současném znění. (§ 11 Ministerstvo zdravotnictví je v době krizového stavu oprávněno a) zajistit nákup a distribuci potřebných léčivých přípravků, a to i neregistrovaných podle zvláštního právního předpisu, tomto případě neplatí povinnost oznámení a zveřejnění výjimky podle tohoto zvláštního právního předpisu). Uvedený postup je však limitovaný výše uvedeným ústavním zákonem o bezpečnosti České republiky na 30 dnů. Může však nastat situace, že za 30 dnů se nepodaří naléhavou potřebu očkovacích látek uspokojit. V takovém případě je nutno použít jednací řízení bez uveřejnění, zadávací řízení pro nákup nové patřičné vakcíny nesvázané zákonnými lhůtami, a tudíž podle tohoto zadávacího řízení nákup může být učiněn rovněž neprodleně. (též § 29 písm. a) a d) z. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných

¹⁵⁾ KRUTÁK T., KRUTÁKOVÁ L., GERYCH J. Zákon o zadávání veřejných zakázek s komentářem k 1. 10. 2016, s. 216-220, 86-87, Nakladatelství ANAG (2016)

zakázek v současném znění). Po právní stránce možno upozornit na dva problémy. První problém je pojem „naléhavá okolnost, kterou nemohl zadavatel předvídat“. Jelikož víme, že pandemie nastane, pouze nevíme kdy, nejedná se o typickou naléhavou okolnost, kterou nemohl zadavatel předvídat. Nabízí se analogie s pojišťovnictvím. Pojistná událost je rovněž událost, kterou nemohl pojištěný předvídat. Přesto je uzavíráno i životní pojištění, kdy pojistnou událostí je smrt pojištěného, což je rovněž okolnost, která nepochybně nastane, rovněž pouze nevíme kdy. Proto z hlediska naléhavé okolnosti, kterou nemohl zadavatel předvídat, bude nutné u pandemie postupovat analogicky, jako postupují pojišťovny u životního pojištění. Z hlediska naléhavosti tedy se tedy popsany postup jeví jako jediný možný.

V případě, že by potřeba nákupu vakcíny již nebyla naléhavá, což je v případě chřipky ale nepravděpodobné, postupovalo by se normálně podle z. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, v současném znění. Tento postup pro účely této práce netřeba rozebírat.

Druhým problémem ale je skutečnost, že při použití jednacích řízení bez uveřejnění může zadavatel oslovit i více účastníků (dodavatelů). Zákon však vůbec neupravuje, jak v takovém případě postupovat. Při jednání s účastníkem (dodavatelem se zadavatel může dozvědět například i důvěrné informace atd.). Jedná se o „vacuum iuris“, které může v praxi způsobit i značné problémy. Podle názoru autora bez novely příslušného zákona je tato vada právní neodstranitelná. Přitom předchází zákon 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách takovou úpravu obsahoval. Její nepřevzetí svědčí přinejmenším o legislativní nedbalosti.

7) Volný pohyb zboží a kontrola zdravotní nezávadnosti jídla, vody

Záležitost upravena v první řadě: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin¹⁶⁾. Hlavní pramen práva v EU, třeba zdůraznit například systém včasné výměny informací dle Článku 50. Dále nařízení 852/2004/ES o hygieně potravin, Směrnici Rady 98/83/ES ze dne 3. listopadu 1998 o jakosti vody určené k lidské spotřebě, Úř. věst. L 330, 5.12.1998, s. 32. Směrnice ve znění nařízení (ES) č. 1882/2003.

V ČR při zajišťování potravin resorty mají rozdělenou působnost, a sice zejména ministerstvo zemědělství: koordinaci systému bezpečnosti potravin a dozor nad produkcí potravin a krmiv, ministerstvo zdravotnictví: hodnocení zdravotních rizik, dozor nad veřejným stravováním.

V právu ČR z. č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, v současném znění. Například podle § 17f c) za přešůpek podle § 17 odst. 2: provozovatel potravinářského podniku, který nedodrží požadavky evropského předpisu na bezpečnost potravin může být sankcionován pokutou do 50.000.000,- Kč.

¹⁶⁾ MÍKOVÁ K. Přístupy EU.EFSA.BRS.IFS. VŠCHT Praha, (2008)

Dále například z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění. § 92b přestupky na úseku jakosti vod. Za dodání vody, která nespĺňuje hygienický požadavek požadavky na pitnou vodu, které jsou uvedeny v § 3 odst. (1) tohoto zákona např. provozovateli vodovodu pro veřejnou potřebu hrozí pokuta do 3.000.000,- Kč.

Nutno uvést jako „ultima ratio“ trestní zákoník 40/2009 Sb., v současném znění ^{17,18)}

§ 156 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem má na prodej nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří úmyslně potraviny nebo jiné předměty, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

(5)

Trestní odpovědnost odstupňována podle přitěžujících okolností či závažnosti následku.

§ 157

Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem má na prodej nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří z nedbalosti potraviny nebo jiné předměty, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán, ...

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán

(5) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán

Trestní odpovědnost odstupňována podle přitěžujících okolností či závažnosti následku.

¹⁷⁾ DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ Alexander, aj. *Trestní zákoník: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 60, str. 78

¹⁸⁾ ŠÁMAL P. a kol. *Trestní zákoník Komentář*, s.1430-1441, 1445-1455,1781-1809, 1232-1234, 2613-2665 Nakladatelství C. H. Beck (2010)

Zejména u vody by kromě výše uvedené trestněprávní ochrany připadala i ochrana podle sankcí za trestné činy obecné ohrožení úmyslné podle § 272, kde je nejvyšší sazba 12 až 20 let nebo výjimečný trest či obecné ohrožení z nedbalosti podle § 273 s nejvyšší sazbou 2 až 8 let.

Pandemie vzniklá v souvislosti s konzumací potravin jeví se velmi nepravděpodobná, neboť nákazy s pandemickým potenciálem se obvykle nešíří kontaminovanými potravinami. Z hlediska protipandemického se jeví právní ochrana v této oblasti postačující.

8) Čištění vody

Například možno uvést Směrnici Rady 98/83/ES ze dne 3. listopadu 1998 o jakosti vody určené k lidské spotřebě. V českém právním řádu z. č. 274/2001 Sb. o vodovodech a kanalizacích, v současném znění, který upravuje provozování vodovodů pro veřejnou potřebu a kanalizací, tedy dodávku pitné vody a čištění odpadní vody a z. č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, v současném znění, který upravuje hygienické požadavky na pitnou vodu.

Podrobný rozbor problematiky přesahuje rozsah této práce. Možno však zmínit několik výtek. Zákon o vodovodech a kanalizacích neodděluje právo veřejné od práva soukromého, což může působit těžkosti při uplatňování práva.¹⁹⁾ Veřejnoprávní povinnosti jsou vymáhány jiným postupem a u jiných orgánů než soukromoprávní závazky či povinnosti. Z hlediska protipandemického lze konstatovat, že není ze zákona dána pro provozovatelů vodovodů veřejné potřeby závazná správná výrobní praxe! Což může působit problémy při vyvozování trestněprávní, administrativněprávní či občanskoprávní odpovědnosti. Občanskoprávně je sporná úprava náhrady újmy na zdraví způsobené kontaminovanou pitnou vodou. Nejsou žádné hodnotící tabulky s bodovými hodnotami hodnotícími konkrétní újmy na zdraví a soud má v podstatě při určování odškodnění volnou ruku. Tato právní úprava usnadňuje rozhodovací činnost soudu, kdy soud může přisoudit spravedlivou náhradu podle své úvahy bez omezování právním předpisem. Zároveň však taková úprava, postrádající jakékoli konkrétní vodítko, komplikuje odškodnění mimosoudní.

Z hlediska protipandemického by byla vhodná novela zákona o vodovodech a kanalizacích, kromě řady jiných nedostatků, z důvodu uzákonění správné výrobní praxe při výrobě a dodávce pitné vody. Pravděpodobnost pandemie vzniklé ve spojení se zásobováním pitnou vodou je však v našich podmínkách velmi malá, jelikož v našich podmínkách se jedná zdaleka nejpravděpodobněji o pandemie chřipky. Možno zmínit v souvislosti s pitnou vodou dodávanou z vodovodů veřejné potřeby, že bylo upuštěno od fluorizace pitné vody, čímž byla omezena prevence zubního kazu (ve značné míře u dětí)

9) Nakládání s odpady

U nakládání s odpady lze konstatovat, že právní úprava je poměrně rozsáhlá a

¹⁹⁾ RUBEŠ P. Zákon o vodovodech a kanalizacích Komentář, s. 120-124, Wolters Kluwer ČR, a. s. (2014)

podrobná. Rozsáhlá a podrobná s přímým ohledem na ochranu životního prostředí, a tím nepřímo na ochranu veřejného zdraví, kromě toho nepochybně je nutno uvést i právní úpravu chránící především lidské zdraví například, pokud jde o odpady nemocniční. Nutno ovšem konstatovat, že svou rozsáhlostí je právní úprava i dosti nepřehledná.

Pokud jde o právní předpisy, je vhodné zmínit např. *Směrnice 2008/98/ES o odpadech Stanoví právní rámec pro nakládání s odpady v EU. Jeho účelem je chránit životní prostředí a lidské zdraví kladením důrazu na význam řádného nakládání s odpadem, techniky využití a recyklace s cílem snížit tlaky na zdroje a zlepšit jejich využívání.*

SOUVISEJÍCÍ AKTY

Rozhodnutí Komise 2014/955/EU ze dne 18. prosince 2014, kterým se mění rozhodnutí 2000/532/ES o seznamu odpadů podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES (Úř. věst. L 370, 30.12.2014, s. 44–86)

Směrnice Komise (EU) 2015/1127 ze dne 10. července 2015, kterou se mění příloha II směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES o odpadech a o zrušení některých směrnic (Úř. věst. L 184, 11.7.2015, s. 13–15). Viz oprava.

Přeshraniční přeprava odpadů a Basilejská úmluva

Basilejská úmluva, sjednaná v roce 1989 v Basileji, představuje celosvětově důležitý dokument o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich odstranění Upravuje pohyb nebezpečných odpadů přes státní hranice za účelem jejich odstraňování a Využívání

Zákon 185/2001 Sb. zákon o odpadech. Věnována pozornost PCB § 26 a § 27a, § 32-33b kaly z čistíren a další biologické rozložitelné odpady.

§ 2

Působnost zákona

(1) Zákon se vztahuje na nakládání se všemi odpady, s výjimkou

a) odpadních vod²⁾ v rozsahu, v jakém se na ně vztahují jiné právní předpisy⁶¹⁾,

b) radioaktivních odpadů⁵⁾,

c) mrtvých těl zvířat, která uhynula jiným způsobem než porážkou, včetně zvířat usmrcených za účelem vymýcení nákazy zvířat odstraňovaných v souladu se zvláštním právním předpisem⁶⁾,

d) exkrementů, nejedná-li se o vedlejší produkty živočišného původu podle odstavce 2 písm. c), slámy a jiných přírodních látek pocházejících ze zemědělské výroby nebo lesnictví, které nevykazují žádnou z nebezpečných vlastností uvedených v příloze přímo použitelného předpisu Evropské unie o nebezpečných vlastnostech odpadů⁶²⁾ a které se využívají v zemědělství a lesnictví v souladu se zvláštním právním

předpisem7) nebo k výrobě energie prostřednictvím postupů nebo metod, které nepoškozují životní prostředí ani neohrožují lidské zdraví,

e) nezachycených emisí látek znečišťujících ovzduší51), oxidu uhličitého zachyceného za účelem jeho ukládání do přírodních horninových struktur a uloženého v těchto strukturách v souladu s jiným právním předpisem52) nebo oxidu uhličitého zachyceného za účelem výzkumu, vývoje nebo zkoušení nových výrobků a postupů a uloženého v úložišti s kapacitou nižší než 100 kilotun,

f) vyřazených výbušnin a vyřazeného střeliva9),

g) sedimentů přemísťovaných v rámci povrchových vod za účelem správy vod a vodních cest, předcházení povodním, zmírnění účinku povodní a období sucha nebo rekultivace půdy, je-li prokázáno, že nevykazují žádnou z nebezpečných vlastností uvedených v příloze přímo použitelného předpisu Evropské unie o nebezpečných vlastnostech odpadů...

(2) Nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, vztahuje se tento zákon na

Přestupky podle § 66...

4) Právnícká nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že...

c) ředí nebo mísí odpady za účelem splnění kritérií pro jejich přijetí na skládku nebo mísí nebezpečné odpady navzájem nebo s ostatními odpady bez souhlasu příslušného správního úřadu,

d) nakládá s nebezpečnými odpady bez potřebného souhlasu příslušného správního úřadu nebo v rozporu s ním,

(8) Za přestupek lze uložit pokutu do

a) 300 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1,

b) 500 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 7,

c) 1 000 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 2, 5 nebo 6,

d) 10 000 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 3,

e) 50 000 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 4.

Producenti odpadů, včetně ambulantních a ústavních zařízení, jsou povinni dodržovat tuto legislativu:

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 188/2004 Sb., o odpadech.

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů (například ustanovení § 79).

Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřbivnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 79/1997 Sb., o léčivech a o změnách a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů.

Zákon č. 262/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)

Pokud jde o odpady²⁰⁾, právní úprava je, jak již uvedeno, celkové poměrně nepřehledná. Sama právní úprava by však z hlediska konkrétní pandemie, tedy nejpravděpodobněji pandemie chřipky, neměla představovat nebezpečí. Riziko zavlečení pandemie v souvislosti s odpadem jeví se málo pravděpodobným, likvidace odpadu podle právních předpisů v podstatě vylučuje pandemické ohrožení.

10) Náklady na izolaci případně karanténu cizinců

§ 45 odst. 1 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění, stanoví, že takové náklady, pokud nejsou hrazeny ze všeobecného zdravotního pojištění, hradí stát. tedy náklady u nepojištěných cizinců hradí stát. Právně vyřešeno. Samozřejmě v případě pandemie může být nutné zajistit operativně dostatečné velké množství finančních prostředků na exekutivní úrovni.

11) Povinné očkování vynutitelnost

Za porušení povinností přestupky podle § 92 k z. č. 258/2000 Sb. u fyzické osoby, které se nepodrobí povinnému očkování symbolická pokuta do 10.000,- Kč, podle odstavce 6, téhož paragrafu. Zde tedy právo, jak již uvedeno výše, svou preventivní úlohu neplní. Pro osoby majetné se jedná o částku malou, osob nemajetných, zejména majících malé děti o částku nevymahatelnou a nevymahatelnou. Jedná se proto o právní úpravu, která nepřispívá ke zdravotní osvětě a zvyšování právního vědomí.

12) Sankce za porušení izolace, karantény, povinnosti očkování

Z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění:

§ 92k (6) *Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že*

²⁰⁾ MAĎAR R., Podstatová R. Nakládání s odpady ve zdravotnických zařízeníchG Zdravotně sociální fakulta Ostravské univerzity, Jeseniova lékařská fakulta Univerzity Komenského Marín, Fakultní nemocnice Olomouc (2007)

- c) se v rozporu s § 70 nepodrobí léčení infekčního onemocnění,
- e) nesplní povinnost stanovenou k ochraně veřejného zdraví podle § 53.

(7) Za přestupek lze uložit pokutu do

d) 10 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 6.

Očkování viz bod 11). Zde obecně právo svou preventivní úlohu neplní.

Z hlediska trestního práva připadá naplnění skutkové podstaty trestného činu šíření nakažlivé nemoci § 152 s trestní sazbou do 3 let, případně až 12 let, podle závažnosti a šíření nakažlivé nemoci z nedbalosti s trestní sazbou do 1 roku nebo až do 10 let podle závažnosti.

§ 152

1) Kdo úmyslně způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob.

Trestní odpovědnost odstupňována podle přitěžujících okolností či závažnosti následku.

§ 153

Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti

(1) Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

(3) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán,

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán

Trestní odpovědnost odstupňována podle přitěžujících okolností či závažnosti následku.

Úmysl bude v některých případech obtížně dokazatelný (zdravotní indispozice mající povahu i psychické indispozice, neporozumění léčebnému režimu atp.). Z hlediska prevence pandemií, tak i obecně, je trestní právo „ultima ratio“, proto jeho působení nelze přeceňovat.

13) Kdo provede očkování u osob bez lékaře, cizinců?

§ 45 odst. 1 K ochraně před vznikem, šířením a k omezení výskytu infekčních onemocnění spolupracují poskytovatelé zdravotních služeb s orgány ochrany veřejného zdraví a provádějí opatření stanovená tímto zákonem nebo na základě zákona příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví. Náklady spojené s takovou činností, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění, hradí stát v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem, prostřednictvím správního orgánu, který udělil oprávnění k poskytování zdravotních služeb podle zákona o zdravotních službách¹¹⁾.

Podle § 46 odst. 3 z. č. 258/2000Sb. z. č. 258/2000 Sb. u nezletilých osob provede očkování zdravotnické zařízení, které stanoví rozhodnutím orgán ochrany veřejného zdraví. Mimořádná očkování jsou povinna provést zdravotnická zařízení. **Pokud nejsou hrazena ze všeobecného zdravotního pojištění (u nepojištěných cizinců), hradí je stát podle § 49 zákona 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění.**

Právně vyřešeno.

14) Kdo provede izolaci či karanténu cizinců?²¹⁾

§ 46 zákona o azylu č.325/1999 Sb., v současném znění

§ 88

Zdravotní služby

(1) Žadatelé o udělení mezinárodní ochrany a jeho dítěti narozenému na území po dobu 60 dnů ode dne narození a cizinci, který je strpěn na území, a jeho dítěti narozenému na území po dobu 60 dnů ode dne narození se poskytují na území bezplatné zdravotní služby v rozsahu služeb hrazených ze zdravotního pojištění podle zákona o veřejném zdravotním pojištění^{12a)} a dále zdravotní služby v souvislosti s nařízenou karanténou anebo jiným opatřením v souvislosti s ochranou veřejného zdraví; to neplatí, pokud jsou zdravotní služby zajištěny podle jiného právního předpisu.^{12d)}

(2) Náklady spojené s poskytováním zdravotních služeb podle odstavce 1 nese stát; náklady vzniklé poskytovateli zdravotních služeb jsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění.

Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky, v současném znění

§ 176

Zdravotní služby po dobu zajištění cizince

(1) Cizinci se po dobu zajištění na území poskytnou zdravotní služby

²¹⁾ KOSAŘ D., MOLEK P., HONUSKOVÁ V., JURMAN M., LUPÁČOVÁ H. Zákon o azylu Komentář, s. 384-385, 501-503, Wolters Kluwer ČR, a. s. (2010)

b) v souvislosti s nařízenou karanténou nebo jiným opatřením v souvislosti s ochranou veřejného zdraví.

(2) Náklady na zdravotní služby poskytnuté podle odstavce 1 nebo podle § 134 odst. 2 hradí stát, a to i tehdy, pokud bylo zajištění přerušeno.

(3) Nelze-li zdravotní služby poskytnout v zařízení, zajistí ministerstvo poskytnutí těchto služeb u poskytovatele zdravotních služeb mimo zařízení.

(4) Způsobil-li si cizinec v době zajištění újmu na zdraví svévolně, má povinnost uhradit náklady léčení, včetně skutečně vynaložených nákladů na ostrahu a dopravu k poskytovateli zdravotních služeb a zpět.

§ 176a

b) v souvislosti s nařízenou karanténou nebo jiným opatřením v souvislosti s ochranou veřejného zdraví.

(2) Náklady na zdravotní služby hradí stát, pokud potřeba zdravotních služeb vznikla po stanovení doby k vycestování z území podle § 50a nebo § 118 odst. 3.

(3) V případě, kdy náklady za poskytnuté zdravotní služby hradí stát a nejedná se o žadatele o udělení mezinárodní ochrany, zajišťuje úhradu nákladů ministerstvo.

(5) V případě, kdy náklady poskytnutých zdravotních služeb hradí stát a nejedná se o žadatele o udělení mezinárodní ochrany, zajišťuje úhradu nákladů

a) ministerstvo za cizince zajištěného v zařízení,

b) policie v ostatních případech.

(6) Zdravotní služby se cizinci ve výkonu zabezpečovací detence, vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody poskytují v rozsahu uvedeném v odstavci 1 a v § 134 odst. 2. Náklady za poskytnuté zdravotní služby podle věty první, které nejsou hrazeny podle zvláštního právního předpisu nebo mezinárodní smlouvy, hradí stát. Zdravotní služby poskytnuté cizinci na jeho žádost nad rámec vymezený ve větě první hradí cizinec z vlastních prostředků.

§ 176b

Úhrada pobytu cizince v přijímacím středisku na mezinárodním letišti po pravomocném ukončení řízení o udělení mezinárodní ochrany

(1) Cizinec, který je v době nabytí právní moci rozhodnutí podle zvláštního právního předpisu²⁾ umístěn v přijímacím středisku na mezinárodním letišti, si hradí náklady spojené s pobytem v tomto středisku až do vycestování mimo území z vlastních prostředků.

(2) Cizinci uvedenému v odstavci 1 se poskytnou zdravotní služby v souvislosti s úrazem nebo náhlým onemocněním, nařízenou karanténou nebo jiným opatřením v souvislosti s ochranou veřejného zdraví. Náklady spojené s poskytnutím zdravotních služeb si hradí cizinec z vlastních prostředků.

(3) Nemůže-li cizinec náklady podle odstavců 1 a 2 hradit, byť i částečně, z vlastních prostředků a není-li jejich úhrada zajištěna jinak, nese tyto náklady stát. Úhradu nákladů zajišťuje ministerstvo.

2) Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, v současném znění.

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon upravuje

a) podmínky vstupu a pobytu cizince¹⁾ na území České republiky (dále jen "území") za účelem poskytnutí dočasné ochrany a jeho vycestování z území,

b) řízení o udělení a odnětí oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území (dále jen "oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany"),

c) právní status cizince, který žádá o udělení oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany (dále jen "žadatel o poskytnutí dočasné ochrany"), a cizince, kterému bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany (dále jen "cizinec požívající dočasné ochrany"),

d) působnost Ministerstva vnitra (dále jen "ministerstvo") a Policie České republiky (dále jen "policie") v této oblasti státní správy.

(2) zrušen

(3) Česká republika poskytne dočasnou ochranu

a) cizincům, kteří hromadně opustili stát, jehož jsou občany, nebo který jim přiznal azyl,

b) cizincům, kteří hromadně opustili stát svého posledního trvalého bydliště, jsou-li osobami bez státního občanství,

c) cizincům, kteří se do státu podle písmene a) nebo b) nemohou vrátit,

a to v případě, že nastane důvod pro poskytnutí dočasné ochrany podle tohoto zákona.

(4) Podle tohoto zákona se postupuje v případě, že dočasná ochrana cizinců byla vyhlášena rozhodnutím Rady Evropské unie

§ 24

(1) Žadatel o poskytnutí dočasné ochrany je povinen pobývat v humanitárním středisku do

c) ukončení karantény nebo jiného opatření v souvislosti s ochranou veřejného zdraví, lze-li je uskutečnit v humanitárním středisku.

§ 28

Zdravotní služby

(1) Žadatel o poskytnutí dočasné ochrany a jeho dítěti se narozenému na území po dobu 60 dnů ode dne narození se, poskytují na území bezplatné zdravotní služby v rozsahu služeb hrazených z veřejného zdravotního pojištění a dále zdravotní služby v souvislosti s nařízenou karanténou anebo jiným opatřením v souvislosti s ochranou veřejného zdraví; to neplatí, pokud jsou zdravotní služby zajištěny podle zákona o azylu nebo zákona o pobytu cizinců na území České republiky.

(2) Náklady spojené s poskytováním zdravotních služeb podle odstavce 1 nese stát a poskytovateli zdravotních služeb je hradí ministerstvo.

(3) Dítěti, které se narodilo cizinci požívajícímu dočasné ochrany a pobývá na území, se poskytují na území bezplatné zdravotní služby podle odstavce 1, a to nejdéle po dobu 60 dnů ode dne narození.

§ 55

Přestupky

(1) Žadatel o poskytnutí dočasné ochrany se dopustí přestupku tím, že

a) v rozporu s § 24 odst. 1 písm. a) nesetrvá v humanitárním středisku do doby, než budou provedeny identifikační úkony,

b) v rozporu s § 24 odst. 1 písm. b) opustí humanitární středisko dříve, než bude lékařsky vyšetřen, nebo

c) v rozporu s § 24 odst. 1 písm. c) opustí humanitární středisko dříve, než skončí karanténa nebo jiné opatření v souvislosti s ochranou veřejného zdraví.

(2) Cizinec požívající dočasné ochrany pobývajícím mimo humanitární středisko se dopustí přestupku tím, že nesplní povinnost hlášení místa pobytu podle § 38 odst. 2.

(3) Za přestupek podle odstavce 1 nebo 2 lze uložit pokutu do 2 000 Kč.

(4) Přestupek podle odstavců 1 a 2 projednává ministerstvo.

V zásadě i podle tohoto zákona, podle kterého stát reaguje v souladu s EU na případy hromadného přeshraničního pohybu osob, živelnou migraci, je pamatováno na protiepidemická opatření.¹⁹⁾

V případě potřeby provede, včetně příslušných nákladů, izolaci či karanténu, u cizinců bez legálního pobytu, MV.

Jinak příslušné či orgánem ochrany veřejného zdraví určené zdravotnické zařízení.
Právně vyřešeno.

15) Dezinfekce, dezinfekce, deratizace velkých území, např. na větším než státním teritoriu

Dezinfekce, dezinfekce, deratizace velkých území.

§ 69 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění.

Mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku

(1) Mimořádnými opatřeními při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku jsou

d) příkaz k vyčlenění lůžek ve zdravotnických zařízeních,

e) příkaz k provedení ohniskové dezinfekce, dezinfekce a deratizace na celém zasaženém území; ohniskovou dezinfekci, dezinfekci a deratizaci provede zdravotní ústav (§ 86 odst. 1), stanoví-li tak rozhodnutím příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Náklady na tuto ohniskovou dezinfekci, dezinfekci a deratizaci provedenou zdravotním ústavem jsou hrazeny ze státního rozpočtu,

(2) Mimořádná opatření podle odstavce 1 nařídí v nezbytně nutném rozsahu a rozhodne o jejich ukončení příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Pokud je to nezbytné k realizaci opatření na ochranu veřejného zdraví, vyžádá si poskytovatel zdravotních služeb nebo orgán ochrany veřejného zdraví součinnost Policie České republiky. Místní příslušnost orgánu ochrany veřejného zdraví se řídí místem výskytu infekčního onemocnění. Odvolání proti rozhodnutí příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví nemá odkladný účinek. Osoby jsou povinny se mimořádnému opatření podřídit.

§ 86

nadpis vypuštěn

1) K vyšetřování a měření složek životních a pracovních podmínek, výrobků, k vyšetřování biologického materiálu a k provádění biologických expozičních testů pro účely výkonu státního zdravotního dozoru a dále ke sledování ukazatelů zdravotního stavu obyvatelstva, monitorování vztahů zdravotního stavu obyvatelstva a faktorů životního prostředí a životních a pracovních podmínek, přípravě podkladů pro hodnocení a řízení zdravotních rizik a pro činnost orgánu ochrany veřejného zdraví jako složky integrovaného záchranného systému, k podílení se na provádění místních programů ochrany a podpory zdraví, jakož i k výchově k podpoře a ochraně veřejného zdraví a k poskytování poradenských služeb a dalších služeb na úseku ochrany veřejného zdraví se zřizují zdravotní ústavy se sídlem v Ústí nad Labem a v Ostravě. Zdravotní ústavy jsou příspěvkovými organizacemi; funkcí jejich zřizovatele plní Ministerstvo zdravotnictví. Zdravotní ústavy mohou v hlavní činnosti dále poskytovat pracovnílékařské služby, specializovanou diagnostickou a ambulantní péči v oblastech mikrobiologie, imunologie, alergologie a parazitologie, provádět genotoxikologická a cytogenetická laboratorní vyšetření, vyšetření anti-HIV protilátek, referenční činnost, klinické hodnocení účinků léčiv, očkovacích látek a zdravotnických prostředků a ohniskovou dezinfekci, dezinfekci a deratizaci.

Příkaz dává příslušný orgán ochrany veřejného zdraví, hradí státní rozpočet.

Mezinárodní zdravotnické předpisy IHR.

Dezinfekce, dezinfekce a deratizace. Na národní úrovni upraveno v § 55 až 59 odborná způsobilost v § 58 odst. z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví v současném znění, dále např. odkaz z. č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání, dále citován z. č. 392/2005 Sb., Příloha 2 Živnosti vázané zákona 455/1991 Sb., živnostenského zákona v současném znění

Mezinárodní zdravotnické předpisy IHR. (6) Mezinárodní zdravotnické předpisy (2005) (dále jen "mezinárodní zdravotnické předpisy") přijaté na 58. Světovém zdravotnickém shromáždění dne 23. května 2005. Odkaz na tyto předpisy výslovně například v Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o vážných přeshraničních hrozbách 1082/2013/EU CELEX 32013D1082. Z mezinárodního hlediska, v podstatě, dezinfekce, dezinfekce na hranicích podchycena, když IHR stanoví:

Článek 27 písm. a): podle potřeby provést dekontaminaci dezinfekci, dezinfekci či deratizaci dopravního prostředku.

Zároveň příslušný orgán podle téhož článku **informuje** orgán příslušný pro příští známé vstupní místo, pokud se na palubě přepravního prostředku najdou důkazy o klinických známkách či příznacích a informacích založených na skutečné existenci rizika pro veřejné zdraví.

Článek 40 IHRS výjimkou cestujících, kteří usilují o získání přechodného pobytu nebo trvalého bydliště, s uvedenou výhradou nesmí smluvní stát účtovat žádný poplatek za následující opatření na ochranu veřejného zdraví:

Mezinárodní zdravotnické předpisy nebrání členskému státu IHR postupovat v souladu se svým právním řádem, pokud dodrží pravidla uvedená v Článku 43.

Článek 43

Další zdravotnická opatření

1. Tyto předpisy nebrání smluvním státům v provádění zdravotnických opatření v souladu se svým právním řádem a závazků podle mezinárodního práva v reakci na konkrétní rizika pro veřejné zdraví nebo ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu, která:

a) slouží k dosažení stejné nebo vyšší úrovně ochrany zdraví než doporučení WHO; nebo

b) jsou jinak podle článku 25, článku 26, čl. 28 odst. 1 a 2, článku 30, čl. 31 odst. 1 písm. c) a článku 33 zakázána,

za předpokladu, že tato opatření jsou jinak v souladu s těmito předpisy.

Tato opatření nesmějí být více omezující pro mezinárodní provoz a invazivnější nebo obtěžující pro osoby než rozumně dostupné alternativy, kterými by se dosáhlo přiměřené úrovně ochrany zdraví.

2. Při stanovování toho, zda mají být prováděna zdravotnická opatření uvedená v odst. 1 tohoto článku nebo další zdravotnická opatření podle čl. 23 odst. 2, čl. 27 odst. 1, čl. 28 odst. 2 a čl. 31 odst. 2 písm. c), se smluvní státy budou řídit:

a) vědeckými principy,

b) dostupnými vědeckými důkazy o riziku pro lidské zdraví nebo v případě nedostatku těchto důkazů dostupnými informacemi včetně informací od WHO a dalších příslušných mezivládních organizací a mezinárodních orgánů a

c) konkrétními pokyny či radami WHO, které jsou k dispozici. ...

Informační povinnosti členských států jsou například uvedeny například v Příloze 1, písm. A), pro opatření na hranicích např. písm. B).

Provádění ochranné dezinfekce, dezinfekce a deratizace z mezinárodního hlediska v zásadě po právní stránce umožněno. Právní úprava se jeví odpovídající možným potřebám.

16) Úhrada za vyšetření.

V zásadě Článek 31 Ústavní listina základních práv a svobod Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon. Zákon ř. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Dále především § 45 odst. (1) z. č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví stanoví, že *k ochraně před vznikem, šířením a k omezení výskytu infekčních onemocnění spolupracují poskytovatelé zdravotních služeb s orgány ochrany veřejného zdraví a provádějí opatření stanovená tímto zákonem nebo na základě zákona příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví. Náklady spojené s takovou činností, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění, hradí stát v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem, prostřednictvím správního orgánu, který udělil oprávnění k poskytování zdravotních služeb podle zákona o zdravotních službách 11), pokud není hrazeno z všeobecného zdravotní pojištění hradí je stát.*

Z hlediska úhrady péče dále v rámci EU např. Nařízení parlamentu a Rady 883/2004/ES a 987/2009/ ES, mimo rámec EU např. z. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, ve znění pozdějších předpisů.

Tedy z hlediska proti pandemického v zásadě právně vyřešeno.

17) Úhrada za hospitalizaci

Z proti pandemického hlediska v zásadě totéž.

Tedy, pro případ pandemie právně vyřešeno. Pokud není hrazeno z veřejného zdravotního pojištění, což samozřejmě v drtivé většině případů je, v ostatních případech, zejména u nelegálních migrantů, jedná se nároky na státní rozpočet. Vymáhání prostřednictvím soudu či konzulární cestou přes zastupitelství cizinců země může být komplikované a, hlavně i často, neúspěšné. Tedy vláda pak bude muset najít použitelné rozpočtové prostředky, případně i za podpory Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (Senát Parlamentu ČR není příslušným ke schvalování státního rozpočtu).

18) Potvrzení o vyléčení

Z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví v současném znění

§ 70

Opatření, kterým jsou povinny se podrobit fyzické osoby

Fyzická osoba, která onemocněla infekčním onemocněním nebo je podezřelá z nákazy, je podle povahy infekčního onemocnění zejména povinna

a) podrobit se izolaci, podání specifických imunologických preparátů nebo antiinfektiv, potřebnému laboratornímu vyšetření, lékařské prohlídce a karanténním opatřením,

b) dodržovat omezení, popřípadě zákaz užívání zdroje pitné vody, potravin a dalších výrobků podezřelých z toho, že obsahují původce nákazy,

c) zajistit provedení nařízené ohniskové ochranné dezinfekce, dezinfekce a deratizace,

d) zdržet se činnosti, která by mohla vést k dalšímu šíření infekčního onemocnění, a je-li běžnou součástí života, vykonávat ji tak, aby se riziko šíření snížilo.

§ 69 [Mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku

(1) Mimořádnými opatřeními při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku jsou...

g) mimořádné očkování a preventivní podání jiných léčiv (profylaxe),

h) příkaz k vyčlenění objektu v majetku státu, kraje nebo obce k izolaci fyzických osob nebo jejich karanténě,

§ 54

(2) Je-li před propuštěním nosiče ze zařízení poskytujícího lůžkovou zdravotní péči prokázáno vylučování původce infekce, poskytovatel zdravotních služeb informuje o této skutečnosti příslušný orgán ochrany veřejného zdraví.

Z. č. 372/2011, o zdravotních službách v současném znění,

§ 5

(2) Druhy zdravotní péče podle účelu jejího poskytnutí jsou

d) léčebná péče, jejímž účelem je příznivé ovlivnění zdravotního stavu na základě realizace individuálního léčebného postupu, s cílem vyléčení nebo zmírnění důsledků nemoci a zabránění vzniku invalidity nebo nesoběstačnosti nebo zmírnění jejich rozsahu,

Děje se fakticky v souvislosti s ukončením léčby, ukončením protiepidemických opatření např.

§ 24 Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, v současném znění.

(1) Žadatel o poskytnutí dočasné ochrany je povinen pobývat v humanitárním středisku do

a) provedení identifikačních úkonů podle § 26,

b) provedení lékařského vyšetření zaměřeného na zjištění, zda netrpí nemocí ohrožující jeho život či zdraví nebo život či zdraví jiných osob,

c) ukončení karantény nebo jiného opatření v souvislosti s ochranou veřejného zdraví, lze-li je uskutečnit v humanitárním středisku.

(2) Ministerstvo provede úkony podle odstavce 1 písm. a) a b) bez zbytečného odkladu.

Dále možno uvést vyhlášku, 143/2008 Sb., o lidské krvi vydanou podle § 114 odst. 1 z. č. 378/2007 Sb., o léčivech, v současném znění, kterou je implementována do českého právního řádu Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/98/ES, kterou se stanoví standardy jakosti a bezpečnosti pro odběr, vyšetření, zpracování, skladování a distribuci lidské krve a krevních složek a kterou se mění směrnice 2001/83/ES.

V uvedené vyhlášce 143/2008 Sb., v Příloze 3 se vyžaduje potvrzení vyléčení infekčních nemocí u dárců krve včetně doby, která musí před darováním krve od vyléčení uplynout.

§ 82 Krajské hygienické stanice

w) potvrzovat na tiskopisech vydaných orgány nemocenského pojištění pro účely nemocenského pojištění^{47a)}, že byla nařízena karanténa nebo mimořádná opatření při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku uvedená v § 69 odst. 1 písm. b) a h) a ukončení karantény nebo mimořádných opatření, popřípadě trvání karantény nebo mimořádných opatření, a to na základě žádosti osob, kterých se karanténa nebo mimořádné opatření týkají,

V zásadě právně vyřešeno, z hlediska pandemií infekčních onemocnění jsou stanoveny postupy, při jejichž dodržení by neměl nastat problém.

19) Školy, školní výměny.

Upraveno v § 7 -14 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví ve spojení s Hlavou III § 45 - § 75b Předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění je právně upraveno odpovídajícím způsobem. **V případě hrozící či existující pandemie školní výměny nepřipadají v úvahu.**

20) Armády, mezinárodní přesuny vojsk.²²⁾

§ 83 z. č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, v současném znění

²²⁾ RAŠKA K. Epidemiologie s. 66-73 Zdravotnické nakladatelství v Praze II, (1952)

Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra

(1) Úkoly státní správy v ochraně a podpoře veřejného zdraví včetně státního zdravotního dozoru v ozbrojených silách, v Ministerstvu obrany a v jeho působnosti zřízených organizačních složkách státu a příspěvkových organizacích a nad jimi užívanými objekty^{47a}) vykonává podle tohoto zákona Ministerstvo obrany. Specializované činnosti pro účely státního zdravotního dozoru v působnosti Ministerstva obrany vykonává Ústřední vojenský zdravotní ústav.

Proti pandemická péče na základě ustanovení § 83 odst. (1) je v armádě ve spojení s Hlavou III § 45 - § 75b Předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění, zajištěna. U armád NATO (či armády Rakouska) nepochybně je úroveň primární péče přinejmenším srovnatelná, přítomnost jiných armád nepředpokládáme. Vojenská cvičení při pandemii infekčního onemocnění nelze rozumně předpokládat.

21) Povinná vyšetření (hranice, zaměstnavatel atp.)

§ z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

Provádění opatření před zavlečením infekčních onemocnění ze zahraničí

(1) Ochranná opatření před zavlečením vysoce nakažlivých infekčních onemocnění ze zahraničí stanoví a o jejich ukončení rozhodne Ministerstvo zdravotnictví. Osoba, která má ve vlastnictví, správě nebo užívání prostory, zařízení nebo pozemky, na nichž mají být ochranná opatření prováděna, je povinna v nezbytném rozsahu poskytnout příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví součinnost při organizování a provádění ochranných opatření. O druhu a způsobu provedení protiepidemického opatření, kterému se podrobí fyzická osoba,

rozhodne a poskytovatele zdravotních služeb, který je provede, rozhodnutím stanoví místně příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Místní příslušnost orgánu ochrany veřejného zdraví se řídí místem, kde se fyzická osoba v době zjištění rozhodných skutečností zdržuje.

(2) Fyzické osoby jsou povinny předložit na výzvu příslušného orgánu potvrzení o očkování nebo stanovené profylaxi. Stanovení, na jakou nemoc mohou orgány vyžadovat potvrzení o očkování nebo profylaxi, je součástí ochranného opatření nařízeného podle odstavce 1 věty první.

(3) Ochranná opatření podle odstavce 1 věty první a jejich ukončení zveřejní na hraničním přechodu krajská hygienická stanice, v jejímž správním obvodu se hraniční přechod nachází. Zveřejnění ochranného opatření na hraničním přechodu je nejméně trojjazyčné, a to v českém jazyce, jazyce státu, z jehož území je státní hranice překračována, a v anglickém jazyce.

Dále například § 62 a 62 a zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Povinnost je zakotvena. Vyšetření a epidemiologická šetření je oprávněn orgán ochrany veřejného zdraví provést. Osoby poskytující zdravotní péči jsou povinny

poskytnout orgánu ochrany veřejného zdraví potřebnou součinnost a vyšetřované osoby informace.

Z pandemického hlediska právně zajištěno.

22) Jednotná celo kontinentální opatření

Například v Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o vážných přeshraničních hrozbách 1082/2013/EU CELEX 32013D1082.

Evropský parlament přijal toto rozhodnutí vycházející ze skutečnosti, že vážné přeshraniční zdravotní hrozby nemůže žádná jednotlivá členská země sama zvládnout. Efektivnost tohoto rozhodnutí prověří budoucí spolupráce a pravděpodobně nějaká rozsáhlejší epidemie či pandemie.

Samozřejmě velmi podstatnou přeshraniční hrozbou jsou přenosné nemoci. Součástí postupu podle tohoto rozhodnutí je např., že Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) převzalo v Unii epidemiologický dozor. Byly přijaty Mezinárodní zdravotnické předpisy IHR (2005), které zahrnují všechny členské státy Unie v oblasti připravenosti a reakce na ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu. Zakotvují zásady celkové spolupráce při závažných přeshraničních hrozbách, zabývají se konzultacemi, uváděním potřebných léčiv na trh. ECDC vzniklo 21. dubna 2004, kdy bylo přijato Nařízení Evropského parlamentu a Rady 851/2004/ES o zřízení Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí.

Právní úprava jeví se v této problematice odpovídající závažnosti problematiky, její dokonalost prověří praxe. ²³⁾

23) Celosvětová opatření

Jedná se WHO přijaté mezinárodní zdravotnické předpisy IHR 2005 (dále též jen IHR).

Účel těchto předpisů je v zamezování mezinárodního šíření chorob, ochraně proti němu, jeho kontrole a v zajišťování reakce v oblasti veřejného zdraví způsoby, které odpovídají riziku pro veřejné zdraví, omezují se na ně a umožňují se vyvarovat zbytečného narušení mezinárodního provozu a obchodu. Pokud jde o implementování těchto předpisů do právního řádu ČR, právní úprava není dostatečně přehledná, neboť Mezinárodní zdravotnické předpisy jsou uváděny ve vyhláškách o očkování proti přenosným nemocem např. vyhláška MZ 537/2006 Sb., ve znění následujících předpisů. Mezinárodní zdravotnické předpisy jsou citovány v mezinárodní smlouvě 36/2016 Sb. m. s., NAGOJSKÝ PROTOKOL o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém a rovnocenném sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání k Úmluvě o biologické rozmanitosti. Jinak v podstatě jsou IHR uváděny v Pandemickém plánu a byl přijat Národní AKČNÍ PLÁN ČESKÉ REPUBLIKY pro případ vzniku události podléhající mezinárodním zdravotnickým předpisům, což jsou řídicí akty vlády

²³⁾ TICHÝ L., RAINER A., ZEMÁNEK J., KRÁL R. Evropské právo 3. vydání, C. H. Beck; s. 112-113, 459-504 vybrané kapitoly (2006)

nemající povahu právního předpisu. Jasně právní zakotvení IHR by přispělo k jejich správnému dodržování a využívání. Z hlediska celosvětového boje proti pandemiím infekčních onemocnění možno zmínit CDC (Centers for Disease Control and Prevention) Americká federální organizace, která je součástí ministerstva zdravotnictví založená v roce 1946. Spolupracuje s dalšími světovými zdravotními organizacemi na výzkumu a prevenci v oblasti infekčních nemocí. Sestavuje důležitou oficiální statistiku výskytu a monitoring nemocí. Činnost CDC přispívá k možnosti přijímat účinná celosvětová proti pandemická opatření.

Z hlediska celosvětové proti pandemické účinnosti, správnost právní úpravy prověřit zejména na praxe.

24) Celosvětové informování, například při mimořádné naléhavosti

Například Článek 4 IHR. Kontaktní místa ve všech státech mají povinnost šířit informace.

25) Pandemie a právo shromažďovací

Odstavec (2) Článku 19 Ústavní listiny základních práv a svobod.

(2) Toto právo lze omezit zákonem v případech shromáždění na veřejných místech, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku pro bezpečnost státu. Shromáždění však nesmí být podmíněno povolením orgánu veřejné správy.

z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění

§ 69

Mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku

(1) Mimořádnými opatřeními při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku jsou

b) zákaz nebo omezení styku skupin fyzických osob podezřelých z nákazy s ostatními fyzickými osobami, zejména omezení cestování z některých oblastí a omezení dopravy mezi některými oblastmi, zákaz nebo omezení slavností, divadelních a filmových představení, sportovních a jiných shromáždění a trhů, uzavření zdravotnických zařízení jednodenní nebo lůžkové péče, zařízení sociálních služeb, škol, školských zařízení, zotavovacích akcí, jakož i ubytovacích podniků a provozoven stravovacích služeb nebo omezení jejich provozu,

Právní úprava je v pořádku, bylo-li by shromážděním ohroženo veřejné zdraví, což je při hrozící či probíhající pandemii velmi pravděpodobné, lze shromáždění zakázat.

26) Záležitosti pohřbívání, převozy zesnulých.

Uvedená problematika v zásadě není právně upravena na nadnárodní úrovni s výjimkou Ženevských úmluv upravujících civilní obranu, pohřbívání vojáků padlých v mezinárodních konfliktech a zajatců zemřelých v zajetí, a dále Ujednání č. 44/1938 Sb. o přepravě mrtvol a Dohody o převozu těl zemřelých Sdělení MZV 22/2012 Sb.m.s.

Z hlediska proti pandemického je nutno zdůraznit, že v obou úmluvách jsou definovány hygienické požadavky na bezpečný přeshraniční převoz lidských ostatků.²⁴⁾

Kromě těchto úmluv je v Evropě záležitost pohřebnictví upravena na národní úrovni v každém státě.

Zákon č. 256/2001 Sb. o pohřebnictví a o změně některých zákonů.²⁵⁾

V souvislosti s ochranou a podporou veřejného zdraví a v souvislosti s epidemickým či pandemickým nebezpečím nutno zmínit ustanovení § 4 odst. (1):

§ 4

(1) S lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky musí být zacházeno důstojně a tak, aby nedošlo k ohrožení veřejného zdraví nebo veřejného pořádku; z těchto důvodů je zakázáno

a) upravit, konzervovat, balzamovat nebo vystavit tělo zemřelého nakažené morem, cholera, žlutou zimnicí, pravými neštovicemi, skvrnivkou a hemoragickou horečkou typu Lassa, Marburg a Ebola, nebo dalšími infekčními onemocněními, vyvolanými jinými vysoce rizikovými biologickými agens a jejich toxiny, která stanoví opatřením obecné povahy příslušný orgán ochrany veřejného zdraví^{4a}) (dále jen "nebezpečná nemoc"); tělo zemřelého ve stavu pokročilého rozkladu nebo nakažené nebezpečnou nemocí smí být uloženo pouze do konečné rakve, a to v transportním vaku,

Jsou uvedeny choroby, u kterých je omezeno nakládání s tělesnými ostatky, aby nedošlo k ohrožení veřejného zdraví. Jedná se o choroby, které jsou teoreticky schopny pandemického rozšíření. Chřipka však výslovně uvedena není. Obdobné omezení u chřipky však může stanovit rozhodnutím orgán ochrany veřejného zdraví (viz zde výše uvedený § 4 z. č. 256/2001 Sb.). Zabezpečení pohřbívání mrtvých patří mezi hlavní cíle Pandemického plánu. Uvedeno ve fázi 1–3 Plánování a koordinace, Opatření: Příprava postupů pro řešení krizové situace s pohřbíváním osob.

Z hlediska příprav na pandemii prozatím zabezpečeno. Hlubší hodnocení připravenosti by bylo zatím předčasné.

27) Vězeňství při pandemii.

Hlavním pramenem práva pro oblast vězeňství je zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v současném znění a vyhlášky č. 345/1999 Sb., Vězeňský řád.

Na Evropské úrovni Doporučení Rec (2006)² Evropská vězeňská pravidla. Zdravotní péči věnována pozornost. Úprava vězeňství z hlediska ochrany veřejného zdraví svěřena národní úrovni. Platí z. č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, v současném znění. Provedení karantény či izolace vzhledem k povaze trestu odnětí

²⁴⁾ KOTRLÝ T. Mezinárodní přeprava zesnulých, Zdravotnictví a právo 6, s. 12-15, Havlíček Brain Team (2009)

²⁵⁾ VETEŠNÍK, Pavel, STRÁNSKÁ, Eva a ŠEJVL, Jaroslav. Zákon o pohřebnictví: Komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO256_2001CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str.55

svobody je svým způsobem usnadněno. Přesto lze vytknout, že speciální právní úprava týkající se ochrany a podpory veřejného zdraví ve vězeňství, byť velmi stručná, neexistuje. Zatímco zákon 258/2000 Sb., zmiňuje Ministerstva obrany a vnitra jako orgány ochrany veřejného zdraví ve svých zařízeních, ministerstvo spravedlnosti tento zákon nezmiňuje. S působením orgánů ochrany veřejného zdraví ve věznicích může být problém.

28) Potřebná profylaxe a vakcinace

Upravuje zejména z. č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, v současném znění.

§ 68

Provádění opatření před zavlečením infekčních onemocnění ze zahraničí

(1) Ochranná opatření před zavlečením vysoce nakažlivých infekčních onemocnění ze zahraničí stanoví a o jejich ukončení rozhodne Ministerstvo zdravotnictví. Osoba, která má ve vlastnictví, správě nebo užívání prostory, zařízení nebo pozemky, na nichž mají být ochranná opatření prováděna, je povinna v nezbytném rozsahu poskytnout příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví součinnost při organizování a provádění ochranných opatření. O druhu a způsobu provedení protiepidemického opatření, kterému se podrobí fyzická osoba, rozhodne a poskytovatele zdravotních služeb, který je provede, rozhodnutím stanoví místně příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Místní příslušnost orgánu ochrany veřejného zdraví se řídí místem, kde se fyzická osoba v době zjištění rozhodných skutečností zdržuje.

(2) Fyzické osoby jsou povinny předložit na výzvu příslušného orgánu potvrzení o očkování nebo stanovené profylaxi. Stanovení, na jakou nemoc mohou orgány vyžadovat potvrzení o očkování nebo profylaxi, je součástí ochranného opatření nařízeného podle odstavce 1 věty první.

(3) Ochranná opatření podle odstavce 1 věty první a jejich ukončení zveřejní na hraničním přechodu krajská hygienická stanice, v jejímž správním obvodu se hraniční přechod nachází. Zveřejnění ochranného opatření na hraničním přechodu je nejméně trojjazyčné, a to v českém jazyce, jazyce státu, z jehož území je státní hranice překračována, a v anglickém jazyce.

Zakotveno v zákoně zejména v rámci opatření před zavlečením infekčních onemocnění ze zahraničí.

§ 69

Mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku

(1) Mimořádnými opatřeními při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku jsou...

g) mimořádné očkování a preventivní podání jiných léčiv (profylaxe),

h) příkaz k vyčlenění objektu v majetku státu, kraje nebo obce k izolaci fyzických osob nebo jejich karanténě,

i) zákaz nebo nařízení další určité činnosti k likvidaci epidemie nebo nebezpečí jejího vzniku.

(2) *Mimořádná opatření podle odstavce 1 nařídí v nezbytně nutném rozsahu a rozhodne o jejich ukončení příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. Pokud je to nezbytné k realizaci opatření na ochranu veřejného zdraví, vyžádá si poskytovatel zdravotních služeb nebo orgán ochrany veřejného zdraví součinnost Policie České republiky. Místní příslušnost orgánu ochrany veřejného zdraví se řídí místem výskytu infekčního onemocnění. Odvolání proti rozhodnutí příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví nemá odkladný účinek. Osoby jsou povinny se mimořádnému opatření podřídit.*

Při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku nařídí orgán ochrany veřejného zdraví potřebné očkování nebo profylaxi. Osoby jsou povinny se rozhodnutí orgánu ochrany veřejného zdraví neprodleně podřídit. Provede poskytovatel zdravotní péče. Pokud není hrazeno ze všeobecného zdravotního pojištění, hradí stát (§ 45 zákona).

Právně upraveno odpovídajícím způsobem.

29) Právní postavení zdravotníků při pandemii

Zdravotníky a jejich postavením se zabývá například Pandemický plán České republiky. Pandemický plán zapracovává doporučení WHO implementaci Mezinárodních zdravotnických předpisů 2005. V této souvislosti se zdravotníky zabývá Pandemický plán v rámci úkolů zdravotnického sektoru²⁶⁾

„Zdravotnický sektor (včetně poskytovatelů zdravotních služeb, zdravotních pojišťoven a orgánů ochrany veřejného zdravotnictví) poskytuje zásadní epidemiologické, klinické a virologické informace a informace o riziku, závažnosti a postupu pandemie, které ovlivňují opatření k redukci šíření pandemického viru a související morbiditě a mortalitě; informuje o efektivnosti intervencí používaných při pandemii. Ve spolupráci s jinými sektory a za podpory národního intersektorálního vedení hraje vedoucí úlohu a poskytuje doporučení potřebných kroků, zvyšuje povědomí o riziku a potenciálních dopadech pandemie na zdraví populace. Činí opatření pro podporu zdravotní péče, nařizuje kroky k omezení šíření v komunitách a zdravotnických zařízeních, chrání a podporuje zdravotnické pracovníky při pandemii.“

Pokud jde o ochranu úředních osob z orgánů ochrany veřejného zdraví při výkonu

státní správy před útoky, jsou tyto úřední osoby chráněny zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v současném znění § 325. Zavedení obdobného postavení pro zdravotníky z hlediska krizových situací by mělo své opodstatnění. Zvláště když například u některých lékařů, protože mohou i vykonávat působnost veřejné správy, jak má na mysli § 1 správního řádu, např. při možné součinnosti při vyhotovování zdravotního posudku. Samozřejmě možno zmínit i možnou nutnost řešení konfliktních situací zdravotnickými pracovníky záchranné služby.

30) Lékárny a lékárníci při pandemii ²⁶⁾

Pro lékárníky či farmaceuty platí do značné míry to, co pro ostatní zdravotníky.

²⁶⁾ PANDEMICKÝ PLÁN ČR

Pandemický plán – je soubor opatření pro případ pandemie chřipky vyvolané novou variantou chřipkového viru z roku 2006 uvedeno:

4.6.4. Lékárny

V lékárnách je v případě pandemie chřipky zejména nutné:

- a) posílení lékařské pohotovostní služby,
- b) zabezpečení dostatku léku na léčení chřipky a jejích komplikací.

Nelze vyloučit převedení na jinou práci (například v rámci lékárny podle § 41 odst. 4 či práce přesčas podle § 93 nebo 93 a) další dohodnutá práce přesčas ve zdravotnictví z. č. 262/2016 Sb., zákoník práce, v současném znění). Speciální právní úprava zajišťující vyšší ochranu zdravotníků, tedy i farmaceutů, případně upravující časově náročnější pracovní nasazení by byla vhodná. Samozřejmě tomu by odpovídala například rozšířená síť lékáren s nepřetržitým provozem.

31) Těhotné ženy, porodnictví při pandemii

Postupováno podle § 45 až 75 b) násl. z. č. 258/2000Sb. o ochraně veřejného zdraví. Zejména kojenci jsou považováni za rizikovou skupinu. Členům rizikové skupiny jsou podle Pandemického plánu například podávána antivirotika. Těhotná cizinka má nárok na ošetření podle § 176 odst. (1) písm. a) 6. zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Zvláštní úprava zakotvující právní ochranu těhotných žen při pandemii by byla vhodná.

32) Činnosti epidemiologicky závažné při pandemii

§ 19 z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

- 1) *Za činnosti epidemiologicky závažné se považují provozování stravovacích služeb (§ 23), výroba potravin, 18) uvádění potravin do oběhu, 18) výroba kosmetických přípravků, provozování úpraven vod a vodovodů 6a), provozování holičství, kadeřnictví, pedikúry, manikúry, solária, kosmetických, masérských, regeneračních nebo rekondičních služeb, provozování živnosti, při níž je porušována integrita kůže.*

Za činnost epidemiologicky závažnou kromě uvedeného v odstavci 1 citovaného paragrafu lze v praxi pravděpodobně považovat i činnost křesťanských duchovních například při svatém přijímání, kde nakládá s hostiemi či vínem a případně přichází rukama do styku s ústy účastníků bohoslužby. Dále je otázkou, zda do této skupiny činností by nepatřily i nějaké jiné činnosti, např. léčitelů.

Zbytné činnosti epidemiologicky závažné, například nezdravotnické výkony narušující integritu kůže by měly být například právním předpisem orgánu ochrany veřejného zdraví na nezbytnou dobu pozastaveny nebo zakázány podle § 69 uvedeného zákona. o ochraně veřejného zdraví.

33) Informace omezení i poskytování

Informace – omezení i poskytování. Informace na mezinárodní úrovni např. Mezinárodní zdravotnické předpisy IHR.

Mezinárodní zdravotnické předpisy IHR. (6) Mezinárodní zdravotnické předpisy (2005) (dále jen "mezinárodní zdravotnické předpisy") přijaté na 58. Světovém zdravotnickém shromáždění dne 23. května 2005. Odkaz na tyto předpisy výslovně například v Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o vážných přeshraničních hrozbách 1082/2013/EU CELEX 32013D1082.

Například Článek 4 IHR. Kontaktní místa ve všech státech mají povinnost šířit informace.

Článek 17 odst. 1 Ústavní listiny základních práv a svobod 2/1993 Sb., stanoví, že svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

Na úrovni obecných zákonů jsou pramenem práva zejména: z. č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím ²⁷⁾ v současném znění zákon č. 123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí.

Omezení či odmítnutí poskytnutí informace upravují zejména § 7až 14a z. č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím

§ 7

Ochrana utajovaných informací

Je-li požadovaná informace v souladu s právními předpisy⁴⁾ označena za utajovanou informaci, k níž žadatel nemá oprávněný přístup, povinný subjekt ji neposkytne.

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

Pokud jde o utajované informace hlavním pramenem práva je zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, v současném znění. Tento zákon provádí nařízení vlády 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací. Teoreticky s oblastí pandemií může mít souvislost Příloha 1 Obecná část

1. Informace z oblasti krizového řízení, civilního nouzového plánování a plánování obrany státu, stupeň utajení V-T.

Tedy utajení by mohl podléhat i některý údaj týkající se oblasti krizového řízení mající souvislost s možnou pandemií. Žádná informace z oblasti zdravotnictví v seznamu utajovaných informací zahrnuta není. Jinak veškeré výluky z práva na informace v podstatě nepostihují informace o pandemiích či informace o veřejném zdraví. Veškeré výluky nebrání informování veřejnosti o rozsahu či povaze pandemie, neboť například konkrétní osobní údaje konkrétního pacienta veřejnost pro své informování nepotřebuje.

Pro případ informování veřejnosti však informující subjekt musí mít vždy na paměti pravdivost šířené informace. To znamená, že informace vzhledem ke své povaze a rozsahu musí být ověřené či potvrzené. V případě informace, která by obsahovala údaj neodpovídající skutečnosti, může hrozit naplnění skutkové podstaty trestného činu

§ 357 z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, Šíření poplašné zprávy

(1) Kdo úmyslně způsobí nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa tím, že rozšiřuje poplašnou zprávu, která je nepravdivá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

²⁷⁾ FUREK A., ROTHANZL L. Zákon o svobodném přístupu k informacím Komentář, s. 17-197, Linde Praha, akciová společnost (2010)

(2) Kdo zprávu uvedenou v odstavci 1 nebo jinou nepravdivou zprávu, která je způsobilá vyvolat opatření vedoucí k nebezpečí vážného znepokojení alespoň části obyvatelstva nějakého místa anebo bezdůvodnou záchrannou práci integrovaného záchranného systému sdělí soudu, orgánu Policie České republiky, orgánu státní správy, územní samosprávy, nebo jinému orgánu veřejné moci, právnické osobě, fyzické osobě, která je podnikatelem, anebo hromadnému informačnímu prostředku, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 opětovně,

b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu

d) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, nebo,

e) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

Je nepochybné, že se jedná o dolůzň tedy úmyslný trestný čin. Možnost stíhání za nedbalost tudíž nepřipadá v úvahu. Možné riziko z podezření spáchání trestného činu v úmyslu nepřímém však v případě vědomého šíření neověřené zprávy nelze zcela vyloučit (škodlivý důsledek způsobit přímo nechtěl, avšak věděl, že takovouto zprávou jej způsobit může a pro ten případ s tím byl srozuměn. Nepřímý úmysl bude někdy v praxi obtížně odlišitelný od nedbalosti, v tomto případě beztrestné, vědomé nedbalosti (kdy šířitel zprávy škodlivý důsledek způsobit nechtěl, věděl však, že jej způsobit může a bez přiměřených důvodů se spoléhal, že se tak nestane). Tedy, vzhledem k možným obrovským záporným důsledkům vážného znepokojení podstatné části obyvatelstva, nutno zopakovat, že je nezbytné pečlivě (i v časové tísní) dbát na pravdivost a ověření informace, aby nedošlo k šíření poplašné zprávy, která je nepravdivá. Této odpovědnosti by si každý informující subjekt měl být ve vlastním zájmu vědom. Celkově se právní úprava jeví odpovídající potřebám.

34) Zásobování, potraviny, voda energie.

V zásadě upraveno Pandemickým plánem ČR. Zásobování potravinami v ve spojení s krizovými předpisy například zakotvuje povinnost provozovatele potravinářského podniku v § 3 odst. (1) písm. t) z. č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích v současném znění. Zásobování pitnou vodou v souladu s krizovými předpisy upravuje § 21 z. č. 274/2001 Zákona o vodovodech a kanalizacích, v současném znění. Zásobování energiemi např. § 73 a 88 z. č. 458/2000 Sb. o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetice, (energetický zákon), v současném znění.

35) Bezpečnost – ochrana před rabováním.

Rabování je nekontrolovatelné brání cizích věcí a zboží během katastrofické události.

V českém právním řádu rabování zmíněno v souvislosti s chemickými katastrofami jako příloha č. 2 vyhl. č. 226/2015 Sb., kterou se provádí zákon č. 224/2015.

Zákon 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

Změna: 183/2017 Sb.

Rabování obecně stíhatelné podle § 205 40/2009 Sb. trestní zákoník

Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,

b) čin spáchá vloupáním,

e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického trestného činu, trestného činu financování terorismu (§ 312d) nebo vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f).

(6) Příprava je trestná.

Zejména je stíhatelné podle odst. (1) písm. b) a především písm. e).

Trestněprávní ochrana proti rabování se jeví dostačující. Ve skutkové podstatě trestného činu krádeže je v podstatě rabování odpovídajícím způsobem podchyceno.

36) Sběr citlivých dat – manipulace s nimi.

Zejména je důležitá právní úprava obsažená v zákoně č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, která umožňuje orgánům ochrany veřejného zdraví zpracovávat, tedy i shromažďovat, osobní údaje pro potřeby ochrany a podpory veřejného zdraví.

Výslovně v § 79 odstavci (1), písm. b) je zakotveno oprávnění zpracovávat citlivé údaje vypovídající o zdravotním stavu fyzických osob.

§ 79

Sběr a zpracování osobních údajů

(1) *Orgány ochrany veřejného zdraví jsou oprávněny k zabezpečení povinností týkajících se ochrany a podpory veřejného zdraví zpracovávat*

a) osobní údaje v rozsahu jméno, příjmení, rodné číslo, je-li přiděleno, jinak datum narození, místo pobytu fyzických osob, místo jejich podnikání nebo označení jejich zaměstnavatele, údaje související s kategorizací prací a s nařízenými lékařskými preventivními prohlídkami a osobní údaje podle § 40 písm. a); jde-li o mladistvé a studenty, označení zařízení pro výchovu a vzdělávání nebo označení dětského domova pro děti do 3 let věku,

b) citlivé údaje vypovídající o zdravotním stavu fyzických osob, zahrnující diagnózy onemocnění, údaje o rizikovém chování, o splnění povinnosti podrobit se léčení, o počtu, druhu a závěrech lékařských prohlídek, údaje o expozici fyzických osob faktorům pracovního a životního prostředí, údaje o epidemiologii drogových závislostí a citlivé údaje podle § 40 písm. a).

(2) *Údaje uvedené v odstavci 1 jsou orgány ochrany veřejného zdraví zpracovávány v registru aktuálního zdravotního stavu fyzických osob, které onemocněly infekčním onemocněním, a fyzických osob podezřelých z nákazy a v registru kategorizací prací a expozic faktorům pracovního a životního prostředí (dále jen "registry"). Rozsah zpracováváných údajů může být rozšířen pouze výjimečně v zájmu splnění povinnosti orgánu ochrany veřejného zdraví, stanovené právním předpisem a za podmínek stanovených zvláštním zákonem.43) Osobní a citlivé údaje shromážděné podle odstavce 1 se zpětně neopravují ani nedoplňují.*

(3) *Pokud mají být údaje z registrů využívány orgány ochrany veřejného zdraví, Státním zdravotním ústavem a zdravotními ústavy pro účely přípravy podkladů pro národní zdravotní politiku, vyhodnocení stavu ochrany a podpory veřejného zdraví, ke sledování trendů výskytu infekčních onemocnění, hromadně se vyskytujících onemocnění, ohrožení nemocí z povolání, nemocí z povolání a nemocí souvisejících s prací, musí být pro tyto účely anonymizovány za podmínek stanovených zvláštním zákonem.43)*

(4) *Orgány ochrany veřejného zdraví mohou pověřit za podmínek stanovených zvláštním zákonem43) zpracováním údajů příspěvkovou organizací nebo organizační složkou státu, zřízenou k plnění úkolů v působnosti Ministerstva zdravotnictví.*

(5) *Orgány ochrany veřejného zdraví jsou povinny za podmínek stanovených zvláštním zákonem43) shromažďovat údaje, které je Česká republika povinna předávat mezinárodním organizacím na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána. Tyto údaje jsou orgány ochrany veřejného zdraví uvedené v § 78 odst. 1 písm. b) a c) povinny předávat Ministerstvu zdravotnictví. Ministerstvo zdravotnictví je oprávněno předávat uvedené údaje mezinárodním organizacím.*

(6) *Orgány ochrany veřejného zdraví jsou oprávněny sdělovat Ministerstvu práce a sociálních věcí a orgánům inspekce práce a státní báňské správy údaje o výskytu prací zařazených do kategorií třetí a čtvrté a práce kategorie druhé, stanovené příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví jako rizikové.*

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Povinnost poskytnout údaje orgánům ochrany veřejného zdraví je pro poskytovatele zdravotní péče zakotvena v § 51 téhož zákona.

Zákon o ochraně veřejného zdraví č. 258/2000 Sb., je zákonem speciálním ve vztahu k zákonu č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů²⁸⁾ tedy *lex specialis derogat generali*.

V rámci Evropské unie v současné době upravuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení Směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů). Zpracování osobních údajů týkajících se ochrany veřejného zdraví upraveno v článku 9. Porušení stávajících předpisů sankcionováno v zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

V rámci uvedeného nařízení je nakládání s osobními údaji ve spojení s ochranou veřejného zdraví upraveno v článku 9, písm. h) a zejména, především písm. i).

V zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Je uvedena problematika upravena v § 9 písm. c). U fyzických osob za přestupek spočívající v porušení povinnosti při nakládání s citlivými údaji pokuta do 3.000 000,- Kč (§ 44 odst. 3 a 6), u podnikajících fyzických osob a právnických osob pokuta do 10.000 000,- Kč (§ 45 odst. 2 a 4).

Právní úprava jeví se odpovídající potřebám. GDPR²⁹⁾. General Data Protection Regulation. *Nařízení Evropského Parlamentu a Rady 2016/79/EU o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).* ²⁷⁾ Zpřísnění ochrany osobních údajů i zde však z preventivního hlediska nutné omezení tohoto zpřísnění:

(54)

Z důvodů veřejného zájmu v oblasti veřejného zdraví může být nezbytné zpracovávat zvláštní kategorie osobních údajů bez souhlasu subjektu údajů. Toto zpracování by mělo podléhat vhodným a zvláštním opatřením s cílem chránit práva a svobody fyzických osob. V této souvislosti by mělo být „veřejné zdraví“ vykládáno ve smyslu definice v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1338/2008 (11), totiž jako veškeré prvky týkající se zdraví, zejména zdravotní stav včetně nemocnosti a zdravotního postižení, determinanty ovlivňující tento zdravotní stav, potřeby zdravotní péče, prostředky přidělené na zdravotní péči, poskytování zdravotní péče a její všeobecná dostupnost, výdaje na zdravotní péči a její financování a příčiny úmrtnosti. Takové zpracování údajů o zdravotním stavu z důvodu veřejného zájmu by nemělo vést k tomu, aby třetí strany, jako jsou zaměstnavatelé nebo pojišťovny a

²⁸⁾ NOVÁK, Daniel. *Zákon o ochraně osobních údajů: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-23]. ASPI_ID KO101_2000CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 62

²⁹⁾ NULÍČEK, Michal, DONÁT, Josef, NONNEMANN, František, LICHNOVSKÝ, Bohuslav a TOMÍŠEK, Jan. *Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR): Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-23]. ASPI_ID KO32016R0679CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 62

bankovní společnosti, zpracovávaly osobní údaje pro jiné účely. Vyhodnocení používání uvedeného nařízení bude možné v blízké budoucnosti.

K pandemiím neinfekčních onemocnění body 37 až 39.

37) Prevence závislosti

Příznaky

Za příznaky patologické závislosti ve vztahu k psychoaktivní látce je považováno přes jasné vědomí její škodlivosti Zvyšování tolerance – osoba „snese“ čím dál větší množství a účinek je ve vztahu k množství Chuť (bažení, tzv. craving) vůči předmětu závislosti Vytlačování a zanedbávání jiných potřeb, např. přátel, koníčků. Snížené sebeovládání specificky ve vztahu k předmětu závislosti, tj. například užívání látky i čím dál menší, takže se zvyšuje potřeba, abstinenční příznaky.

Zejména se jedná o závislost drogovou, u které pak jednak, o závislost na alkoholu a tabáku, jednak o závislost na zakázaných drogách. Dále pak je z hlediska škodlivosti pro veřejné zdraví významným fenoménem závislost hráčská, která má obdobné příznaky jako závislost na psychoaktivní látce.

Podle z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví § 79 (1) *Orgány ochrany veřejného zdraví jsou oprávněny k zabezpečení povinností týkajících se ochrany a*

podpory veřejného zdraví zpracovávat

b)... údaje o epidemiologii drogových závislostí

Dále § 86

(2) Zdravotní ústavy a Státní zdravotní ústav jsou poskytovateli zdravotních služeb. Zdravotní ústavy a Státní zdravotní ústav jsou oprávněny zpracovávat za účelem přípravy podkladu pro tvorbu státní zdravotní politiky a sledování dlouhodobých trendů výskytu infekčních a jiných hromadně se vyskytujících onemocnění údaje o zdraví fyzických osob v souvislosti s předcházením vzniku a šíření infekčních onemocnění, ohrožení nemocí z povolání a jiných poškození zdraví z práce, o expozici fyzických osob škodlivinám v pracovním a životním prostředí a o epidemiologii drogových závislostí a předávat je orgánům ochrany veřejného zdraví.

K prevenci závislosti na tabáku možno zmínit nedávnou celospolečenskou diskusi.

Zde jsme svědky argumentace vycházející z volnosti, rovnosti, bratrství, v podstatě se dovolávající nahlížení na společnost vyjádřené například T. G. Masaryk:

„aby každý občan mohl svobodně opakovat slova francouzského despoty: Stát jsem já nebo lépe také já jsem státem“. Na ochranu tabakismu jsou snášeny liberální argumenty, že jedná se o svobodu jedince, jedinec si ničí zdraví svoje, přispívá spotřební daní do státního rozpočtu, užívání tabákových výrobků není zakázáno a je státem daněno, a tudíž nikdo nemá právo jednotlivce omezovat. Složitost mravní i právní lze spatřovat v nejednoznačnosti skutečností souvisejících s uvedeným problémem. Předně pro fungování demokratické společnosti je uznávána za

potřebnou zásadu, že má svoboda končit tam, kde začíná svoboda druhého. V případě kouření jde o to, kdy někoho kouřem obtěžují či kdy pasivním kouřením ohrožují zdraví někoho jiného. Samozřejmě v uzavřených prostorách obvykle někoho obtěžují, v uzavřených prostorách obvykle pasivním kouřením ohrožují zdraví někoho jiného. V závislosti například na velikosti uzavřených prostor, možnost větrání, klimatizaci atp. může být otázkou, jakou měrou obtěžují, jakou měrou ohrožují zdraví někoho jiného. Kromě toho ohrožovanému ono ohrožování třeba nevadí. Tyto argumenty jsou poté shrnuty a podávány tak, že jejich přehlížení je v podstatě podkopávání samotných základů demokracie. Argument dále používaný je skutečnost, že stát vybírá z tabáku spotřební daň a kouření využívá namísto toho, aby kouření jako zcela zásadní zdravotní hrozbu zakázal. Dále je uváděno, že ten, kdo se cítí kouřením ohrožován, může se kuřáckým prostorám vyhnout.

K takovým argumentům z uvedených různých stran a hledisek bylo nutno ve veřejném zájmu zformulovat nesouhlasné stanovisko vyjádřené v podstatném omezení kouření. Z hlediska ochrany a podpory veřejného zdraví si škodlivost kouření dnes již nikdo nedovolí zpochybňovat. Pro správný či v dané situaci optimální podklad pro určení veřejného zájmu je vhodné se v mezích možnosti vyrovnat i s dalšími argumenty obhájců kouření. K poškozování zdraví pasivním kouřením například u obsluhujícího personálu v restauračních zařízeních nepochybně dochází, nepochybně někomu z obsluhujících tato skutečnost vadí, nepochybně mnohdy člen tohoto personálu reálně nemá nebo nemusí mít možnost jít pracovat někam jinam. Je tedy patrné, že pokud se z nějakého celospolečenského odborného problému stane otázka politická, jsou mnohdy ze zcela sobeckých či zjištěných důvodů snášeny i iracionální argumenty mající příchut' dílčího populismu. V případě kouření může nastat reálně situace, že zákazník nemá možnost volby a jít někam jinam. Jednak proto, že v místě jiné restaurační zařízení být nemusí, jednak proto, že ve společnosti panuje obyčej, že restaurační provozovny jsou místnostmi veřejnými, ve kterých se lidé scházejí. V případě, že společnost, se kterou se chce občan A sejit sedí v hostinci X, nemá občan A důvod, a tudíž se vytrácí i možnost, jít do hostince Y. Tedy v reálném životě, ať chceme nebo nechceme, může být podstatný rozdíl mezi např. nákupem zeleniny a návštěvou restaurace.

Zůstává však etický problém, který lze stručně popsat. Přestože z mnoha důvodů počínaje osvětou, přes další prevenci, zdražení tabákových výrobků, zdravotních potíží kuřáků až po nemódnost kouření počet kuřáků ve společnosti je 30%, zůstává tedy téměř jedna třetina populace závislá na tabáku.

Obrovská škodlivost kouření je všeobecně známa.

Tvrdá skutečnost, že přibližně 30% členů společnosti je na tabáku závislých, však brání úplnému zákazu kouření. Tedy vidíme, že společnost ustupuje před zlem a i na zlu získává určitý příjem, protože částečné potlačování drogy spojené s daňovým výnosem spojeným s užíváním drogy, je v dané situaci považováno za optimální, a to i přesto, že škody způsobené kouřením celkově převyšují zisky spojené s prodejem tabákových výrobků. Je předpokládáno, že počet uživatelů tabákových výrobků bude soustavně klesat, až užívání tabáku přestane být celospolečenskou zdravotní hrozbou. Zda předpoklad se vyplní, a kdy, není ale nikdo schopen předpovědět. Při současné

míře postižení podstatné části lidské populace závislostí na tabáku a tabákových výrobcích nemá lidská společnost odpovídající sílu pro vyslovení zákazu užívání této drogy. Proto zatím musí postupovat, jak uvedeno výše. Lze pouze ještě konstatovat, že jediné subjekty, pro které je omezení kouření spojeno s újmou, jsou výrobci a případně prodejci tabákových výrobků (předpoklad poklesu spotřeby cigaret o 8%).

Prevence závislosti na tabáku. Je možno například zmínit metody prevence.

- 1) Progresivní zdanění cigaret.
- 2) Ochrana před pasivním kouřením.
- 3) Protikuřácky orientované veřejné vzdělávací kampaně.
- 4) Naprostý zákaz reklamy
- 5) Prodej cigaret pouze v obchodech s licencí.
- 6) Velké varování s obrázky na krabičkách cigaret.
- 7) Lékař by měl být nekuřák.
- 8) Dostupná léčba.

Ad 1) Zdanění cigaret upravuje zákon č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních.

Upraveno v § 104.

například v roce 2004 byly sazby daně následující: pevná část sazby daně 0,53 Kč/kus a procentní část sazby daně 25%, nejméně 1,36 Kč/kus.

V současné době je pevná část sazby daně 1,46 Kč/kus a procentní část sazby daně 27%, nejméně 2,63 Kč/kus.

Minimální zdanění za kus cigarety tedy stoupá za 14 let zhruba o 94%.

Lze tedy říci, že k progresivnímu zdanění cigaret dochází.

Ad 2) Ochrana před pasivním kouřením byla posílena přijetím zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, který nabyl účinnosti 31. 5. 2017.

Kouření tabákových výrobků je zakázáno ve:

vnitřních prostorách provozovny stravovacích služeb, tj. ve všech restauracích, barech, vinárnách, kavárnách, čajovnách, klubech, hospodách, diskotékách a dalších podobných zařízeních. Zákaz se nevztahuje na vodní dýmky a elektronické cigarety.

*v prostorách **zoologických zahrad**, s výjimkou vnějších prostor, které provozovatel ke kouření vyhradí. (např. ZOO Praha vyhlásilo, že bude celé nekuřácké, tj. nezřizuje žádné kuřácké prostory),*

na nástupišti, v přístřešku a čekárně veřejné dopravy (nově tedy na celém nástupišti. Pokud nástupiště není jasně určené, jedná se o prostor 5 metrů široký a 30m dlouhý před cedulí a 5 m za cedulí)

ve zdravotnickém zařízení a v prostorech souvisejících s jeho provozem, s výjimkou stavebně odděleného prostoru vyhrazeného ke kouření v uzavřeném psychiatrickém oddělení nebo v jiném zařízení pro léčbu závislostí,

v prostoru dětského hřiště a sportoviště určeného převážně pro osoby mladší 18 let

ve vnitřním prostoru všech typů sportovišť

ve vnitřním zábavním prostoru, jako je kino, divadlo, výstavní a koncertní síň a sportovní hala, a dále v jiném vnitřním prostoru po dobu pořádání kulturní a taneční akce

ve škole a školském zařízení

v zařízeních určených pro děti

ve veřejnosti volně přístupném vnitřním prostoru, s výjimkou stavebně odděleného prostoru vyhrazeného ke kouření

na mezinárodním letišti, s výjimkou stavebně odděleného prostoru vyhrazeného ke kouření

v dopravním prostředku veřejné dopravy

Obrana proti porušování zákazů kouření.

Možnost samozřejmě upozornit kouřící osobu či provozovatele, že by se na místě nemělo kouřit. Např. provozovatel restauračního zařízení má ze zákona povinnost kouřící osobu vyzvat, aby přestala či opustila prostor a ta má povinnost uposlechnout.

Možnost oznámit porušování zákona státní či obecní (městské) policii, případně informovat městský či obecní úřad.

Kontroly provádí různé orgány, pro oblast restauračních zařízení jsou to hygienické stanice,

Pokuta pro kuřáka za kouření v místě zákazu je až 5 000 Kč. Pokuta pro např. provozovatele stravovacího zařízení za nevyzvání osoby kouřící ve stravovacím zařízení, aby svého jednání zanechala, je pokuta až do 50.000,- Kč.

Tedy ochrana před pasivním kouřením zaznamenala podstatný pokrok.

Ad 3) Pokud jde o Protikuřácky orientované veřejné vzdělávací kampaně.

V rámci EU lze zmínit:

Protikuřácké kampaně EU

V Evropě dnes kouří 26 % obyvatelstva a kouření je v EU nejčastější příčinou úmrtí, kterým lze zabránit. 59 % kuřáků se již někdy pokusilo s kouřením přestat, 20 % se to podařilo.

Kromě kontroly tabáku v obecném slova smyslu se Evropská komise již delší dobu zabývá i prevencí a odvykání kouření.

Problému konzumace tabáku v Evropě se v posledních letech věnovalo několik iniciativ. Celkové škody, které kouření evropské společnosti způsobí se například v roce 2009 odhadovaly na 544 miliardy EUR. Ždý, kdo s kouřením přestane, tak pomůže snížit náklady, které v důsledku kouření vznikají zdravotním systémům a ekonomikám EU obecně.

Ex-kuřáci jsou nezastavitelní (2014-2016)

Ex-kuřáci jsou nezastavitelní (2011-2013)

HELP – Za život bez tabáku (2005–2010)

K této souvislosti možno zmínit z hlediska právního řádu EU Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterou se zavádí program Zdraví pro růst, třetí víceletý program činnosti EU v oblasti zdraví na období 2014 – 2020 CELEX 32014R082 č. 282/2014/EU.

Článek 7 tohoto nařízení hovoří o podporách, a to o podporách akcí s jasnou přidanou hodnotou. Používání tohoto ekonomického pojmu ve zdravotních souvislostech se jeví sporné.

Jinak akce financovány z rozpočtových prostředků, jednak MZ, jednak MŠMT. U MŠMT lze předpokládat vyšší účinnost, neboť osvěta má obvykle vyšší účinnost u dětí a mládeže než u dospělých.

A4) Naprostý zákaz reklamy. Naprostého zákazu reklamy na tabákové výrobky nebylo dosud dosaženo. Zde zdravotní hledisko musí být prosazováno proti tlaku lobbismu tabákových nadnárodních koncernů, které mají různé historické vazby například v motoristickém sportu.

Z hlediska mezinárodního práva možno uvést například: Rámcová úmluva o kontrole tabáku – WHO z 21. 5. 2003, Pokyny týkající se tabákové reklamy, propagace a sponzorství provádějící čl. 13 FCTC, tedy prováděcí pokyny k článku 13, výše uvedené Úmluvy.

Z hlediska unijního práva možno uvést například: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/33/ES ze dne 26. 5. 2003 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se reklamy na tabákové výrobky a sponzorství související s tabákovými výrobky, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/13/EU z 10. 3. 2010 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách).

Z hlediska českého práva například: z. č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 231/2001 Sb., o rozhlasovém a televizním vysílání, ve znění pozdějších předpisů a z. č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů.

V souvislosti s implementací mezinárodního práva, práva EU a českého práva je možné konkrétně citovat z. č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 231/2001 Sb., o rozhlasovém a televizním vysílání, ve znění pozdějších předpisů, a to

§ 3 Tabákové výrobky

(1) Reklama na tabákové výrobky¹⁰⁾ a rovněž sponzorování, jehož účelem nebo přímým či nepřímým účinkem je reklama na tabákové výrobky, jsou zakázány, pokud není dále stanoveno jinak. To platí též pro sponzorování akcí nebo činností, které se týkají několika členských států Evropské unie nebo jiných států tvořících Evropský hospodářský prostor nebo se konají v několika členských státech Evropské unie nebo v jiných státech tvořících Evropský hospodářský prostor nebo dosahují přeshraničních účinků jiným způsobem...

(4) Zákaz reklamy podle odstavce 1 se nevztahuje na

a) reklamu v periodickém tisku²⁾, neperiodických publikacích³⁾, na letácích, plakátech nebo v jiných tiskovinách nebo reklamu šířenou prostřednictvím služeb informační společnosti^{10a)} určených výlučně profesionálům v oblasti obchodu s tabákovými výrobky,

b) reklamu na tabákové výrobky ve specializovaných prodejnách tabákových výrobků nebo ve výkladní skříni a na přiměřené označení těchto prodejen,

c) reklamu na tabákové výrobky v provozovnách, ve kterých se prodává nebo poskytuje široký sortiment zboží nebo služeb, jedná-li se o reklamu umístěnou v té části provozovny, která je určena k prodeji tabákových výrobků,

d) sponzorování motoristických soutěží a sponzorskou komunikaci v místě konání, nejedná-li se o sponzorování akcí nebo činností, které se týkají několika členských států Evropské unie nebo jiných států tvořících Evropský hospodářský prostor nebo se konají v několika členských státech Evropské unie nebo v jiných státech tvořících Evropský hospodářský prostor nebo dosahují přeshraničních účinků jiným způsobem,

e) publikace, které jsou tištěné a vydávané ve třetích zemích, pokud nejsou především určeny pro vnitřní trh Evropské unie.

Je tedy patrné, že v odstavci 4 jsou uvedeny výjimky z úplného zákazu reklamy, tyto výjimky jsou postaveny tak, aby vliv případné reklamy byl co nejméně škodlivý, ale přesto, reklama, za poměrně přísných a omezujících podmínek v menší míře možná je. Lze předpokládat, že prosazení úplného zákazu si vyžádá další vývoj a v myšlenkové rovině i boj.

Ad 5) Prodej cigaret pouze v obchodech s licenci.

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek a jeho

§ 3 *Zákaz prodeje tabákových výrobků, kuřáckých pomůcek, bylinných výrobků určených ke kouření a elektronických cigaret*

(1) Zakazuje se prodávat tabákové výrobky, kuřácké pomůcky, bylinné výrobky určené ke kouření a elektronické cigarety mimo prodejnu specializovanou na prodej tohoto zboží, prodejnu, která je potravinářským podnikem, prodejnu s převažujícím sortimentem denního a jiného periodického tisku, provozovnu stravovacích služeb, ubytovací zařízení, stánek s občerstvením, který má pevnou konstrukci a splňuje podmínky pro provozování potravinářského podniku za účelem provozování stravovacích služeb podle zákona o ochraně veřejného zdraví (dále jen "stánek s občerstvením"), stánek pevné konstrukce s převažujícím sortimentem denního a jiného periodického tisku, stánek specializující se na prodej tohoto zboží umístěný uvnitř stavby určené pro obchod a dopravní prostředek letecké dopravy.

(2) Bez ohledu na ustanovení odstavce 1 se zakazuje prodávat tabákové výrobky, kuřácké pomůcky, bylinné výrobky určené ke kouření a elektronické cigarety

a) ve zdravotnickém zařízení a v prostorech souvisejících s jeho provozem,

b) ve škole a školském zařízení,

c) v zařízení sociálně-právní ochrany dětí²⁾, v provozovně, kde je provozována živnost, jejímž předmětem je péče o děti do 3 let, v prostoru, kde je poskytována služba péče o dítě v dětské skupině, nebo v zařízení, kde je uskutečňována mimoškolní výchova a vzdělávání, nezařazeném do rejstříku škol a školských zařízení,

d) na akci určené převážně pro osoby mladší 18 let,

e) v dopravním prostředku určeném pro veřejnou hromadnou dopravu osob, s výjimkou dopravního prostředku letecké dopravy,

f) v prodejně s převažujícím sortimentem zboží určeného pro osoby mladší 18 let.

(3) Zakazuje se prodávat tabákové výrobky, kuřácké pomůcky, bylinné výrobky určené ke kouření a elektronické cigarety prostřednictvím prodejního automatu, nelze-li vyloučit prodej těchto výrobků osobě mladší 18 let; za tím účelem musí prodejce prodávající prostřednictvím automatu zajistit ověření věku kupujícího osobou k tomu určenou.

(4) Zakazuje se prodávat nebo podávat tabákové výrobky, bylinné výrobky určené ke kouření a elektronické cigarety osobě mladší 18 let. Zakazuje se prodávat kuřácké pomůcky osobě mladší 18 let.

Prodej v licencovaných prodejnách je v českém právním řádu v souladu mezinárodním právem a právem EU stanoven. Tedy tento požadavek mezinárodní a unijní ochrany proti tabakismu je v podstatě splněn. Nutno ovšem zároveň konstatovat,

že okruh prodejen, ve kterých je prodej umožněn, je poměrně široký. Tedy lze se obávat, že současná právní úprava neplní požadovanou regulační úlohu tak, jak by měla.

Ad 6) Velké varování s obrázky na krabičkách cigaret. *Zákon č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích v současném znění, zejména ve znění z. č. 180/2016 Sb., a to*

§ 12d

Označování tabákových výrobků určených ke kouření....

(1)

f) obecným varováním,

g) informačním sdělením a

h) kombinovaným zdravotním varováním.

(2) Kombinovaným zdravotním varováním se rozumí zdravotní varování, které je tvořeno kombinací textového varování a odpovídající fotografie nebo vyobrazení a je k němu připojena informace týkající se odvykání kouření, stanovená prováděcím právním předpisem.

(3) Kombinovaná zdravotní varování jsou rozdělena do tří skupin, stanovených prováděcím právním předpisem. V průběhu tří kalendářních let se po dobu jednoho kalendářního roku použije vždy jedna skupina. V rámci tří let jedna skupina nesmí být použita více než jedenkrát.

(4) Jednotlivá kombinovaná zdravotní varování, která jsou dostupná k používání v daném kalendářním roce, musí být u jednotlivých značek tabákových výrobků zobrazena ve stejném počtu v míře, v jaké je to možné.

Požadavek mezinárodního práva a práva EU na velké varování s obrázky na krabičkách cigaret v českém právním řádu je v uvedeném § 12d z. č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích v současném znění, zejména ve znění z. č. 180/2016 Sb., splněn.

Ad 7) Lékař by měl být nekuřák. Jedná se o morální požadavek, u kterého lze doufat, že v budoucnu bude ve všech státech se zdravotně gramotným obyvatelstvem splněn.

Ad 8) Dostupná léčba. Léčba dostupná je a odpovídá úrovni běžné v EU. Léky však nehrazeny. Na nákup nehrazených léků může zdravotní pojišťovna poskytnout příspěvek 2.500,- Kč ročně.

Odvykání kouření hrazeno dle vyhlášky **MZ č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, ve znění pozdějších předpisů, zejména vyhl. MZ č. 493/2005 Sb.**

25503 SPECIALIZOVANÁ INTERVENCE LÉČBY ZÁVISLOSTI NA TABÁKU
Specializovaná intervence, kterou provádí lékař při kontrolním vyšetření

nemocného po vstupní intervenci léčby závislosti na tabáku. Je přímo zaměřeno na vlastní léčbu závislosti na tabáku a průběh odvykání od poslední návštěvy.

Součástí je psycho behaviorální podpora, kontrola dávky a druhu farmakologické léčby, základní klinické vyšetření, posouzení abstinčních příznaků (abstinční syndrom z nedostatku nikotinu). Výkon lze provádět na pracovištích specializovaných center léčby závislosti na tabáku, které stanovuje příslušná odborná společnost.

V této vyhlášce je uveden příklad léčení závislosti na tabáku hrazeného ze všeobecného pojištění včetně demonstrativního uvedení územního pokrytí odbornými zdravotnickými zařízeními. Přípravky k léčbě závislosti na nikotinu však nejsou hrazeny z prostředků veřejného zdravotního pojištění!! (zdravotní pojišťovna může poskytnout příspěvek)

Z preventivního hlediska možno zmínit vyhlášku č. 261/2016 Sb. o tabákových výrobcích, kterou se provádí z. č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, v současném znění. Zde je podrobněji, v souvislosti s konzumací tabákových výrobků, stanoveno varování, informování spotřebitele včetně informování o odvykání kouření.

Prevence závislosti na alkoholu. Pokud jde o mezinárodní právo je nutno uvést dokument WHO Globální strategie pro omezení škodlivého užívání alkoholu (Global strategy to reduce the harmful use of alcohol. Geneva: World Health Organisation.)

Evropská charta o alkoholu ze 14. prosince 1995.

Právo EU:

Zákon č. 65/2017 Sb., O ochraně před škodlivými účinky návykových látek
HLAVA III

OMEZENÍ DOSTUPNOSTI ALKOHOLICKÝCH NÁPOJŮ

§ 11

Zákaz a omezení prodeje a podávání alkoholických nápojů

(1) Zakazuje se prodávat alkoholické nápoje mimo prodejnu, která je potravinářským podnikem, provozovnu stravovacích služeb, provozovnu výrobce vína, ubytovací zařízení, stánek s občerstvením, stánek specializující se na prodej tohoto zboží umístěný uvnitř stavby určené pro obchod a veřejný dopravní prostředek dálkové železniční, letecké, vodní a dálkové autobusové dopravy.

(2) Bez ohledu na ustanovení odstavce 1 se zakazuje prodávat nebo podávat alkoholické nápoje

- a) ve zdravotnickém zařízení a v prostorech souvisejících s jeho provozem,*
- b) ve škole a školském zařízení, nejde-li o prodej nebo podávání v prostoru školy a školského zařízení využívaného v rámci soustavné přípravy na budoucí povolání v*

oborech vzdělání se zaměřením na gastronomii, hotelnictví, zemědělství, potravinářství nebo potravinářskou chemii,

c) v zařízení sociálně-právní ochrany dětí²⁾, v provozovně, kde je provozována živnost, jejímž předmětem je péče o děti do 3 let, v prostoru, kde je poskytována služba péče o dítě v dětské skupině, nebo v zařízení, kde je uskutečňována mimoškolní výchova a vzdělávání, nezařazeném do rejstříku škol a školských zařízení,

d) na akci určené převážně pro osoby mladší 18 let,

e) ve stánku, s výjimkou stánku s občerstvením a příležitostného prodeje podle § 14,

f) v dopravním prostředku určeném pro veřejnou hromadnou dopravu osob, s výjimkou veřejného dopravního prostředku dálkové železniční, letecké, vodní a dálkové autobusové dopravy, a dále dopravního prostředku pro veřejnou hromadnou dopravu osob užitého pro zájezdovou dopravu, cestovní ruch, nostalgické, historické a propagační jízdy a jízdy na objednávku,

g) na veřejnosti přístupné sportovní akci, s výjimkou alkoholického nápoje obsahujícího nejvýše 4,3 % objemová ethanolu a vína.

(3) Zákaz prodeje nebo podávání alkoholických nápojů neplatí v prostoru uvedeném v odstavci 2 písm. b) po dobu, kdy v něm neprobíhá vyučování nebo výchovná činnost a po kterou provozovatel školy nebo školského zařízení tento prostor poskytl pro jiné účely, než je určen.

(4) Zakazuje se prodávat alkoholické nápoje prostřednictvím prodejního automatu.

(5) Zakazuje se prodávat nebo podávat alkoholický nápoj osobě mladší 18 let.

(6) Zakazuje se prodávat nebo podávat alkoholický nápoj osobě, o níž lze důvodně předpokládat, že alkoholický nápoj vzápětí požije a následně bude vykonávat činnost, při níž by vzhledem k předchozímu požití alkoholického nápoje mohla ohrozit zdraví lidí nebo poškodit majetek.

(7) Zakazuje se prodávat alkoholický nápoj osobě zjevně ovlivněné alkoholem nebo jinou návykovou látkou.

§ 12

Hračky napodobující obal alkoholických nápojů

(1) Zakazuje se prodej a výroba hraček napodobujících tvar a vzhled obalu alkoholických nápojů.

(2) Zakazuje se dovoz hraček napodobujících tvar a vzhled obalu alkoholických nápojů.

Dále omezení dostupnosti alkoholu např. v ust. § 13, 14, 15, 16 uvedeného zákona.

Omezení dostupnosti alkoholických nápojů v zásadě odpovídá společenskému konsensu.

Zákon č. 40/21995 Sb., o regulaci reklamy

§ 4 Uvedeno, že reklama nesmí:

a) nabádat k nestřídmému užívání alkoholických nápojů anebo záporně či ironicky hodnotit abstinenci nebo zdrženlivost,

b) být zaměřena na osoby mladší 18 let, zejména nesmí tyto osoby ani osoby, které jako mladší 18 let vyhlížejí, zobrazovat při spotřebě alkoholických nápojů nebo nesmí využívat prvky, prostředky nebo akce, které osoby mladší 18 let oslovují,

c) spojovat spotřebu alkoholu se zvýšenými výkony nebo být užitá v souvislosti s řízením vozidla,

- d) vytvářet dojem, že spotřeba alkoholu přispívá ke společenskému nebo sexuálnímu úspěchu,
- e) tvrdit, že alkohol v nápoji má léčebné vlastnosti nebo povzbuzující nebo uklidňující účinek anebo že je prostředkem řešení osobních problémů,
- f) zdůrazňovat obsah alkoholu jako kladnou vlastnost nápoje

Omezení reklamy odpovídá v podstatě požadavkům WHO a práva EU, odpovídá Evropské chartě o alkoholu ze 14. prosince 1995.

Zákon č. 353/2003 Sb.(novelizován zákonem č. 217/2005 Sb.) o spotřebních daních. Podle tohoto zákona ve spojení se zákonem č. 235/2004 Sb., o DPH, v současném znění činí v praxi daňové zatížení půllitru piva přibližně 23%. Spotřební daň u tichého vína je v České republice 0 Kč.³⁰⁾

Nulové zdanění tichého vína se jeví z hlediska boje proti alkoholismu sporným. U piva je přitom osvobození od spotřební daně jen do 200 l ročně vyrobených pro vlastní potřebu.

Daňové zatížení u tvrdého alkoholu, například u 40% půllitrového množství je zhruba 38%. V rámci EU při řazení daňového zatížení od nejnižšího po nejvyšší je Česká republika na sedmém místě, tedy daňové zatížení je poměrně nízké.

Drogová závislost u zakázaných drog.

Základní právní předpisy, které se váží k problematice návykových látek v České republice

Úmluvy OSN

Jednotná úmluva o omamných látkách (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb.) ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961 (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb.)

Úmluva o psychotropních látkách (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 62/1989 Sb.)

Jednotná úmluva proti nezákonnému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 462/1991 Sb.)

Legislativa Evropské unie

Nařízení **EP a Rady (ES) č. 273/2004**, o **prekursorech drog**

Nařízení **EP a Rady (ES) č. 111/2005**, kterým se stanoví pravidla pro sledování **obchodu s prekursory drog** mezi Společenstvím a třetími zeměmi

³⁰⁾ RADA, Tomáš, TKÁČIKOVÁ, Jana a KUNC, Ondřej. *Zákon o vinohradnictví a vinařství: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-24]. ASPI_ID KO321_2004CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 75

Nařízení Komise (ES) č. **1277/2005** ze dne 27. července 2005, kterým se stanoví prováděcí pravidla k Nařízení EP a Rady (ES) č. 273/2004 a k Nařízení EP a Rady (ES) č. 111/2005 (úřední věstník L 202, 3. 8. 2005)

Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) **2015/1011**, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Uníí a třetími zeměmi, a kterým se zrušuje nařízení Komise (ES) č. 1277/2005

Rámcové rozhodnutí Rady **2004/757/SVV** ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami (úřední věstník L 335, 11. 11. 2004)

Zákony České republiky

Zákon č. **167/1998** Sb., o **návykových látkách**

Zákon č. **65/2017** Sb., o **ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek („tabákový zákon“)**

Zákon č. **40/2009** Sb., **trestní zákoník (zejm. § 130, § 274, § 283 - § 287)**

Zákon č. **272/2013** Sb., o **prekursorech drog**

Zákon č. **273/2008** Sb., o **Policii České republiky (zejm. § 67)**

Zákon č. **361/2000** Sb., o provozu na pozemních komunikacích („**zákon o silničním provozu**“) (zejm. § 5)

Zákon č. **262/2006** Sb., **zákoník práce (zejm. § 106)**

Zákon č. **378/2007** Sb., o **léčivech (zejm. § 78)**

Podzákoné normy České republiky

Nařízení vlády č. **463/2013** Sb., o **seznamech návykových látek**

Nařízení vlády č. **455/2009** Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za **rostliny a houby** obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku

Nařízení vlády č. **458/2013** Sb., o seznamech **výchozích a pomocných látek** a jejich ročních množstevních limitech

Nařízení vlády č. **41/2014** Sb., o stanovení jiných **návykových látek** a jejich **limitních hodnot**, při jejichž dosažení **v krevním vzorku řidiče** se řidič považuje za ovlivněného takovou návykovou látkou

Nařízení vlády č. **454/2009** Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za látky s **anabolickým a jiným hormonálním účinkem** a jaké je jejich větší množství, a co se pro účely trestního zákoníku považuje za metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu a za jiné metody s dopingovým účinkem

Nařízení vlády č. **467/2009** Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za **jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek**, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů

Vyhláška č. **236/2015** Sb., o stanovení podmínek pro předepisování, přípravu, distribuci, výdej a používání individuálně připravovaných léčivých přípravků s obsahem konopí pro léčebné použití („**vyhláška o konopí**“)

Vyhláška č. **84/2008** Sb., o správné lékařské praxi, bližších podmínkách zacházení s léčivými v lékárnách, zdravotnických zařízeních a u dalších provozovatelů a zařízení vydávajících léčivé přípravky, ve znění pozdějších předpisů („**vyhláška o správné lékařské praxi**“)

K zákonu č. 167/1998 Sb. o návykových látkách, v současném znění, který upravuje legální nakládání s návykovými látkami i v souladu s mezinárodním právem a právem EU. Tento zákon stanoví způsobilost k nakládání, náležitosti nakládání, vývoz, dovoz, evidenci, přestupky atd. V zásadě specifikuje např. povinnosti farmaceutů, stanoví povinnosti při skladování. Stanoví např. náležitosti příslušných receptů. Sankce za přestupky asi odpovídající. Za přestupky podnikajících fyzických osob nebo právnických osob pokuty do 500.000,- Kč či do 1.000 000,- Kč v nejzávažnějších případech do 10.000 000,- Kč (zachází s návykovými látkami bez povolení, proti zákazu umísťuje návykové látky v celních skladech a svobodných pásmech nebo poruší zákaz zasílat návykové látky a přípravky poštou jako obyčejné zásilky, prostřednictvím poštovních stránek nebo osobám, které nejsou oprávněny zacházet).

Pokud jde o fyzické osoby uveden přestupek se sankcí do 100.000,- Kč pro toho, kdo pěstuje mák na ploše větší než 100 m² a neohlásí to celnímu úřadu. Vzhledem k nepatrnosti výměry 100m² jeví se takto postavená skutková podstata přestupku téměř nesmyslná.

K trestnímu zákoníku 40/2009 Sb., lze uvést, že obsahuje definici návykové látky:

§ 130

Návyková látka

Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

§ 274

Ohrožení pod vlivem návykové látky

§ 283

Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy

§ 284

Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu

§ 285

Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku § 286

Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu

§ 287

Šíření toxikomanie

§ 288

Výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem

.§ 289

Společné ustanovení

(1) Zákon stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursory používané pro nezákonnou výrobu omamných nebo psychotropních látek

2) Vláda nařízením stanoví, co se považuje za jedy ve smyslu § 283, 284 a 286

3) *Vláda nařízením stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285.*

(4) *Vláda nařízením stanoví, co se považuje za látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem a jaké je větší množství ve smyslu § 288, a co se považuje za metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu a jiné metody s dopingovým účinkem ve smyslu § 288.*

Například omamné látky, omamné látky jsou určeny ve vládním nařízení 463/2013, a nikoli v zákoně 167/1998 Sb., o návykových látkách, v současném znění, jak tomu bylo původně. K tomu možno nyní konstatovat, že právní úprava jeví se velmi kostrbatou. Kostrbatou proto, že například, to co je omamná látka, stanoví vládní nařízení, ač trestní zákoník v § 289 odst. 1 jednoznačně stanoví, že zákon stanoví, co se považuje za omamnou látku. Tedy, to, co podle trestního zákoníku zákon stanoví, ve skutečnosti zákon nestanoví. Je to stanoveno podzákoným prováděcím právním předpisem. Kromě nepřehlednosti právního řádu, kdy lze spatřovat protizákonný protimluv, že něco, co je podle zákona kogentně stanoveno zákonem, zákonem stanoveno není, dále z hlediska trestního práva je třeba zdůraznit, že trestní právo demokratického státu je ovládáno zásadou „nullum crimen sine lege“, v případě absence zákonné úpravy je v podstatě zpochybněna či vyloučena trestnost. Neboť předpokladem trestnosti je právě úplná definice konkrétního trestného činu příslušným trestním zákonem. Zákonodárce vedla k této „plavbě legislativní Scyllou a Charybdou“ snaha včas reagovat na požadavek OSN i zdravotnické praxe včas stíhat nedovolené nakládání s novými typy drog, kdy je od OSN vyžadována lhůta 180 dní pro zařazení nových látek do příslušného drogového seznamu. Tato lhůta byla v českém legislativním procesu, v případě zákona, nedodržitelná. Samozřejmě tato skutečnost otevírá z legislativního hlediska vědeckou otázku týkající se technicistní zákonné normy, která by mohla být přijímána v taxativně stanovených případech ve zvláštním zcela zkráceném řízení.

Závislost hráčská.

Pokud jde o českou právní úpravu zákon č. 186/2016 Sb. o hazardních hrách ve znění z. č. 183/2017 Sb. (změny zákonů v souvislosti s přijetím zákona o přestupcích – jedná se o zákon o přestupcích 250/2016 Sb..).

Zákon č. 187/2016 o dani z hazardních her

Zákon č. 186/2016 Sb. o hazardních hrách³¹⁾ otevírá v ČR trh pro provozovatele ze zemí Evropského hospodářského prostoru. Zavádí moderní kategorizaci hazardních her, nastavuje právní a technický rámec pro jejich provozování prostřednictvím moderních komunikačních technologií, zejména internetu včetně jejich zdanění. Současně se mění systém a míra zdanění hazardního hraní. Ustanovení týkající se zdanění jsou však upravena nikoli v tomto zákoně, nýbrž v zákoně č. 187/2016 o dani z hazardních her. Zákon by měl nastavovat opatření ke snížení rizika rozvoje problémového a patologického hráčství.

Například § 82 a § 84 ukládá poskytovatelům připojení k Internetu povinnost blokovat přístup k webům podle seznamu nepovolených sázkových her spravovaného Ministerstvem financí ČR. Uvedená ustanovení zákona byla kritizována a posléze 21 senátorek a senátorů je napadla návrhem na zrušení uvedených paragrafů. Argumentováno bylo nepřipustnou cenzurou, a to cenzurou Internetu. Ústavní soud svým Nálezem ze dne 14. února 2017 návrh zamítl. Nález Pl. ÚS 28/16. Obecně možno i konstatovat, že uvedená blokáce nebyla ani shledána v rozporu s právem EU, řada členských států má obdobnou úpravu. Řada dalších států ji nepotřebuje, neboť má v uvedené věci státní monopol.

Zákon zavedl povinnost pro banky blokovat platby na účty provozovatelů hazardních her na Internetu bez platné licence podle seznamu spravovaného ministerstvem financí. Zákon rovněž umožnil vytvoření rejstříků osob vyloučených z hraní hazardních her (např. osoby pobírající dávky v hmotné nouzi).

Pokud jde o zdanění hazardu zákonem č. 187/2016 o dani z hazardních her jsou zavedeny dvě sazby daně, 35 % u technických her, u ostatních hazardních her 23 %. Příjmy jsou ze 35 % příjmem státního rozpočtu a z 65 % příjmem obce. Dříve měly možnost provozovatelé hazardních her možnost odvod ve výši 20% snížit na 15% o částku, kterou poskytli jako peněžitý dar Českému olympijskému výboru. Toto už v nové právní úpravě obsaženo není.

V rámci poskytování zdravotní péče v souladu s z. č. 372/2011 Sb., v současném znění léčeno podle diagnózy: Patologické hráčství diagnóza F 63.0. Právní úprava týkající se patologického hráčství je poměrně nová, proto její hlubší hodnocení by bylo předčasné.

³¹⁾ BOHÁČ, Radim a KRASULOVÁ, Hana. *Zákon o dani z hazardních her: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO187_2016CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.str. 85

38) Podpora zdravé výživy, ozdravení výživy

Projekty zaměřené na ozdravení výživy jsou směřovány na propagaci hlavních zásad zdravé výživy, pestrost a vyváženost stravy a změny stravovacích návyků (např. na snížení konzumace živočišných tuků a cukrů a tím i snížení energetické hodnoty stravy, na zvýšení konzumace ovoce a zeleniny, luštěnin, celozrnných obilovin, mořských produktů, nízkotučných mléčných produktů) nebo na pozitivní změny ve společném stravování (předškolní, školní, podnikové, restaurační apod.). Součástí prevence a intervence by měla být intenzivnější nutriční výchova nejen široké veřejnosti, ale zejména rizikových cílových skupin (předškolní a školní děti, dospívající mládež, těhotné a kojící ženy, obyvatelé určité lokality apod.). Cílem je dosažení příznivé změny stravovacích návyků u dospělých, vytváření vhodných stravovacích návyků u dětí, dosažení příznivé změny výživové spotřeby a případně výživového stavu.

Zde je předpokladem, aby MZ uvolnilo dostatek rozpočtových prostředků na financování projektů, podobně MŠMT a krajů by se na financování projektů měly podílet v rámci své působnosti. Dále je možno uvést projekt podpořený MZe: Vzdělání a osvěta v oblasti bezpečnosti a kvality potravin, výživy a veřejného zdraví. V souvislosti s osvětou týkající se zdravé výživy je vhodné zmínit činnost, zapsaného spolku, Společnosti pro výživu, z. s.

Z hlediska mezinárodního práva a práva EU je třeba, z hlediska bezpečnosti potravin, zmínit Codex alimentarius. Codex Alimentarius.

Codex alimentarius. Codex Alimentarius:

- je mezinárodní organizací ustavenou dvěma partnerskými organizacemi, a to Organizace spojených národů, a to Organizací pro potraviny a zemědělství (FAO) a Světovou zdravotnickou organizací (WHO),
- prosazuje ochranu spotřebitelů a přispívá k celosvětovému obchodu s potravinami prostřednictvím tvorby potravinových norem, kodexu správné praxe, a dalších pokynů,
- řídí a pomáhá při vypracování definic potravin a požadavků na ně,
- vykonává součinnost při harmonizaci těchto požadavků.
- je aplikován dle práva EU podle Směrnice 2002/63/ES, týkající se metody pro odběr vzorků určených k úřední kontrole reziduí pesticidů v produktech rostlinného a živočišného původu a na jejich povrchu. Do českého právního řádu je tato Směrnice implementována z. č. 91/1996 Sb., o krmivech, v současném znění a jeho prováděcími předpisy.

Z hlediska protipandemického je Codex Alimentarius zmíněn, protože u nebezpečných potravin nelze zcela vyloučit jejich, i, pandemickou hrozbu, neboť některé látky, např. různé pesticidy, mohou mít karcinogenní účinky. Chybná skladba stravy může nepochybně přispívat k pandemiím neinfekčních onemocnění, jako jsou například, karcinom či choroby kardiovaskulárního systému.

Při podpoře zdravé výživy nejsou zcela jistě vyčerpány možnosti například z hlediska z. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, by ovoce a zelenina mohly být zařazeny do Přílohy 3a s druhou, tedy nejnižší 10% sazbou DPH.

39) Podpora zdravého životního stylu ³²⁾

Možno jmenovat řadu zákonů ovlivňujících prostředí ve které se pohybuje lidská populace: např. § 29 a další z. č. 561/2004 Sb., školského zákona, ve znění pozdějších předpisů, § 102-108 z. č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákoníku práce, zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, zákon č. 186/2016 Sb. o hazardních hrách, řadu zdravotnických zákonů a dalších zákonů přispívajících k ochraně a podpoře veřejného zdraví. Podpora zdravého životního stylu je vykonávána odpovědně. Větší využití daňových nástrojů k prohloubení této podpory by „de lege ferenda“ bylo vhodné, ale je závislé na politickém konsensu vlády a parlamentu vycházejícího z konsensu ve veřejnosti. Pro podporu zdraví lze zmínit u fyzických i právnických osob odečtení darů pro zdravotnické účely dle § 15 odst. 1 a 20 odst. 8 (bezúplatné plnění) z. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v současném znění. Dále možno zmínit určitý příspěvek zdravému životnímu stylu s ohledem na § 61 písm. d)) poskytování služeb úzce souvisejících se sportem nebo tělesnou výchovou právnickými osobami, které nebyly založeny nebo zřízeny za účelem podnikání, osobám, které vykonávají sportovní nebo tělovýchovnou činnost, u kterých se jedná o plnění osvobozená od daně či např. Přílohy 2 a 3 z. č. 236/2004 Sb, o dani z přidané hodnoty, v současném znění, kde potraviny a nápoje, s výjimkou některých alkoholických, jsou zařazeny ve snížených sazbách daně, podobně jako uvedené léčebné a zdravotnické prostředky. Lze však konstatovat, že pomocí vyšších spotřebních daní u zdraví škodících výrobků a vyššího daňového zvýhodnění zdraví prospívajících výrobků pomocí zákona o DPH by bylo možno přispět více k podpoře zdraví, a i k prevenci pandemií infekčních i neinfekčních onemocnění. Z tohoto hlediska jeví se například snížení DPH u čepovaného piva sporným. Zde nutno poznamenat, že v případě práva se jedná o jeho podpůrnou roli, kde právo působí represivně v oblasti zakázaných drog, alkoholu, tabákových výrobků či hráčské vášně a může působit částečně podpůrně například v oblasti daňové či na základě zákona o státním rozpočtu zakotvením uvolnění finančních prostředků na příslušnou osvětu a další preventivní programy. Nejdůležitější je zvyšování zdravotní gramotnosti a vědomé dobrovolné dodržování zdravotního stylu v populaci od zdravé výživy, přes dostatek pohybu, zdravý denní režim, vyhýbání se stresům až po vyhýbání se škodlivinám, protože tímto způsobem může populace přispět k prevenci zejména kardiovaskulárních nemocí, karcinomu, obezity a diabetes mellitus jako současných hlavních neinfekčních zdravotních hrozeb lidstva.

40) Hygienický a živnostenský dozor při pandemii

Státní zdravotní dozor vykonávaný orgány ochrany veřejného zdraví je definován v § 84 zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, v současném znění. Dále uvedena oprávnění zaměstnanců orgánů ochrany veřejného zdraví, Dále v 82 odst. 2 stanovena povinnost Krajské hygienické stanice zpracovávat ve spolupráci s krajem a složkami integrovaného záchranného systému Krajský pandemický plán, § 69 stanoví

³²⁾ KERNOVÁ V. Přednáška Co je podpora a ochrana zdraví, Státní zdravotní ústav (2006)

mimořádná opatření při pandemii, § 80 zakotvuje protiepidemická opatření nařizovaná ministerstvem zdravotnictví, § 91n zakotvuje přestupky na úseku zajištění plnění oprávnění orgánů ochrany veřejného zdraví. § 85 stanoví oprávnění KHS vydávat při epidemii (tedy i pandemii pozn. autora) právním předpisem Krajské hygienické stanice, zvaným nařízením Krajské hygienické stanice. Vydávání právního předpisu může být nutné, neboť rozhodnutí může být uloženo pouze individuálně určeným adresátům, opatření obecné povahy má konkrétně vymezený předmět a obecně vymezené adresáty, správní normativní akt má obecně vymezený předmět i obecně vymezený okruh adresátů. Na určitém teritoriu může právě být nutno s obecným předmětem povinností regulovat povinnosti neomezené množině adresátů. Uvedené oprávnění KHS vyplývá z Článku 79 odst. odst. 3 Ústavy ve spojení právě s ust. § 85 odst. 3 uvedeného z. č.258/2000 Sb., ne znění pozdějších předpisů.

Dozor, hygienický dozor, jako součást státního zdravotního dozoru, není ve střetu s opatřeními při pandemii či epidemii. Příslušné orgány tedy vykonávají dozor i opatření proti epidemii a kontrolují jejich plnění a ukládají sankce i za porušení uvedených opatření, ať vydaných v podobě rozhodnutí či právního předpisu, nařízení HS. Lze předpokládat, že právní úprava vyhovuje proti pandemickým požadavkům.

Živnostenská kontrola není ve střetu s předpisy na ochranu veřejného zdraví.

Dle z. č. 455/1991 Sb., v současném znění (živnostenský zákon):

Živnostenská kontrola

§ 60a

(1) Živnostenskou kontrolu provádějí v rámci své působnosti živnostenské úřady, které sledují, zda a jak jsou plněny povinnosti stanovené živnostenským zákonem, ustanoveními zvláštních právních předpisů vztahujícími se na živnostenské podnikání, poskytování služeb podle § 69a a na podmínky provozování živnosti uložené v rozhodnutí o udělení koncese.

Dodržení živnostenských předpisů kontrolují živnostenské úřady rovněž i u živností, které jsou považovány z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v současném znění, za činnosti epidemiologicky závažné (§ 19 odst. 2 ZVZ), například hostinská činnost, pedikúra, manikúra, kosmetika atp. U hostinské činnosti nepochybně v případě vážné nakažové situace lze předpokládat mimořádné opatření příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví spočívající v uzavření či omezení provozu provozoven stravovacích služeb podle § 69 odst. 1 písm. a) z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů.

Dále samozřejmě jsou kontrolována doložení způsobilostí k živnostenským podnikáním majícím přímou souvislost s ochranou veřejného zdraví.

Lze předpokládat, že spolupráce orgánů ochrany veřejného zdraví a živnostenských úřadů i v případě pandemie by neměla přinášet problémy a v rámci dobré státní správy by mohly živnostenské úřady svou informační povinností pomoci při dozorové a

kontrolní činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví. Informační povinnost živnostenských úřadů vůči jiným příslušným správním orgánům, tedy i orgánům ochrany veřejného zdraví, je zakotvena v § 68 odst. 2 z. č. 455/1991 Sb., (živnostenský zákon), v současném znění. Při kontrole spojené s dozorem se postupuje podle z. č. 255/2012 Sb., kontrolní řád. Zde možno připomenout, že kontrolovaný subjekt může brojit proti kontrolnímu zjištění, nikoli proti kontrole, námitkami. O námitkách rozhoduje kontrolní orgán z hlediska kontrolního řádu definitivně. Předpokládá se, že kontrolovaný subjekt má v případě nesouhlasu s kontrolními závěry možnost obrany ve správním řízení, které v případě kontrolního zjištění konstatujícího porušení právního předpisu kontrolu následuje. Dlouhodobější praxe ukáže, zda je tato právní konstrukce optimální.

Výsledky

Konkrétní výsledky jsou shrnuty v přehledu se stručným hodnocením a možným návrhem řešení. Ochrana a podpora veřejného zdraví je v základních parametrech odpovídajícím způsobem zajištěna zákonem č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů.³³⁾ Obecně možno k výsledkům poznamenat stručně, příkladmo následující:

Z hlediska vnitrostátních předpisů ve spojení evropskými či světovými předpisy na ochranu a podporu veřejného zdraví v oblasti pandemií infekčních onemocnění lze konstatovat, že schopnost státu operativně reagovat na pandemii je zachována³⁴⁾. Pokud jde o vznikající, šířící se a trvající pandemii, případně o odstranění jejich následků je nutno konstatovat, že neurčitosti, mezerovitosti a vágnosti právního řádu mohou značně ztížit proti pandemickou obranu. Při masové migraci osob nemusí stávající právní nástroje stačit ke zvládnutí pandemie.³⁵⁻³⁹⁾

³³⁾ ŠUSTEK P., HOLČAPEK T. a kol. Zdravotnické právo s.748-782) Wolters Kluwer ČR , a. s. (2016)

³⁴⁾ ŠUSTEK P., HLAVÁČEK K., POVOLNÁ M. Právní aspekty racionalizace zdravotní péče, Univerzita Karlova 2013

³⁵⁾ ŠEBEK T. a kol. Chřipka a pandemie, ptačí hrozba? Mladá fronta (2006).

³⁶⁾ MARKEL H., Lipman H. B., Navarro A. J., Sloan A., Michalsen J. R., Stern M. A., Cetron M. S. Nonpharmaceutical Interventions Implemented by US Cities During the 1918-1919 Influenza Pandemic, American Medical Association (2007)

³⁷⁾ World Health Organisation Informal consultation on Influenza pandemic preparedness in countries with limited resources World Health Organisation Department of Communicable Diseases Surveillance and Response (2004)

³⁸⁾ World Health Organisation, regional office for Europe Health 2020: a European policy Framework supporting action across government and society for health and well-being (2012)

³⁹⁾ World Health Organisation Pandemic Influenza Risk Management, World Health Organization (2017)

K situaci v České republice možno celkově poznamenat:

I. Hlavním nástrojem první, rychlé reakce je vládní vyhlášení Nouzového stavu. Nouzový stav lze vyhlásit jen na 30 dní, další prodloužení jen se souhlasem sněmovny, není dáno nic dalšího. Na jak dlouho atd. Rozhodování sněmovny může být velmi komplikujícím faktorem, když zároveň vyvstane požadavek operativně jednat. Nouzový stav musí být vyhlášen na dobu určitou, přitom nikdo předem neví, jak dlouho bude nouzový stav trvat. Ať chceme nebo nechceme, teoreticky existuje otázka soudního přezkumu vyhlášení nouzového stavu. V podstatě se předpokládá, že se o takový přezkum nikdo nepokusí. Zároveň možno v této souvislosti konstatovat i právně neobvyklou a přesně nedefinovanou formu vyhlášení nouzového stavu. Není tedy nesporně a přesně zřejmé o jaký akt se v případě vyhlášení nouzového stavu jedná. (Ústavněprávní úprava je poněkud skoupá, není nikde uvedeno, že soudní přezkum nouzového stavu je vyloučen. Za této situace nelze vyloučit, například vzato „ad

absurdum“, pokus o soudní napadení nouzového stavu například zástupcem skrytého agresora při agresi, jejímž projevem by bylo šíření zdraví škodlivého agens. Je jistě zcela absurdní, že by v takovém případě jakýkoli soud, tedy i ústavní, se takovým podáním vůbec zabýval).

II. Mezinárodní zdravotnické předpisy IHR. Pokud jde o implementování těchto předpisů do právního řádu ČR, právní úprava není dostatek přehledná, neboť Mezinárodní zdravotnické předpisy jsou uváděny ve vyhláškách o očkování proti přenosným nemocem např. vyhláška MZ 537/2006 Sb., ve znění následujících předpisů. Mezinárodní zdravotnické předpisy jsou citovány v mezinárodní smlouvě 36/2016 Sb. m. s., NAGOJSKÝ PROTOKOL o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém a rovnocenném sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání k Úmluvě o biologické rozmanitosti. Jinak v podstatě jsou IHR uváděny v Pandemickém plánu a byl přijat Národní AKČNÍ PLÁN ČESKÉ REPUBLIKY pro případ vzniku události podléhající mezinárodním zdravotnickým předpisům, což jsou řídicí akty vlády nemající povahu právního předpisu. Jasné právní zakotvení IHR by přispělo k jejich správnému dodržování a využívání.

III. Pandemický plán ČR. Bylo by vhodné, aby měl povahu publikovaného předpisu.

IV. Zvážit možnost přispět osobě plnicí povinnosti v ochraně veřejného zdraví na náhradu případné majetkové újmy, která může být v některých případech značná.

Pokud jde o pandemii neinfekčních onemocnění lze konstatovat dílčí právní nedostatky (daňové otázky, právní zakotvení epidemiologických studií atp.). Jinak z hlediska prevence pandemií a podpory a ochrany veřejného zdraví se jedná v první řadě o záležitost společenského konsensu.

Přehled zjištění k jednotlivým vybraným bodům

Ad 1 Volný pohyb osob a izolace případně karanténa. **Lze spatřovat nedostatek ohledně nedobrovolné hospitalizace, kdy hospitalizaci musí soud schválit do deseti dnů. V obecné rovině není právně zajištěno, aby soud měl vždy dostatek času na správné a spravedlivé rozhodnutí, vzhledem ke skutečnosti, že doručování žádosti o souhlas soudu s nedobrovolnou hospitalizací může mít**

soud v praxi mnohem kratší lhůtu pro rozhodnutí. Hmotněprávně za současné situace právní úprava odpovídá.

Ad 2 Kontrola pohybu osob v rámci Schengenské smlouvy Právní úprava v podstatě odpovídá předpokládaným potřebám.

Ad 3 Kontrola pohybu zvířat v rámci Schengenské smlouvy. Právní úprava v podstatě odpovídá předpokládaným potřebám.

Ad 4 Kontrola pohybu divokých zvířat. Právní úprava odpovídá současnému vědeckému poznání.

Ad 5 Vakcinace, nákup léčiv. Stát by v souladu s rozpočtovými pravidly měl být schopen záležitost vyřešit ⁴⁰⁾

Ad 6 Vakcinace, nákup léčiv veřejné zakázky. Pro případ prvotní hrozby teoreticky vyřešeno. Dále **mohou nastat problémy při použití zákona o veřejných zakázkách, kdy jediným nástrojem může být jednací řízení bez uveřejnění, kde není dořešeno možné jednání s více dodavateli. Může být při tomto nesoutěžním zadání zakázky sporná jakost a cena.** Lze předpokládat, že z hlediska řešení přeshraničních hrozeb bude řešeno celoevropsky.

Ad 7 Volný pohyb zboží, kontrola zdravotní nezávadnosti jídla, vody.

Z hlediska protipandemického se jeví právní ochrana v této oblasti postačující.

Ad 8 Čištění vody. Nejstručněji. Není právně zakotvena správná výrobní praxe pro provozovatele vodovodu veřejné potřeby a kanalizace. Z hlediska protipandemického nelze legislativní nedostatky považovat za velmi podstatné.

Ad 9 Nakládání s odpady.

Pokud jde o odpady, právní úprava je celkově pojednána poměrně rozsáhle a je poněkud nepřehledná. Sama právní úprava by však z hlediska konkrétní pandemie, tedy nejpravděpodobněji pandemie chřipky, neměla představovat nebezpečí. Riziko zavlečení pandemie v souvislosti s odpadem se jeví nepravděpodobným, likvidace odpadu podle právních předpisů v podstatě vylučuje pandemické ohrožení.

Ad 10 Náklady na izolaci, případně karanténu cizinců.

Právně vyřešeno. Samozřejmě v případě pandemie může být nutné zajistit operativně dostatečné velké množství finančních prostředků na exekutivní úrovni.

.Ad 11 Povinné očkování, vynutitelnost.

Za porušení povinností přestupky podle § 92k z. č. 258/2000 Sb. u fyzické osoby, které se nepodrobí povinnému očkování symbolická pokuta do 10.000,- Kč, podle odstavce 6, téhož paragrafu. Zde tedy právo svou preventivní úlohu neplní.

⁴⁰⁾ TUČEK M. a kol. Hygiena a epidemiologie, s. 339-343, Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum (2013)

Ad 12 Sankce za porušení, izolace, karantény, povinnosti očkování.

Sankce z hlediska správního práva, u přestupků mírné do 10.000,- Kč. Jako „ultima ratio“ může nastoupit i trestní právo, zde však nutno konstatovat, že u úmyslných trestných činů se bude úmysl těžko dokazovat, u nedbalostních trestných činů může být prokázání nedbalosti rovněž problematické.

Ad 13 Kdo provede očkování u osob bez stálého lékaře, cizinců.

Právně upraveno.

Ad 14 Kdo provede izolaci či karanténu cizinců.

Právně upraveno.

Ad 15 Dezinfekce, dezinsekce, deratizace na větším než státním teritoriu.

Právně upraveno.

Ad 16 Vyšetření úhrada.

Právně upraveno.

Ad 17 Hospitalizace úhrada.

Právně upraveno.

Ad 18 Potvrzení vyléčení.

Neměl by být v praxi problém.

Ad 19 Školy, školní výměny.

Právně upraveno.

Ad 20 Armády, mezinárodní přesuny vojsk.

Právně vyřešeno.

Ad 21 Povinná vyšetření (hranice, zaměstnavatel atp.)

Z proti pandemického hlediska právně zajištěno.

Ad 22 Jednotná mezinárodní celokontinentální opatření.

Například v Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o vážných přeshraničních hrozbách 1082/2013/EU CELEX 32013D1082. Budoucnost ukáže jejich efektivitu.

Ad 23 Celosvětová opatření, zákazy letů plaveb. Co s dotčenými osobami.

Celosvětová opatření – jedná se WHO přijaté mezinárodní zdravotnické předpisy IHR 2005.

Účel těchto předpisů je v zamezování mezinárodního šíření chorob, ochraně proti němu, jeho kontrole a v zajišťování reakce v oblasti veřejného zdraví způsoby, které odpovídají riziku pro veřejné zdraví, omezují se na ně a umožňují se vyvarovat zbytečného narušení mezinárodního provozu a obchodu. **Bylo by vhodné předpisy**

IHR výslovně zmínit například v z. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví či publikovat IHR ve Sbírce mezinárodních smluv.

Ad 24 Celosvětové informování, například při mimořádné naléhavosti.

Právně upraveno. **Mezinárodní zdravotnické předpisy IHR 2005. Lépe implementovat do Českého právního řádu.**

Ad 25 Pandemie a právo shromažďovací.

Právně upraveno.

Ad 26 Pohřbívání, převozy zesnulých. Světová či evropská úprava je jen velmi úzká, týká se ve světovém měřítku pohřbívání padlých vojáků a zajatců a dále se jedná o dvě úmluvy o převozech zesnulých (hygienické požadavky převozů jsou v nich zakotveny). V ČR z hlediska příprav na pandemii prozatím zabezpečeno. Hlubší hodnocení připravenosti by bylo zatím předčasné.

Ad 27 Vězeňství v pandemii.

Platí obecná právní úprava. Ministerstvo spravedlnosti není na rozdíl od ministerstva obrany a vnitra příslušným orgánem v ochraně a podpoře veřejného zdraví. Žádná speciální úprava pro ochranu a podporu veřejného zdraví ve vězeňství jeví se chybou, neboť působení orgánů ochrany veřejného zdraví ve věznicích, může být někdy komplikované, problematické i nebezpečné.

Ad 28 Potřebná profylaxe a a vakcinace.

Při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku nařídí orgán ochrany veřejného zdraví potřebné očkování nebo profylaxi. Osoby jsou povinny se rozhodnutí orgánu ochrany veřejného zdraví neprodleně podřídit. Proveďte poskytovatel zdravotní péče. Pokud není hrazeno ze všeobecného zdravotního pojištění, hradí stát.

Právně upraveno odpovídajícím způsobem.

Ad 29 Právní postavení zdravotníků při pandemii.

Pokud jde o ochranu úředních osob z orgánů ochrany veřejného zdraví při výkonu veřejné moci před útoky, jsou tyto úřední osoby chráněny zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v současném znění § 325. Zavedení obdobného postavení pro zdravotníky z hlediska krizových situací by mělo své opodstatnění. Zvláště když například u některých lékařů, protože mohou i vykonávat působnost veřejné správy, jak má na mysli § 1 správního řádu, např. při součinnosti pro vyhotovování zdravotního posudku, tudíž může v konkrétních případech při poskytnutí součinnosti nastat otázka, zda se jedná o úřední osobu či nikoli. Možno zmínit nutnost řešit konfliktní situace pracovníky záchranné služby.

Ad 30 Lékárny a lékárníci při pandemii.

Speciální právní úprava zajišťující vyšší ochranu zdravotníků, tedy i farmaceutů, případně upravující časově náročnější pracovní nasazení by byla vhodná. Samozřejmě tomu by odpovídala například rozšířená síť lékáren s nepřetržitým provozem.

Ad 31 Gravidní ženy, porodnictví při pandemii.

Postupováno podle § 45 až 75b násl. z. č. 258/2000Sb. o ochraně veřejného zdraví. Zejména kojenci jsou považováni za rizikovou skupinu. Členům rizikové skupiny jsou podle Pandemického plánu například podávána antivirotika. Těhotná cizinka má nárok na ošetření podle § 176 odst. (1) písm. a) 6. zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. **Zvláštní úprava zakotvující právní ochranu těhotných žen při pandemii by byla vhodná.**

Ad 32 Činnosti epidemiologicky závažné při pandemii

Za činnost epidemiologicky závažnou kromě uvedeného v odstavci 1 citovaného paragrafu lze v praxi pravděpodobně považovat i činnost křesťanských duchovních například při svatém přijímání, kde nakládá s hostiemi či vínem a případně přichází rukama do styku s ústy účastníků bohoslužby. Dále je otázkou, zda do této skupiny činností by nepatřily i nějaké jiné činnosti, např. léčitelů. Zbytečné činnosti epidemiologicky závažné, například nezdravotnické výkony narušující integritu kůže by měly být například právním předpisem orgánu ochrany veřejného zdraví na nezbytnou dobu pozastaveny nebo zakázány podle § 69 téhož zákona.

Ad 33 Informace omezení i poskytování

Celkově se právní úprava jeví odpovídající potřebám.

Ad 34 Zásobování – potraviny, voda, energie.

Právně upraveno.

Ad 35 Bezpečnost – ochrana před rabováním.

Trestněprávní ochrana proti rabování se jeví dostačující. Ve skutkové podstatě trestného činu krádeže je v podstatě rabování odpovídajícím způsobem podchyceno.

Ad 36 Sběr citlivých dat a manipulace s nimi.

Právní úprava jeví se odpovídající potřebám.

Ad 37 Prevence závislostí.

U alkoholu a cigaret poměrně malé zdanění. U zakázaných drog například ustanovení trestního zákona § 279 z. č. 40/2009 Sb. stanoví, že co je omamná látka stanoví zákon. V současné době, to v rozporu s trestním zákoníkem stanoví vládní nařízení (taková právní úprava může být z hlediska průchodu práva problematická. K této úpravě bylo přistoupeno, protože podle požadavku OSN nová návyková látka musí být zařazena do příslušného seznamu nejdéle do 6 měsíců od jejího odhalení. Český parlament nebyl schopen tuto lhůtu, doplňování zákona za 6 měsíců splnit. Pokud jde o hráčskou závislost, bylo předmětem dohadů zamezení nelegálního internetového hraní. Bylo s takovým zákazem polemizováno, že se jedná o nepřipustnou cenzuru Internetu. V současné době převládá právní názor, že takové omezení možné je. Zvážit hrazení přípravků k léčbě závislostí na nikotinu z veřejného zdravotního pojištění.

Ad 38 Podpora zdravé výživy

Zde je předpokladem, aby MZ uvolnilo dostatek rozpočtových prostředků na projekty podpory, možnost MŠMT, MZe a krajů se na financování projektů podílet jistě není dotčena. Určitě stát nevyčerpal své možnosti daňových úlev u ovoce, zeleniny a dalších součástí zdravé výživy.

Ad 39 Podpora zdravého životního stylu.

Podpora zdravého životního stylu je vykonávána odpovědně. Využití daňových nástrojů k prohloubení této podpory by „de lege ferenda“ bylo vhodné, ale je závislé na politickém konsensu vlády a parlamentu vycházejícího z konsensu ve veřejnosti.

Ad 40 Hygienický a živnostenský dozor při pandemii.

Lze předpokládat, že spolupráce orgánů ochrany veřejného zdraví a živnostenských úřadů i v případě pandemie by neměla přinášet problémy a v rámci dobré státní správy by mohly živnostenské úřady svou informační povinností pomoci při dozorové a kontrolní činnosti orgánů ochrany veřejného zdraví.

Cíl práce

Upozornit na právní problémy při předcházení, bránění, mírnění a omezování následků pandemií. Analyzovat problémy vyskytující se v právním normativním systému, uveřejnit je, upozornit na ně a navrhnout jejich řešení.

Závěr

Na základě našich výsledků navrhuje příslušné legislativní změny, týkající se zpřesnění: vyhlášení nouzového stavu vládou, vhodnější implementaci mezinárodních zdravotnických předpisů IHR, právní zakotvení Pandemického plánu, volného pohybu osob v podobě zpřesnění lhůt pro soudní rozhodnutí ve věci izolace, karantény či nedobrovolné hospitalizace, nakládání s pitnou vodou z hlediska správné provozní praxe, veřejných zakázek pro operativní nákup léčiv, pro povinnou vakcinaci.

Uvedené návrhy týkající se úprav právního řádu včetně krizového zákonodárství jsou velmi vhodné, neboť pokud jde o virová infekční onemocnění je dáno, že například v případě chřipky, je jisté, že pandemie nastane, pouze nevíme kdy. Není možné připustit, aby z důvodů právních nejasností došlo k ohrožení veřejného zdraví.

U pandemií infekčních onemocnění možno zaznamenat například i omezení prevence, například upuštěním od fluorizace pitné vody jako preventivního faktoru zubního kazu.

U neinfekčních pandemií jsou vhodná rovněž popsaná zpřesnění, neboť stávající mezery v právním řádu (právní zařazení omamných látek, hraní prostřednictvím internetu, zdanění některého alkoholu, zdanění tabákových výrobků, nedostatečná daňová podpora zdravého životního stylu) podstatně zpochybňují vynutitelnost nezbytné prevence. Je rovněž nutné dbát na nezbytnou roli práva a prosazování

patříčných legislativních změn z hlediska hodnocení zdravotních rizik. Vždy je nutno proto pečlivě provádět právní analýzu (možnosti využití legislativy) při řízení rizik. Samozřejmě v legislativním procesu při nutnosti rychlého přijetí zákonů může být nutné využít i institut legislativní nouze.

Celkově nutno doporučit, aby z hlediska nespornosti byla v souladu s ústavním pořádkem základní pravidla zakotvena s právní silou zákona (např. IHR), aby základní prováděcí pravidla byla zakotvena ve formě publikovaného podzákonného právního předpisu (např. stav nouze, Pandemický plán) z důvodu jasné vymahatelnosti povinností a nepochybné právní jistoty.

Je nutno zdůraznit, že s ohledem na následující články LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD 2/1993 Sb.

na Článek 2 odst. 2: „*Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.*“

a Čl. 2 odst. 3: „*Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*“

Pokud právní úprava není v plném a jednoznačném souladu s uvedenými ústavními principy, může tato skutečnost přinést neblahé důsledky. Neblahé důsledky v tom smyslu, že při bezprostředním ohrožení životů a zdraví lidí nebude pravděpodobně bezprostředně žádný postup zpochybňován, avšak po skončení mimořádné situace mohou být dosavadní postupy napadány. Proto následně může být v oblasti veřejného práva zpochybňována platnost některých rozhodnutí, případně v oblasti soukromého práva platnost některých právních jednání. Tudiž, právní úprava nesladěná plně s ústavním pořádkem může mít při odstraňování následků pandemie i důsledky právní tím, že někým mohou být vznášeny například majetkové nároky z důvodů neplatnosti správních rozhodnutí či právních jednání.

Je nutno si uvědomit, že z povahy pandemie vyplývá obrovská incidence i prevalence nemoci. Tato skutečnost bude spojena s rozsáhlými opatřeními. Opatření mohou znamenat například nutnost velkých nákupů léků, diagnostik, vakcín. Může se jednat o rozsáhlé veřejné výdaje. Může se jednat o velký konkurenční boj o uzavření zakázek. Popsaný právní stav tudíž může přivodit spory o miliardové hodnoty. Proto je upozornění na právní nejasnosti zcela namístě.

Pokud jde o dostupnost zdravotní péče, lze konstatovat, že dostupnost zdravotní péče ve vztahu k možným pandemiím je v podstatě zajištěna.

Na úplný závěr však je nutno zdůraznit, že pouhá sama právní úprava nemůže ze společenského hlediska postačit k účinné prevenci pandemii či zmírnění jejich následků. Nezbytné je i působení morální ze strany, jak politické, tak odborné veřejnosti, prosazováním vhodné politiky, dáváním správných vzorů celé populaci a zároveň poskytováním osvěty a vzdělání, zvyšovat zdravotní gramotnost celé populace v národním i mezinárodním měřítku.

Literatura:

1. BAHÝL'OVÁ, Lenka, FILIP, Jan, MOLEK, Pavel, PODHRÁZKÝ, Milan, SUCHÁNEK, Radovan, ŠIMÍČEK, Vojtěch a VYHNÁNEK, Ladislav. *Ústava České republiky: Komentář* [Systém ASPI]. Nakladatelství Linde [cit. 2018-7-20]. ASPI_ID KO1i1993CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 9
2. BOHÁČ, Radim a KRASULOVÁ, Hana. *Zákon o dani z hazardních her: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO187_2016CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.str. 85
3. DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ Alexander, aj. *Trestní zákoník: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 60, str. 78
4. ELIÁŠ K.. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, s. 109-111, Nakladatelství Sagit, a. s. (2012)
5. FUREK A., ROTHANZL L. *Zákon o svobodném přístupu k informacím Komentář*, s. 17-197, Linde Praha, akciová společnost (2010)
6. GÖPFERTO VÁ D., PAZDIORA P., DÁŇOVÁ J.: *Epidemiologie (obecná a speciální epidemiologie infekčních nemocí)*, Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, Karolinum 2013, ISBN 978-80-246-223-1.
7. GRYM M. *Pasové minimum pro praktické veterinární lékaře*, Komora veterinárních lékařů České republiky (2015)
8. JIRSA, Jaromír, CHARVÁT, Pavel, KOVÁŘOVÁ, Daniela, TRÁVNÍKOVÁ, Blanka, HAVLÍČEK, Karel, aj. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Havlíček Brain Team [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO292h2013CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 17
9. KERNOVÁ V. *Přednáška Co je podpora a ochrana zdraví*, Státní zdravotní ústav (2006)
10. KNAPP Viktor. *Teorie práva* : C. H. Beck, 1995, str. 153 – 154 , ISBN 80-7179-028-1l., autoreferát
11. KOSAŘ D., MOLEK P., HONUSKOVÁ V., JURMAN M., LUPÁČOVÁ H. *Zákon o azylu Komentář*, s. 384-385, 501-503, Wolters Kluwer ČR, a. s. (2010)
12. KOTRLÝ T. *Mezinárodní přeprava zesnulých*, Zdravotnictví a právo 6, s. 12-15, Havlíček Brain Team (2009)

13. KRUTÁK T., KRUTÁKOVÁ L., GERYCH J. Zákon o zadávání veřejných zakázek s komentářem k 1. 10. 2016, s. 216-220, 86-87, Nakladatelství ANAG (2016)
14. KRÝSA I., KRÝSOVÁ Z. Zákon o ochraně veřejného zdraví Komentář, s. 126, 150-153, 113-132, 239, 7-54, 190, 62-76, 169-170, 209-210, 198-207, Wolters Kluwer ČR , a. s. (2016)
15. KRÝSA, Ivo a KRÝSOVÁ, Zdena. *Zákon o ochraně veřejného zdraví: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-23]. ASPI_ID KO258_2000CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 45
16. LAVICKÝ, Petr aj. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO292_2013CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 17
17. MAĎAR R., Podstatová R. Nakládání s odpady ve zdravotnických zařízeníchG Zdravotně sociální fakulta Ostravské univerzity, Jeseniova lékařská fakulta Univerzity Komenského Marin, Fakultní nemocnice Olomouc (2007)
18. MACHOTKOVÁ Š. Režim na hranicích Ministerstvo vnitra ČR (2008)
19. MARKEL H., Lipman H. B., Navarro A. J., Sloan A., Michalsen J. R., Stern M. A., Cetron M. S. Nonpharmaceutical Interventions Implemented by US Cities During the 1918-1919 Influenza Pandemic, American Medical Association (2007)
20. MÍKOVÁ K. Přístupy EU.EFSA.BRS.IFS. VŠCHT Praha, (2008)
21. NOVÁK, Daniel. *Zákon o ochraně osobních údajů: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-23]. ASPI_ID KO101_2000CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 62
22. NULÍČEK, Michal, DONÁT, Josef, NONNEMANN, František, LICHNOVSKÝ, Bohuslav a TOMÍŠEK, Jan. *Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR): Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-23]. ASPI_ID KO32016R0679CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 62
23. PANDEMICKÝ PLÁN ČR
24. RADA, Tomáš, TKÁČIKOVÁ, Jana a KUNC, Ondřej. *Zákon o vinohradnictví a vinařství: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-24]. ASPI_ID KO321_2004CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 75
25. RAŠKA K. Epidemiologie s. 66-73 Zdravotnické nakladatelství v Praze II, (1952)

26. RUBEŠ P. Zákon o vodovodech a kanalizacích Komentář, s. 120-124, Wolters Kluwer ČR, a. s. (2014)
27. RYCHETSKÝ, Pavel, LANGÁŠEK, Tomáš, HERC, Tomáš, MLSNA Petr, aj. *Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-20]. ASPI_ID KO110_1998CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 11
28. ŠÁMAL P. a kol. Trestní zákoník Komentář, s.1430-1441, 1445-1455,1781-1809, 1232-1234, 2613-2665 Nakladatelství C. H. Beck (2010)
29. ŠEBEK T. a kol. Chřipka a pandemie, ptačí hrozba? Mladá fronta (2006).
30. ŠUSTEK P., HLAVÁČEK K., POVOLNÁ M. Právní aspekty racionalizace zdravotní péče, Univerzita Karlova 2013
31. ŠUSTEK P., HOLČAPEK T.a kol. Zdravotnické právo s.748-782) Wolters Kluwer ČR , a. s. (2016)
32. ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 18
33. TICHÝ L., RAINER A., ZEMÁNEK J., KRÁL R. Evropské právo 3. vydání, C. H. Beck; s. 112-113, 459-504 vybrané kapitoly (2006)
34. TUČEK M. a kol. Hygiena a epidemiologie, s. 339-343, Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum (2013)
35. VANÍČEK, Jiří a VODEHNAL, Ondřej. *Krizový zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO240_2000CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str.24
36. VETEŠNÍK, Pavel, STRÁNSKÁ, Eva a ŠEJVL, Jaroslav. *Zákon o pohřbnictví: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO256_2001CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 55
37. WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL Ivo, aj. *Listina základních práv a svobod: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2018-7-21]. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X. str. 54
38. World Health Organisation Informal consultation on Influenza pandemic preparedness in countries with limited resources World Health Organisation Department of Communicable Diseases Surveillance and Response (2004)

39. World Health Organisation, regional office for Europe Health 2020: a European policy Framework supporting action across government and society for health and well-being (2012)
40. World Health Organisation Pandemic Influenza Risk Management, World Health Organization (2017)